

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย

กลไกการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน
ตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ระยะที่ 2

จัดทำโดย

นายเดชา เตมียะ และคณะ

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

พฤศจิกายน 2555

คำนำ

โครงการวิจัย เรื่องกลไกการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน ตำบลคอย
ฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ระยะที่ 2 เป็นโครงการที่ต่อเนื่องจากโครงการวิจัย เรื่อง รูปแบบการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมทั้ง 4 หย่อมบ้าน ของชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน ตำบลคอยฮาง อำเภอ
เมือง จังหวัดเชียงราย ซึ่งได้มีการศึกษา ศักยภาพและต้นทุนในด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ดังนั้น
โครงการวิจัยระยะที่ 2 นี้จึงเป็นการต่อยอดการทำงาน เพื่อพัฒนาสู่การเป็นชุมชนที่มีการบริหารจัดการ
ด้านการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ตลอดจนดำเนินงานที่ผ่านมาทีมวิจัยมีการปรับ
แผนการทำงานเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้โครงการวิจัยได้บรรลุตาม
วัตถุประสงค์และสามารถตอบคำถามวิจัย ที่ได้ตั้งเอาไว้อย่างสมบูรณ์

ทีมวิจัยชุมชนโป่งน้ำร้อน

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง กลไกการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน ตำบลคอยสาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ระยะที่ 2 เป็นโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่มุ่งเน้นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้เกิดผลของการพัฒนาด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านโป่งน้ำร้อน โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้ 1) เพื่อค้นหากลไกการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งระดับชุมชนและระดับหน่วยงาน โดยมีขอบเขตในการศึกษาวิจัยด้านพื้นที่ 1 หมู่บ้าน คือ บ้านโป่งน้ำร้อน ตำบลคอยสาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ซึ่งประกอบด้วย 4 หย่อมบ้าน 4 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ หย่อมบ้านคนเมืองเป็นที่อยู่อาศัยของชาวพื้นเมืองล้านนา หย่อมบ้านสองแควเป็นที่อยู่อาศัยของชาวจีนยูนนาน หย่อมบ้านอาแปเป็นที่อยู่อาศัยของชาวอาข่า และหย่อมบ้านน้ำบ่อไก่เป็นที่อยู่อาศัยของชาวลีซอ เครื่องมือในการศึกษาวิจัย ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ เครื่องมือการเก็บข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วม การจัดประชุมกลุ่มย่อย การประชุม การสำรวจและบันทึกภาพ และการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพ โดยผู้วิจัยเป็นคนในชุมชนที่เป็นตัวแทนจากทุกหย่อมบ้าน ผลการดำเนินงานพบว่า นักวิจัยชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาทักษะผ่านการทำงานวิจัย คนในชุมชนเกิดความตระหนักและตื่นตัวต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน หน่วยงานในพื้นที่รับรู้รับทราบถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชาวบ้านโป่งน้ำร้อน และทำให้เกิดเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับจังหวัด ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนสามารถกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้ สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวทั้งทักษะและความรู้ ในด้านการบริหารจัดการ การบริการ และการสื่อความหมาย รวมทั้งเกิดเครือข่ายในการพัฒนาชุมชนในด้านการท่องเที่ยว จากหน่วยงานในพื้นที่ สถาบันการศึกษา ตลอดจนเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นองค์กรภาคประชาชน

สารบัญ

หน้า

คำนำ	ก
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดหลักในการบริหารงานวิจัย	8
การท่องเที่ยวโดยชุมชน : ฐานคิดจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	10
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงาน	15
แผนการดำเนินงานระยะที่ 2	15
การดำเนินงานที่ผ่านมา (กุมภาพันธ์ – ตุลาคม 2554)	16
บทที่ 4 ผลการวิจัย	34
การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	
จากบ้านร่องกล้า ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก	38
เป้าหมายในการท่องเที่ยว	39
บทเรียนจากแม่กำปอง	40
การสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวบ้านโป่งน้ำร้อน	41
การวิเคราะห์นักท่องเที่ยว	45
การพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยว	46
โปรแกรมท่องเที่ยว	47
หลักการในการบริการ Service	51
กฎระเบียบด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน	55
กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน	56
การจัดการรายได้	62
การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและสถานที่ในหมู่บ้าน	63

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา และแผนการทำงาน	87
สรุปผลการวิจัย	87

ภาคผนวก

บรรณานุกรม

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1	บรรยากาศการรับนักท่องเที่ยวไปยังโป่งน้ำร้อน 80
ภาพที่ 2	ภาพพิธีการต้อนรับนักท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสื่อมวลชน รวมทั้งพิธีเปิดตัวหมู่บ้าน 80
ภาพที่ 3	ภาพระหว่างทางเดินในหมู่บ้านของนักท่องเที่ยวและสื่อมวลชน 81
ภาพที่ 4	ภาพบรรยากาศกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน การเรียนรู้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของพี่น้อง 4 ชนเผ่า 81
ภาพที่ 5	ภาพบรรยากาศกิจกรรมในยามค่ำคืน การแสดงทางวัฒนธรรมของคน ในท้องถิ่น 82
ภาพที่ 6	ภาพบรรยากาศการพูดคุยแลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ จากนักท่องเที่ยว 82
ภาพที่ 7	ภาพนักท่องเที่ยวกลุ่มแรกของชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน 83

บทที่ 1

บทนำ

โครงการวิจัย กลไกการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน ตำบลคอยสาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ระยะที่ 2

ความสำคัญ

เชียงราย เป็นจังหวัดที่อยู่เหนือสุดของประเทศไทย มีชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ พม่า ลาว เชียงรายจึงเป็นหนึ่งจังหวัด ที่ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและทางธรรมชาติ นอกจากนี้เชียงรายยังเป็นพื้นที่ ที่สามารถใช้เป็นทางผ่านหรือเป็นประตูสู่ประเทศเพื่อนบ้าน ในเขตกลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งทางจังหวัดได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ให้เชียงราย เป็นประตูทองของวัฒนธรรมล้านนาและการค้าสู่สากล จึงทำให้จังหวัดเชียงรายเป็นที่สนใจของกลุ่มนายทุน นักธุรกิจ เข้ามาประกอบธุรกิจมากขึ้น เห็นได้จากการซื้อขายที่ดิน สร้างรีสอร์ท โรงแรม ฯลฯ ทั้งหมด ล้วนแต่ จัดการโดยภาคธุรกิจสร้างประโยชน์และกำไรเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ชาวบ้านตามชุมชนต่าง ๆ ในฐานะเป็นคนในท้องถิ่น ขาดการมีส่วนร่วม ไม่เท่าทันข้อมูลข่าวสาร ขาดประสบการณ์ ยิ่งทำให้รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่คนท้องถิ่นควรเป็นเจ้าของยังได้รับ ประโยชน์น้อยมาก

บ้านโป่งน้ำร้อน เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลคอยสาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ได้มีผู้เข้าร่วมอยู่อาศัยในปี พ.ศ. 2480 โดยการเดินเท้าจากลำน้ำกกผู้คนเดินทางมาพักที่ลำน้ำกกฝั่งซ้าย ซึ่งเป็นหมู่บ้านผาเสริฐในปัจจุบัน เดิมเป็นบ้านโป่งน้ำร้อน ทั้งสองหมู่บ้านรวมเป็นหมู่บ้านเดียวกันต่อมาได้มีการปกครองระหว่าง ตำบลแม่กรณ์ และตำบลแม่ยาว จึงทำให้บ้านโป่งน้ำร้อน ได้แยกเป็นสองหมู่บ้าน บ้านโป่งน้ำร้อนเดิมอยู่ในการปกครองของตำบลแม่กรณ์ และหมู่บ้านผาเสริฐอยู่ในความปกครองของตำบลแม่ยาว และมีชนเผ่าที่มีควมหลากหลายชาติพันธุ์เริ่มอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ เช่น จีนยูนาน เข้ามาในปี พ.ศ. 2522 ต่อมาชนเผ่าอาข่าเข้ามาอยู่ในปี พ.ศ. 2525 และชนเผ่าลีซอเข้ามาในปี พ.ศ. 2535

บ้านโป่งน้ำร้อนในปัจจุบันอยู่ในเขตการปกครองของตำบลคอยสาง เป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีบ้านบริวารถึงสี่ห้อมบ้าน ได้แก่

- ห้อมบ้านสองแคว ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของชนเผ่าจีนยูนาน มีแม่น้ำสองสายบรรจบกันเป็นที่มาของห้อมบ้านสองแคว ชนเผ่าจีนยูนาน มีอาชีพ ทำชา ผลไม้อบแห้ง และรับจ้าง

- ห่อมบ้านอาเป ซึ่งเป็นที่อยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บนเนินเขา มีน้ำตกซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวของห่อมบ้าน มีวัฒนธรรมที่ยังเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่า อาข่าอยู่ ชาวบ้านมีอาชีพ ทำไร่ ทำสวน รับจ้าง
- ห่อมบ้านน้ำบ่อไก่ เป็นบ้านลีซอมีชนเผ่าลีซออาศัยพื้นที่ตั้งอยู่บนเนินเขาสามารถชมทิวทัศน์ของบ้านโป่งน้ำร้อนได้ทั้งหมด และมีประเพณีเลี้ยงผีบ้าน ผีป่า ชาวบ้านประกอบอาชีพ ทำไร่ รับจ้าง
- ห่อมบ้านคนเมือง เป็นบ้านหลักมีคนพื้นเมืองอาศัยอยู่ มีการประกอบอาชีพ ทำสวนเมือง รับจ้าง

ซึ่งสภาพโดยรวมของหมู่บ้านโป่งน้ำร้อน เป็นที่ราบภูเขา สภาพแวดล้อมยังคงมีป่าอุดมสมบูรณ์ ยังคงเป็นธรรมชาติ

สถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น ชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน ตำบลดอยฮาง ถือเป็นพื้นที่ที่มีการท่องเที่ยวมาช้านานหลายสิบปีแล้ว บ้านโป่งน้ำร้อนไม่ไกลจากตัวเมืองเชียงรายมากนัก มีแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่และพื้นที่ข้างเคียงมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ พื้นที่ใกล้เคียงเปิดเป็นชุมชนท่องเที่ยวและมีนักท่องเที่ยวเข้ามาแล้วใกล้กับชุมชนโป่งน้ำร้อน เช่น ชุมชนกระเหรี่ยงรวมมิตร ชุมชนจะจ้อ เป็นต้น นักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งจึงกระจายเข้ามาเที่ยวยังเขตพื้นที่ของบ้านโป่งน้ำร้อนด้วยเช่นกัน นักท่องเที่ยวมีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาโดยการนำของมัคคุเทศก์ต่างถิ่น กิจกรรมท่องเที่ยวเป็นการพานักท่องเที่ยวเดินป่าบริเวณรอบชุมชนและพักค้างแรมในป่าพร้อมกับเที่ยวน้ำตก เดินทางผ่านเข้าออกมาในชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อนกลับไม่ได้มีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง จะมีบ้างก็แค่เป็นคนนำทางในป่า เป็นลูกหาบ หรือไม่ก็เป็นบ้านพักที่มัคคุเทศก์พานักท่องเที่ยวมานอนค้าง มีค่าตอบแทนให้เจ้าของบ้านคืนละไม่กี่บาท ซึ่งยังขาดการมีส่วนร่วม

รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมทั้ง 4 ห่อมบ้านของชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน ตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ระยะที่ 1 ที่ผ่านมามีเกิดจากคนในชุมชนและตัวแทนจากทั้ง 4 ห่อมบ้านที่มีความคิดร่วมกันว่าควรจะมีการสร้างทางเลือกใหม่ในการท่องเที่ยวให้กับพื้นที่บ้านโป่งน้ำร้อน ทางชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ได้คิดถึงการพัฒนาศักยภาพของคนในพื้นที่ ซึ่งในการดำเนินงานวิจัยระยะที่ 1 ได้เน้นการพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว และรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการท่องเที่ยวทางเลือกในกระแสสังคมปัจจุบัน โดยเน้นให้คนในพื้นที่และในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชน และร่วมรับผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน และนำไปสู่การสร้างกระบวนการเรียนรู้ พัฒนา

ชุมชนในด้านต่างๆ และสามารถเชื่อมโยงสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวของบ้านโป่งน้ำร้อนและจังหวัด เชียงรายต่อไป

โดยระยะที่ 1 ที่ผ่านมานั้น ได้ดำเนินการมาแล้วระยะเวลา 6 เดือน โดยมีเป้าหมายเพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลศักยภาพของชุมชนที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนโป่งน้ำร้อน และเพื่อหารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของทั้ง 4 หย่อมบ้าน สร้างสำนึกและความตระหนักของชุมชนต่อการดูแลพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อนให้เกิดความยั่งยืน

การดำเนินงานในระยะที่ 1 ของโครงการวิจัยนั้น ได้กำหนดให้มีการศึกษารวบรวมข้อมูลศักยภาพของชุมชนที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนโป่งน้ำร้อน ภายใต้ประเด็นที่กำหนดตามขอบเขตของงานวิจัย 10 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) ประวัติศาสตร์ที่มาของชุมชน (2) ธรรมชาติ เช่น ป่าชุมชน แหล่งต้นน้ำ น้ำตก (3) ชา เมือง กาแฟ (4) ประเพณี ความเชื่อ 4 กลุ่มชาติพันธุ์ (5) วิถีชีวิต 4 ชนเผ่า ด้านการกิน อยู่ หลับนอน การแต่งกาย (6) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้รู้การรักษาโรค คนตรีชนเผ่า เพลง นิทาน (7) สมุนไพร (8) สัตว์ป่า นก (9) ผลิตภัณฑ์ ของที่ระลึก หัตถกรรม และ (10) ข้อมูลด้านนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนและโดยรอบชุมชน รวมทั้งได้ศึกษาเส้นทาง การท่องเที่ยว เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ วางแผนการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว และระบบบริหารจัดการ การท่องเที่ยวที่เหมาะสมในระยะที่ 2 ต่อไป

ผลจากการดำเนินการศึกษาวิจัย ในโครงการวิจัยระยะที่ 1 สามารถสรุปได้ดังนี้

ชุมชนโป่งน้ำร้อนเดิมเป็นชุมชนที่มีผู้อพยพมาอยู่อาศัยตั้งแต่ปี พ.ศ.2480 โดยการเดินเข้ามาตามลำน้ำกก อยู่ในเขตการปกครองของตำบลแม่กรณ์ และต่อมาได้มีกลุ่มคนหลากหลายชาติพันธุ์อพยพย้ายถิ่นเข้ามาอยู่เพิ่มขึ้นจนกระทั่งในปัจจุบันมีผู้อยู่อาศัยจำนวน 94 ครัวเรือน ประกอบด้วยกลุ่มคน 4 ชาติพันธุ์คือ คนพื้นเมือง(ล้านนา) อาข่า ลีซอ และ จีนยูนนาน จากการดำเนินงานระยะที่ 1 นั้นได้มีการศึกษาข้อมูลบริบทชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชนของทั้ง 4 หย่อมบ้าน รวมไปถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของทั้ง 4 ชาติพันธุ์ มีการศึกษาของดีของชุมชน ทั้งทางด้าน วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ผลิตภัณฑ์ชุมชน และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า ชุมชนโป่งน้ำร้อน มีองค์ความรู้และวิถีชีวิตที่ผูกพันในการทำสวนเมือง การแปรรูปเมืองและการผลิตชา มาเป็นเวลายาวนาน และมีพืชผลเมืองหนาว อาทิ ลูกพลับ ลิ้นจี่ กาแฟ เป็นต้น ในด้านของทรัพยากรทาง ธรรมชาติ ชุมชนโป่งน้ำร้อนตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเรียนรู้ศึกษา ธรรมชาติ ซึ่งองค์ความรู้จากป่าที่ชุมชนมีอยู่สามารถนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการท่องเที่ยวได้ ทั้ง ในด้านของอาหารจากป่า สมุนไพรจากป่าซึ่งมีการศึกษาข้อมูลจากผู้รู้ในชุมชนและการสำรวจในป่า ในด้านต้นทุนทางด้านสังคมจากการศึกษาพบว่า ทั้ง 4 หย่อมบ้านมีวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ การแต่งกาย ที่เป็น อัตลักษณ์ของชนเผ่า คนตรีชนเผ่า และนิทานท้องถิ่น เรื่อง “เมืองน้อยผจญภัย” และภูมิปัญญาในด้านงานหัตถกรรม ด้านการจักสาน งานไม้ ซึ่งเป็นภูมิปัญญา

ที่คนในชุมชนใช้ในวิถีชีวิต เช่น อุปกรณ์การดักสัตว์ เครื่องมือในการหาปลา ฝักมิดและเครื่องใช้ไม้สอยต่างๆในครัวเรือน

ดังนั้น จากข้อมูลของศักยภาพของชุมชนที่ศึกษาได้นั้น สามารถออกแบบเป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมทั้ง 4 หย่อมบ้านของชุมชนโปรงน้ำร้อน โดยมีองค์ประกอบของการท่องเที่ยว คือ

- 1) เน้นการจัดการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับทรัพยากรในพื้นที่ ซึ่งพื้นที่บ้านโปรงน้ำร้อนนั้น เป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ ทั้งป่าไม้ แหล่งต้นน้ำ น้ำตก ดังนั้น จึงออกแบบการท่องเที่ยวเป็นลักษณะการเดินทางศึกษาเส้นทางธรรมชาติและวัฒนธรรมชนเผ่าจีนยูนาน อาข่า ลีซอ และคนพื้นเมือง
- 2) เน้นการจัดการที่พัก แบบห้องพักของชุมชน หรือ รีสอร์ท (ส่วนใหญ่เป็นการสร้างของส่วนบุคคล) หรือ เน้นการพักค้างแรมในป่า
- 3) ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และลูกหาบ
- 4) เน้นให้นักท่องเที่ยวและชุมชน ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น นักท่องเที่ยว เน้นส่งเสริมไม่ให้ทิ้งขยะบนพื้นที่ป่า หรือ การเก็บของป่าออกนอกพื้นที่ เป็นต้น

หมายเหตุ : ซึ่งความรู้เหล่านี้ได้ถูกศึกษาและรวบรวมไว้ในรายงานวิจัยโครงการระยะที่ 1 แล้ว

หลังจากโครงการได้รวบรวมข้อมูลศักยภาพของชุมชนโปรงน้ำร้อนแล้ว แม้ชุมชนมีความสนใจ อยากจะจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่ยังมีประเด็นที่ชุมชนต้องพัฒนาศักยภาพเพื่อสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น เป้าหมายจัดการท่องเที่ยวของชุมชน การศึกษาเรียนรู้และรู้พื้นของดีชุมชน การปกป้องอนุรักษ์วิถีท้องถิ่น การบริหารจัดการท่องเที่ยวกลุ่ม มาตรฐานเบื้องต้นชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว ฯลฯ เป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเปิดเป็นชุมชนท่องเที่ยว และเป็นสมาชิกเครือข่ายชุมชนท่องเที่ยวเชียงราย ที่มีทิศทาง เป้าหมาย และดำเนินกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมได้กับทุกภาคส่วนชัดเจน

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อโครงการวิจัย องค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮางมีนโยบายทางด้านการท่องเที่ยวของตำบล เนื่องจากพื้นที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเชียงราย เช่น บ่อน้ำพุร้อนผาเสด็จ เป็นต้น ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมาในโครงการระยะที่ 1 บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮางได้เข้าร่วมเรียนรู้ในกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทั้งในระดับปฏิบัติการและระดับนโยบาย และหัวหน้าโครงการวิจัยก็ดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง ในโครงการระยะที่ 2 นี้

ยังคงมีการเข้าร่วมเรียนรู้ของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮางทั้งในระดับปฏิบัติการและในระดับนโยบาย และได้เชิญปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮางมาร่วมเป็นที่ปรึกษาในโครงการระยะที่ 2 และคาดหวังว่าผลจากการดำเนินโครงการวิจัยจะถูกนำไปขับเคลื่อนนโยบายด้านการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

ดังนั้นการดำเนินงานในระยะที่ 2 ของโครงการวิจัยนั้น จึงเน้นการศึกษาการสร้างกลไกการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน ตำบลคอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ที่มีจุดประสงค์การศึกษา คือ 1) เพื่อค้นหากลไกการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมโดยชุมชนโป่งน้ำร้อน 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งระดับชุมชนและ ระดับหน่วยงาน

ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับผลการศึกษาโครงการวิจัยระยะที่ 1 ที่ศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมทั้ง 4 หย่อมบ้านของชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน ตำบลคอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ที่มีจุดประสงค์ในการศึกษา คือ 1) เพื่อค้นหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของทั้ง 4 หย่อมบ้านในชุมชนโป่งน้ำร้อน 2) เพื่อสร้างสำนึกและความตระหนักของชุมชนต่อการดูแลพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อนให้เกิดความยั่งยืน

นิยามศัพท์

กลไกการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วม 2 ระดับ (1) ระดับในชุมชนระหว่าง 4 หย่อมบ้าน และ (2) ระดับชุมชนโป่งน้ำร้อนและองค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง

คำถามวิจัย

ชุมชนโป่งน้ำร้อนจะสามารถสร้างพลังในการกำหนดกลไกการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมได้อย่างไรภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและการท่องเที่ยวกระแสหลักในพื้นที่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อค้นหากลไกการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมโดยชุมชนโป่งน้ำร้อน
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งระดับชุมชนและระดับหน่วยงาน

แผนการดำเนินงานระยะที่ 2

1. กิจกรรมเรียนรู้ แลกเปลี่ยน ทำความเข้าใจร่วมกันและกำหนดระเบียบด้านการท่องเที่ยว
2. กิจกรรมการศึกษา สำรวจ เส้นทางท่องเที่ยวเดินป่าและท่องเที่ยวในหมู่บ้าน
3. กิจกรรมศึกษาดูงานพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีรูปแบบลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือรูปแบบที่ต้องการกำหนด
4. กิจกรรมพัฒนาโปรแกรม และกิจกรรมพัฒนาศักยภาพชุมชนในด้านต่างๆ รวมทั้งการจัดทดลองท่องเที่ยว

รายละเอียดวิธีการดำเนินงาน

1. เวทีประชุมชี้แจงและทำความเข้าใจโครงการวิจัยระยะที่ 2
2. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชน
3. เวทีทบทวนวิเคราะห์ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน
 - 3.1 ทบทวนผลการวิเคราะห์กลุ่มนักท่องเที่ยวมีกี่ประเภท เช่น นักท่องเที่ยวชาจร นักท่องเที่ยวประจำ นักท่องเที่ยวประเภทช้อตว์ เป็นต้น
 - 3.2 ทบทวนการวิเคราะห์-พัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับประเภทของนักท่องเที่ยว
 - 3.3 ทบทวนการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพและ การเตรียมพร้อมของขีดจำกัดการรองรับของนักท่องเที่ยว (capacity) / การจัดการสิ่งแวดล้อม / การป้องกันจุดเสี่ยงในแหล่งท่องเที่ยว
4. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำความเข้าใจร่วมกันและกำหนดกฎระเบียบด้านการท่องเที่ยว
5. สำรวจเส้นทางเดินป่า 2 เส้นทาง (จากผลการศึกษาระยะที่ 1) และเส้นทางท่องเที่ยวในหมู่บ้าน
6. เวทีสรุปผลการสำรวจกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยว
7. เวทีพัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมท่องเที่ยว
8. พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว
9. จัดทำคู่มือท่องเที่ยวและสื่อประชาสัมพันธ์ / ทำป้ายสื่อความหมาย
10. ศึกษาดูงานการบริหารจัดการการท่องเที่ยว
11. อบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
12. กิจกรรมทัวร์นำร่อง
13. เวทีสรุปการดำเนินงานในระยะที่ 2
14. จัดเวทีนำเสนอผลการวิจัย
15. ประชุมทีมวิจัยประจำเดือน
16. จัดทำรายงานความก้าวหน้า และฉบับสมบูรณ์

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลเชิงวิจัย

1. เกิดองค์ความรู้ในการกำหนดกลไกการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมโดยชุมชนโป่งน้ำร้อน
2. ชุมชนโป่งน้ำร้อนได้องค์ความรู้การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผลเชิงพัฒนา

1. เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งระดับชุมชนร่วมกันของคน 4 หย่อมบ้าน
2. เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนโป่งน้ำร้อนและอบต.คอยฮาง
3. เกิดการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน 4 หย่อมบ้าน ด้านนักสื่อความหมาย ด้านการกำหนดกฎระเบียบในด้านการท่องเที่ยว / คู่มือหรือโปรแกรมท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน
4. คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติ องค์ความรู้ภูมิปัญญา วิถีชีวิตของท้องถิ่น

ระยะเวลา

เดือนกุมภาพันธ์ 2554 – เดือนพฤศจิกายน 2555 (ระยะเวลา 1 ปี 9 เดือน)

ผู้เสนอโครงการ

นายเดชา เตมิยะ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง อ.เมือง จ.เชียงราย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวโดยชุมชน

Community-Based Tourism: CBT

สินธุ์ สโรบล**และคณะ**

แนวคิดหลักในการบริหารงานวิจัย

การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดบริหารจัดการ Community-based Tourism หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “Host Management” ในช่วง ๒ ทศวรรษที่ผ่านมาได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และในอนาคตมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นเป็นเครือข่ายมากขึ้นทั้งนี้รูปแบบของการจัดการโดยชุมชนถูกคาดหวังว่าเป็นวิธีการจัดการท่องเที่ยวแบบหนึ่งที่มีศักยภาพ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ และสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวในตัวเอง ในขณะที่เดียวกันก็เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจชุมชนของคนในท้องถิ่นอีกด้านหนึ่งด้วย นอกจากนี้หากมองในด้านของการตลาดด้วยแล้วปรากฏว่าตลาดของการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังเป็นกลุ่มเฉพาะ และบ่อยครั้งคำว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” (Community-Based Tourism) หรือ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” (Ecotourism) หรือ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” (Conservation tourism) และการเรียกชื่ออื่นในลักษณะคล้ายกัน ได้ถูกนำมาใช้เป็นเพียงสื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมภาพพจน์ของการท่องเที่ยว แต่ในทางตรงกันข้ามกลับส่งผลกระทบต่อฐานทรัพยากรสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม ประเพณีของคนในท้องถิ่น

สำหรับประเทศไทยแล้ว ตั้งแต่เริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑-๕ อาจกล่าวได้ว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือว่าเป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญส่วนหนึ่งของประเทศอย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวที่ผ่านมากได้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากร สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศ อันเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดการปรับตัวของระบบการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และหากพิจารณาถึงองค์ความรู้ทางด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมทั้งกระบวนการบริหารจัดการแล้ว พบว่าหน่วยงานภาครัฐ เอกชน รวมทั้งผู้ประกอบการที่ให้การสนับสนุนและใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าว กลับยังมีความไม่ชัดเจนในด้านแนวความคิดและหลักการ วิธีการและกระบวนการ รวมทั้งการบริหารจัดการฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวและการกระจายผลประโยชน์ให้ชุมชนท้องถิ่น จากความสำคัญดังกล่าวสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงได้สนับสนุนให้เกิดการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างทางเลือกให้กับระบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่แตกต่างจากเดิม โดยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบของ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” โดยมุ่งพัฒนาให้ “คนในชุมชน” เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวและไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ได้เน้นถึง

การสร้างศักยภาพของคนในท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ผู้ให้บริการ โดยใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือสร้างกระบวนการเรียนรู้ ให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อนำไปสู่การดูแลรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่มีความสมดุลกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมรวมทั้งการเกื้อกูลต่อเศรษฐกิจของชุมชนในอนาคต ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่างานวิจัยและพัฒนาที่ดำเนินงานมาตลอด 3 – 4 ปีที่ผ่านมาเป็นการวางรากฐานความรู้และประสบการณ์ที่หน่วยงานด้านนโยบายการท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเชื่อมโยงนำไปสู่การสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวของประเทศได้อย่างดี

* ข้อความบางส่วนมาจากหนังสือ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ” จัดพิมพ์โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค - กรกฎาคม 2546

** ผู้ประสานงาน สกว. สำนักงานภาค

*** สุภาวิณี ทรงพรพาณิชย์ อนงค์นาฏ ปัญญาใหญ่ และเบญจวรรณ วงศ์คำ --- เครือข่ายการเรียนรู้และประสานงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้ปี ๒๕๔๕ เป็นปีสากลแห่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งคณะกรรมการสหประชาชาติได้เรียกร้องให้องค์การระหว่างประเทศ รัฐบาล และภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนปีสากลแห่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งประเทศไทยโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวในทิศทางดังกล่าวให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมอย่างสมดุลมากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว การจัดการรายได้ และการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว ผู้คนทุกกลุ่มในชุมชนอย่างเป็นธรรม ดังนั้น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงให้การสนับสนุนงานวิจัยเพื่อเป็นการยกระดับ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” ในมิติของ “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน” ให้เป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่จะสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงด้านการท่องเที่ยวของโลกดังกล่าว

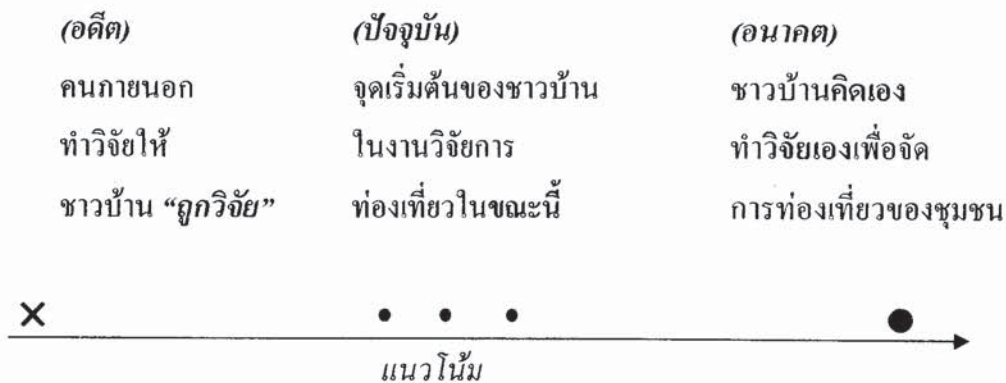
การท่องเที่ยวโดยชุมชน : ฐานคิดจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

กระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโลก เมื่อครั้งมีการประชุมสุดยอดสิ่งแวดล้อมโลก หรือ “Earth Summit” เมื่อปี 2535 ที่ เมืองริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล มีส่วนผลักดันให้เกิดกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ประการ ประกอบด้วย (1) กระแสความต้องการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ (2) กระแสความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวในด้านการศึกษาเรียนรู้และ (3) กระแสความต้องการพัฒนาคน จากกระแสการพัฒนาทั้ง 3 ประการดังกล่าวมีผลต่อการปรับตัวของระบบการท่องเที่ยวและระบบการจัดการท่องเที่ยวในการหาการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและทดแทนการท่องเที่ยวตามประเพณีนิยม (Conventional Tourism) แบบเดิม ๆ ที่เคยปฏิบัติกันมา ดังนั้นแนวคิดในการนำเสนอการท่องเที่ยวอันเป็นทางเลือกใหม่นี้จึงมีชื่อเรียกอย่างหลากหลายเช่น Green Tourism , Bio Tourism , Sustainable Tourism , Conservation Tourism , Responsible Tourism และการจัดการท่องเที่ยวที่นิยมและแพร่หลายที่สุดในเวลานี้และมีนัยยะเชิงความหมายที่เข้าใกล้กับการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุด คือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) และบางครั้งอาจเรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน” (Community-based Ecotourism) ซึ่งโดยภาพรวมแล้วการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นคำที่ใช้เรียกการท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลัก แต่ในการอ้างอิงอย่างเป็นทางการ ไม่มีชื่อภาษาไทย บางครั้งก็เรียกว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงศึกษาระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์นิเวศสัญจร นิเวศท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้การปรับตัวขององค์กรและชุมชนที่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทยจึงอนุโลมให้มีการเรียก “Ecotourism” ว่าหมายถึง “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางกระแสท้องถิ่นนิยม ที่มุ่งเน้นให้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และให้ความสำคัญกับสิทธิชุมชนท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในมาตรา 46 และมาตรา 56 ที่ได้กล่าวถึงการให้สิทธิชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และการตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นตาม มาตรา 78 รวมทั้งกระแสการเรียกร้องของชุมชนท้องถิ่น ท่ามกลางแนวคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ดังนั้น เครือข่ายการเรียนรู้และประสานงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค จึงให้ความสำคัญกับบทบาทของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวของตนเองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกดังกล่าว ทั้งนี้ได้ประมวลนิยามและให้ความหมายเชิงปฏิบัติการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism) ว่าหมายถึง “ทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามำกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุน หรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและบทบาทที่สำคัญในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน และมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ” ทั้งนี้ความหมายเชิงปฏิบัติการดังกล่าวได้ถูกเขียนขึ้นภายใต้ข้อสรุปที่เกิดจากการดำเนินงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของชุมชน และเพื่อชุมชน อันเป็นความพยายามของชุมชนเองที่จะสร้างอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว (Tourism identity) ให้กับพื้นที่ทางสังคมของชุมชนที่ถูกท่องเที่ยว

สกว. สำนักงานภาค ได้ตั้งคำถามว่า “ทำอย่างไรจะให้ชุมชนท้องถิ่น ได้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชน ? ” (ปี 2541) ดังนั้น จึงเป็นโจทย์วิจัยของคณะทำงานที่จะต้องแสวงหาวิธีการสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ในมิติต่าง ๆ และเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนโดยใช้ “การวิจัยเป็นเครื่องมือ” เพื่อการบูรณาการในระดับชุมชนหรือพื้นที่ (Community / Area-Based Approach) ซึ่งเป็นแนวทางใหม่ที่เรียกได้ว่าเป็นการทำงานแบบ “ฐานรากขึ้นสู่ข้างบน” อย่างแท้จริงเพราะโจทย์ของการทำงานวิจัยและพัฒนาได้เกิดวางไว้ก่อนเช่นเดิม แต่เป็นการพัฒนาโจทย์วิจัยที่มาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งนี้ เพื่อให้งานวิจัยที่เกิดขึ้นเป็นงานเชิงปฏิบัติการของชุมชนเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในตัวกระบวนการเองโดยไม่ต้องไปถามว่าใครจะได้ อะไรจากงานวิจัยนี้และทั้งกระบวนการอาจเรียกรวมว่าเป็น “กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน” โดยผ่านกระบวนการวิจัย ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันผ่านโครงการวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงถือได้ว่าเป็นทางเลือกหนึ่งที่ชุมชนจะแสวงหาองค์ความรู้ของตนเองเพื่อเป้าหมายในการเข้าไปช่วย

จัดการกับสภาพของปัญหาด้านทรัพยากร ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและการฟื้นฟูวัฒนธรรมของชุมชนที่เคยมีมาตั้งแต่อดีต และในปัจจุบันได้ถูกมองข้ามและเปลี่ยนแปลงไป จากการดำเนินงานที่ผ่านมา 3 – 4 ปี พบว่าการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยของชาวบ้านมีหลายระดับตามความเข้มข้น (รูปที่ 1) ตั้งแต่การเป็นผู้ “ถูกวิจัย” (ปลายซ้ายสุด) ซึ่งเป็นภาพในอดีต ไปจนถึงการคิดงานวิจัยเอง ทำงานวิจัยเองได้ (ปลายขวาสุด) ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในอนาคต แต่ในปัจจุบันรูปธรรมชัดเจนที่มักพบคือจุดที่อยู่ระหว่างปลายทั้งสอง กล่าวคือชาวบ้าน “ร่วม” เป็นผู้วิจัย “ร่วม” ตัดสินใจในกระบวนการวิจัย เลือกวิธีการแก้ปัญหาของตนเอง โดยยังต้องมีคนภายนอกช่วยเหลืออยู่บางส่วน อย่างไรก็ตามทัศนภาพนี้ควรจะเคลื่อนไปทางขวาเรื่อย ๆ เมื่อชาวบ้านมีประสบการณ์และความชำนาญมากขึ้น

(รูปที่ 1) เส้นทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวิจัยการท้องถิ่นบนฐานทรัพยากรของชุมชน
(ปรับปรุงจาก ปิยะวัติ บุญหลง และคณะ, การวิจัยเพื่อท้องถิ่น, 2543)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คารณี บุญธรรม (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนมั่งในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาบ้านน้ำเค ต่าบลผาซำน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา จากการศึกษาพบว่า ชาวไทยภูเขาเผ่าม้งมีวิถีชีวิตการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ ทั้งในด้านการดำรงชีพ ความเชื่อ และการประกอบอาชีพ คนม้งเชื่อว่ามีภูตผีคอยปกป้องธรรมชาติบริเวณที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ และผีเหล่านั้นจะคอยให้ความช่วยเหลือ และคุ้มครองให้พ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ภูตผีและธรรมชาติกับคนม้งมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ลักษณะการตั้งถิ่นฐานในป่าเขาซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่ดี มีภูมิประเทศที่สวยงาม ตลอดจนมีจุดเด่นในวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างจากสังคมอื่น ๆ นับว่าเป็นศักยภาพของคนม้งที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอันเป็นหนทางที่จะช่วยแก้ไขปัญหเกี่ยวกับสถานะทางสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากร และวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าในกระบวนการทำงานของชุมชนจะมีข้อจำกัดในเรื่องของการสื่อสาร ภาษา ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับบุคคลภายนอกก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากการติดต่อสื่อสารและการคมนาคมที่ได้รับการพัฒนาขึ้นในระยะเวลาที่ผ่านมาจะช่วยให้ชาวม้งมีโอกาสที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้สามารถลดข้อจำกัดเหล่านั้นลงได้

ยศ สันตสมบัติ และคณะ (2544 : 201-208) ได้ศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการจัดการทรัพยากร โดยศึกษาในพื้นที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ข้อสรุปที่น่าสนใจ คือ ภาครัฐได้ทำการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยใช้จุดขายในเรื่องของความงามตามธรรมชาติและความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชนบทที่สูงเป็นหลัก แต่ไม่มีนโยบายที่ชัดเจนว่า กลุ่มชนที่เป็นจุดขายนั้นควรจะได้รับการพัฒนา หรือได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างไร ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือของบริษัทเอกชน ซึ่ง “ให้ความสนใจกับการคัดดวงผลกำไรอย่างมั่งคั่ง โดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม” คนส่วนใหญ่จะมองการท่องเที่ยวเฉพาะในประเด็นของเม็ดเงินการสร้างรายได้และความเจริญทันสมัย “แต่ประเด็นที่มองข้ามไปโดยจงใจก็คือ การท่องเที่ยวมีผลกระทบอย่างไรต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ศักดิ์ศรีและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ของกลุ่มชนที่ถูกเที่ยว” จากการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยได้เสนอแนะวิธีการเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังต่อไปนี้

1. ให้ชาวบ้านคัดเลือกคณะกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่วางแผนจัดการท่องเที่ยว โดยประสานงานกับคณะกรรมการหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล จัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวของหมู่บ้าน กำหนดราคาตอบแทนและการจัดสรรผลประโยชน์และหักรายได้ส่วนหนึ่งเข้ากองทุนชุมชน

2. จัดทำแผนงานเส้นทางท่องเที่ยวสถานที่สำคัญ ๆ รอบ ๆ หมู่บ้าน กำหนดบทบาทหน้าที่ของกลุ่มต่าง ๆ รวมถึงการทำรายละเอียดของสถานที่ท่องเที่ยว

3. เตรียมแผนการโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน
4. เตรียมความพร้อมด้านการให้บริการการท่องเที่ยว เช่น เรื่องของที่พักร้านอาหาร การรักษาความสะอาดของชุมชน การพัฒนาบุคลากรด้านการบริการ การพัฒนาด้านสินค้า หัตถกรรม การบรรจุหีบห่อเพื่อจำหน่าย
5. คณะกรรมการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านต้องทำการประชุม ปรึกษาหารือ ติดตามงาน ตลอดจนการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ

นิฐริน ไถ่พันธ์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย จังหวัดอุบลราชธานี โดยสรุปว่า อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย มีศักยภาพด้านพื้นที่ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศและด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสูง เหมาะสมต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งแวดล้อมศึกษามีศักยภาพปานกลาง และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวมีศักยภาพต่ำ และได้นำข้อมูลจากการศึกษาระดับศักยภาพมาวิเคราะห์เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 6 ด้าน คือ ด้านการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยวด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ และด้านการส่งเสริมการลงทุน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงาน

โครงการวิจัย กลไกการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน ต.คอยสาง อ.เมือง จ.เชียงราย (ระยะ 2) เป็นโครงการที่ดำเนินการต่อเนื่องมาจากโครงการรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมทั้ง 4 หย่อมบ้านของชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน ตำบลคอยสาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ระยะที่ 1 ซึ่งได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลบริบทชุมชน ศักยภาพและต้นทุนชุมชน เพื่อวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาสู่การเป็นหมู่บ้านที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งในโครงการระยะที่ 2 นี้ จึงเป็นการดำเนินการเพื่อค้นหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสม และเพื่อพัฒนาศักยภาพคนในชุมชน แหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนคนรูปแบบการบริหารจัดการของบ้านโป่งน้ำร้อน ตำบลคอยสาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ทั้งนี้การดำเนินงานที่เกิดขึ้นอาจมีการปรับ หรือเพิ่มกิจกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ

วิธีการดำเนินงาน

แผนการดำเนินงานระยะที่ 2

1. เวทีประชุมชี้แจงและทำความเข้าใจโครงการวิจัยระยะที่ 2
2. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. เวทีทบทวนวิเคราะห์ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน
 - 3.1 ทบทวนผลการวิเคราะห์กลุ่มนักท่องเที่ยวมีกี่ประเภท เช่น นักท่องเที่ยวชาจร นักท่องเที่ยวประจำ นักท่องเที่ยวประเภทซื้อทัวร์ เป็นต้น
 - 3.2 ทบทวนการวิเคราะห์พัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับประเภทของนักท่องเที่ยว
 - 3.3 ทบทวนการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพและ การเตรียมพร้อมของขีดจำกัดการรองรับของนักท่องเที่ยว (Capacity) / การจัดการสิ่งแวดล้อม / การป้องกันจุดเสี่ยงในแหล่งท่องเที่ยว
4. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำความเข้าใจร่วมกันและกำหนดกฎระเบียบด้านการท่องเที่ยว
5. ดำรวจเส้นทางเดินป่า 2 เส้นทาง (จากผลการศึกษาระยะที่ 1) และเส้นทางท่องเที่ยวในหมู่บ้าน
6. เวทีสรุปผลการสำรวจกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยว
7. เวทีพัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมท่องเที่ยว
8. พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว
9. จัดทำคู่มือท่องเที่ยวและสื่อประชาสัมพันธ์ / ทำป้ายสื่อความหมาย
10. ศึกษาดูงานการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

11. อบรมมคฺคเทศกัถ้องถีน
12. กิจกรรมทวัร่นาร้อง
13. เวทีสรูปการดำเนินงานในระยะที่ 2
14. จัดเวทีนำเสนอผลการวิจัย
15. ประชุมทีมวิจัยประจำเดือน
16. จัดทำรายงานความก้าวหน้า และฉบับสมบูรณ์

การดำเนินงานที่ผ่านมา (กุมภาพันธ์ – ตุลาคม 2554)

กิจกรรมที่ 1 เวทีประชุมชี้แจงและทำความเข้าใจโครงการวิจัยระยะที่ 2

วัตถุประสงค์

- ทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างทีมวิจัยและชุมชนเป้าหมายในการดำเนินโครงการวิจัย ระยะที่ 2
- เพื่อวางแผนกิจกรรม และ แบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงาน
- ชี้แจงและทำความเข้าใจระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณ

ขั้นตอน/วิธีการ

- ประสานทีมวิจัย ชุมชนเป้าหมาย และผู้เกี่ยวข้อง
- จัดเวทีประชุมทีมวิจัยร่วมกับชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง 1 วัน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ทีมวิจัยบ้านโป่งน้ำร้อน
- ชาวบ้านโป่งน้ำร้อน
- เจ้าหน้าที่ สกว.

ระยะเวลาดำเนินการ

มีนาคม 2554

สถานที่ดำเนินการ

ศาลาอเนกประสงค์ วัดโป่งน้ำร้อน

ผลการดำเนินการ

คุณเดชา เติมิยะ หัวหน้าโครงการและเจ้าหน้าที่ สกว.(พี่เลี้ยง) ชี้แจงและทำความเข้าใจร่วมกัน ถึงการดำเนินโครงการวิจัยระยะที่ 2

โครงการวิจัย: กลไกการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน ต.คอยฮาง อ.เมือง จ.

เชียงราย (ระยะ 2)

วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อค้นหากลไกการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งระดับชุมชนและระดับหน่วยงาน

แนวทาง/เป้าหมาย

คาดหวังอะไรจากการทำงานวิจัย ระยะ 2

1. อยากรให้งานสำเร็จคล่องไปได้ด้วยดี
 - เกิดความสามัคคีของทีมวิจัย/คนในชุมชน
 - คนในชุมชนร่วมรับผลประโยชน์
 - ใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่า
 - เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
 - สร้างรายได้ให้ชุมชน
2. แบ่งหน้าที่ทีมวิจัยให้ชัดเจน (กำหนดประชุมทีมวิจัยประจำเดือน)

แผนกิจกรรมโครงการระยะ 2 ต่อจากครั้งที่ผ่านมา

1. เวทีประชุมชี้แจงทำความเข้าใจโครงการ
2. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. เวทีวิเคราะห์ศักยภาพ ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน
4. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำความเข้าใจร่วมกันและกำหนดกฎระเบียบด้านการท่องเที่ยว
5. สำรวจเส้นทาง 2 เส้นทาง
6. สรุปข้อมูลกิจกรรมและเส้นทาง
7. พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว
8. พัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมท่องเที่ยว
9. จัดทำคู่มือการท่องเที่ยว/สื่อประชาสัมพันธ์/ป้ายสื่อความหมาย
10. ศึกษาดูงาน
11. อบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น 3 วัน
12. กิจกรรมทัวร์นำร่อง
13. เวทีสรุปผลการดำเนินงานวิจัยระยะ 2
14. เวทีนำเสนอผลงาน

งบประมาณโครงการ 136,800 บาท

	งวดที่ 1	งวดที่ 2	งวดที่ 3
1. หมวดค่าตอบแทน			
- ค่าตอบแทนนักวิจัย	15,000	7,500	7,500
ตามรายชื่อในสัญญา			
2. หมวดค่าใช้สอย			
- ค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรม	22,050	68,250	-
เช่น เวที (ค่าอาหาร),สำรวจเดินป่า			
- ค่าถ่ายเอกสาร	2,700	1,800	-
- ค่าติดต่อประสานงาน	2,700	1,800	-
- ค่าจัดทำรายงานความก้าวหน้า	1,500	1,800	-
ฉบับสมบูรณ์			
3. หมวดค่าวัสดุ			
- ค่าวัสดุ	3,000	1,500	-
รวม	48,950	82,350	7,500

ค่าโทรศัพท์ ให้กำหนดเบอร์โทรออก และกำหนดเบอร์ที่โทรไปหาประมาณ 5-10 เบอร์ เพื่อสะดวก
ต่อการทำ

ใบเบิก

ค่าเดินทาง เช่น สำรวจเส้นทาง/ติดต่อกับหน่วยงาน เบิกเป็นกิโลเมตร

มอเตอร์ไซด์ = 2-3 บาท: 1 กม.

รถยนต์ = 4-5 บาท: 1 กม.

ผู้เปิดบัญชีธนาคาร ได้แก่ นายเดชา เตมิยะ , นายอดุลย์ จิรามณีกุล , นายจะสือ รักษาติ และมีสิทธิเบิก
เงิน 2 ใน 3 ทั้งนี้ต้องเป็นหัวหน้าโครงการร่วมด้วยทุกครั้ง

รายการกลุ่มต่าง ๆ ที่สมควรจะมีในหมู่บ้าน

1. กลุ่มรถบริการ
2. กลุ่มทำชา
3. กลุ่มทำเมี่ยง
4. กลุ่มจักสาน
5. กลุ่มสมุนไพร
6. กลุ่มทำบ้านพัก
7. กลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน
8. กลุ่มการแสดง

9. กลุ่มรักษาความปลอดภัย
10. กลุ่มลูกหาบ
11. กลุ่มมัคคุเทศก์
12. กลุ่มต้อนรับ

นัดเวทีชาวบ้านครั้งต่อไป วันที่ 25 เมษายน 2554

ผู้นัดหอย่อมบ้านลีซอ = ลุงจางดำ , ลุงยะป่า

ผู้นัดหอย่อมบ้านคนเมือง = ผู้ใหญ่บ้าน

กิจกรรมที่ 2 เวทีแลกเปลี่ยน/เรียนรู้กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้กลุ่มอาชีพและกลุ่มต่างๆ ในชุมชนเข้าใจบทบาทและความสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- เพื่อให้คนในชุมชนมีความเข้าใจในบทบาทของกลุ่มที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว ให้มีความรู้ความสามารถมากขึ้นในเรื่องการจัดการกลุ่มท่องเที่ยว

ขั้นตอน/วิธีการ

- จัดประชุมเชิงปฏิบัติการทีมวิจัยและตัวแทนกลุ่มชุมชน 1 วัน
- ศึกษาข้อมูลทุกมิติ เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ทีมวิจัยบ้านโป่งน้ำร้อน
- ชาวบ้านโป่งน้ำร้อน
- เจ้าหน้าที่ สกว.

ระยะเวลาดำเนินการ

วันที่ 5 พฤษภาคม 2554

สถานที่ดำเนินการ

ศาลาอเนกประสงค์ วัดโป่งน้ำร้อน

ผลการดำเนินการ

ทบทวนกลุ่ม/กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวขอบ้านโป่งน้ำร้อน จากการดำเนินงาน(ระยะที่

1) พบว่า

1. เรื่องท่าชา/เมี่ยง (หย่อมบ้านคนเมือง)
2. เรื่องสมุนไพร (หย่อมบ้านสองแคว)
3. เส้นทางเดินป่า (ไปกลับ – ค้างคืน) น้ำตก
4. ป่าชุมชน
5. ชมวิถีชีวิตชุมชน
6. อาหารจากป่า เห็ด หน่อไม้ (อาหารท้องถิ่น)
7. ผลิตภัณฑ์ชุมชน (จักสาน , ตำข้าว , ผ้าปัก)
8. พิธีกรรม (หมอผีทำขวัญ) (หย่อมบ้านสองแคว)
9. พิธีตำข้าว (หย่อมบ้านลีซอ)
10. จักสาน (หย่อมบ้านคนเมือง)

ทบทวนเป้าหมายของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว

1. เพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติ
2. มิตรชุมชนไมตรีระหว่างผู้มาเยือนกับชุมชน
3. วิถีชีวิต วัฒนธรรม
4. นำเสนอเรื่องราววิถีชีวิตคนในท้องถิ่น
5. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
6. เพื่อให้คนในชุมชนมีการหวงแหนในทรัพยากรท้องถิ่น
7. มีระบบการทำงานที่ชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีมาตรการการป้องกัน

เรื่องที่ต้องคำนึงถึงการจัดการกลุ่ม

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน
2. การกระจายบทบาทหน้าที่ของชุมชน
3. การกระจายผลประโยชน์
4. ระบบการทำงานโปร่งใสตรวจสอบได้
5. มีมาตรการควบคุมป้องกัน/ป้องกันผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน

ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยว บ้านร่องกล้า อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ซึ่ง

มีรูปแบบการบริหารจัดการดังนี้

การบริหารงานกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องกล้าแบ่งออกเป็น 8 ฝ่ายดังนี้

1. ฝ่ายอาหาร มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการเกี่ยวกับด้านอาหารการกินโดยตรง ซึ่งผู้ที่รับผิดชอบคือกลุ่มแม่บ้าน

2. ฝ่ายที่พัก/สถานที่ มีบทบาทหน้าในการบริหารจัดการเกี่ยวกับด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวโดยตรง มีผู้รับผิดชอบ
3. ฝ่ายยานพาหนะ มีบทบาทหน้าที่ในการจัดหาเกี่ยวกับรถบริการนักท่องเที่ยวเพื่อให้บริการตามจุดต่าง ๆ
4. ฝ่ายมัคคุเทศก์ มีบทบาทหน้าที่ในการบริการนำเที่ยวโดยตรง
5. ฝ่ายต้อนรับ มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการต้อนรับนักท่องเที่ยว
6. ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวบ้านร่องกล้าและงานของกลุ่มท่องเที่ยวฯ
7. ฝ่ายการเงิน/บัญชี มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการด้านการเงินของกลุ่มให้เป็นที่ไปด้วยความถูกต้อง โปร่งใส
8. ฝ่ายตรวจสอบ มีบทบาทหน้าที่ในการตรวจสอบการทำงานของทุก ๆ ฝ่าย

ทีมวิจัย และชาวบ้าน โป่งน้ำร้อน ได้ร่วมกันวิเคราะห์และร่างโครงสร้างกลุ่มท่องเที่ยวของชุมชนว่าควรมีรูปแบบและฝ่ายการทำงานในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ฝ่ายประชาสัมพันธ์
2. ฝ่ายต้อนรับ (มัคคุเทศก์)
3. ฝ่ายอาหาร
4. ฝ่ายที่พัก
5. รถรับ – ส่ง (อยู่ที่ อบต. – หมู่บ้าน)
6. ฝ่ายบัญชีการเงิน
7. ฝ่ายรักษาความปลอดภัย
8. ฝ่ายติดตามประเมินผล
9. ฝ่ายวางแผนบริการ

กิจกรรมที่ 3 เวิร์กช็อปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำความเข้าใจร่วมกันและกำหนดกฎระเบียบด้านการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์

- เพื่อร่างกฎระเบียบด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน
- ขั้นตอน/วิธีการ**
- จัดเวทีประชุมที่ทีมวิจัยและตัวแทนกลุ่มต่างๆ 1 วัน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ทีมวิจัยบ้านโป่งน้ำร้อน
- ชาวบ้านโป่งน้ำร้อน
- เจ้าหน้าที่ สกว.

ระยะเวลาดำเนินการ

วันที่ 16 กันยายน 2554

สถานที่ดำเนินการ

ศาลาอเนกประสงค์ วัดโป่งน้ำร้อน

ผลการดำเนินการ

ทีมวิจัยร่วมกับชาวบ้านโป่งน้ำร้อน ได้ร่วมกันหารือเพื่อกำหนดกฎระเบียบ ด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อนักท่องเที่ยว และป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อคนในชุมชน โดยยึดหลักของกฎระเบียบหมู่บ้านที่มีอยู่แล้ว และนำกฎระเบียบและกติกา ที่มีอยู่แล้ว มาปรับใช้กับการท่องเที่ยว เมื่อร่างกฎระเบียบดังกล่าวได้แล้ว ทีมวิจัย ได้มีการนำร่างกฎระเบียบด้านการท่องเที่ยวเข้าเวทีประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน เพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจร่วมกันต่อชาวบ้านทุกหลังคาเรือน และเพื่อให้มีมติรับรองร่วมกันในการยึดถือกฎระเบียบดังกล่าวเป็นกฎระเบียบด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

กิจกรรมที่ 4 สำรวจเส้นทางเดินป่า 2 เส้นทาง (จากผลการศึกษาระยะที่ 1) และเส้นทางท่องเที่ยวในหมู่บ้าน

วัตถุประสงค์

- เพื่อเก็บข้อมูลในด้านต่างๆ ของเส้นทางเดินป่า และเส้นทางท่องเที่ยวในหมู่บ้าน (ระยะเวลา/จุดเสี่ยง/จุดสื่อความหมาย/จุดพัก/จุดที่น่าสนใจ)
- เพื่อทดลองเส้นทางท่องเที่ยว

ขั้นตอน/วิธีการ

- เดินสำรวจเส้นทางเดินป่าและเก็บข้อมูล
- สำรวจและออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวในหมู่บ้าน
- ทดลองเที่ยวตามกิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวที่กำหนดไว้

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ทีมวิจัยบ้านโป่งน้ำร้อน
- ชาวบ้านโป่งน้ำร้อน

- เจ้าหน้าที่ สกว.

ระยะเวลาดำเนินการ

วันที่ 30-31 พฤษภาคม 2554

สถานที่ดำเนินการ

ศาลาอเนกประสงค์ วัดโป่งน้ำร้อน

ผลการดำเนินการ

จากการทำกิจกรรมดังกล่าว พี่เลี้ยงจากโครงการวิจัย ได้ออกแบบ แบบเก็บข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมท่องเที่ยว เพื่อให้ทีมวิจัยมีแนวทางในการเก็บข้อมูลในด้านต่างๆ เพื่อนำมาเป็นต้นทุนในการออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยว ที่เหมาะสมของบ้านโป่งน้ำร้อน ก่อนการลงพื้นที่สำรวจเส้นทางและเก็บข้อมูล ได้มีการประชุมชี้แจงและแบ่งบทบาทหน้าที่ ในการรับผิดชอบการเก็บข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและ กิจกรรมท่องเที่ยว ของชุมชน โดยแบ่งตามความถนัดและผู้รับผิดชอบของแต่ละหมู่บ้าน โดยพี่เลี้ยงโครงการวิจัย จะทำหน้าที่เสมือนนักท่องเที่ยว เพื่อตั้งคำถามต่างๆและประเมินความเหมาะสมของ กิจกรรมท่องเที่ยวถ้าหากนำมาออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งหลังจากที่ได้มีการสำรวจพื้นที่ และเก็บข้อมูลแล้ว ได้มีการประชุมสรุปผลการเก็บข้อมูลร่วมกัน เพื่อเพิ่มเติมข้อมูลและความเหมาะสม ของกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวต่างๆร่วมกัน

กิจกรรมที่ 5 เวทีพัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้ได้โปรแกรมและกิจกรรมท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชน

ขั้นตอน/วิธีการ

- จัดประชุมทีมวิจัย และทีมสำรวจ 1 วัน
- ทบทวนข้อมูลจากงานวิจัยระยะที่ 1

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ทีมวิจัยบ้านโป่งน้ำร้อน
- ชาวบ้านโป่งน้ำร้อน
- เจ้าหน้าที่ สกว.

ระยะเวลาดำเนินการ

วันที่ 5 สิงหาคม 2554

สถานที่ดำเนินการ

ศาลาอเนกประสงค์ วัดโป่งน้ำร้อน

ผลการดำเนินการ

พี่เลี้ยงโครงการวิจัยได้ชวนทบทวนของดีชุมชน ที่ทีมวิจัยได้มีการศึกษารวบรวมข้อมูลไว้ตั้งแต่โครงการวิจัยระยะที่ 1 และข้อมูลที่ได้ศึกษาเพิ่มเติมในโครงการวิจัยระยะที่ 2 ว่ามีกิจกรรมท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว และเส้นทางท่องเที่ยวอะไรบ้าง หลังจากนั้นได้มีกระบวนการวิเคราะห์นักท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ วัยรุ่น/หนุ่มสาว/คู่รัก กลุ่มนักศึกษา/อาสาสมัคร กลุ่มวัยทำงาน หมู่คณะ และกลุ่มศึกษาดูงาน เพื่อวิเคราะห์ถึงข้อดีและข้อจำกัดในด้านต่างๆ หลังจากนั้น จึงได้มีการทดลองออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยวของชุมชน 3 โปรแกรม ดังนี้ โปรแกรม 1 วัน(ไปกลับ) โปรแกรม 2 วัน 1 คืน พักค้างคืนในหมู่บ้าน และโปรแกรม 2 วัน 1 คืน พักค้างคืนในป่า

กิจกรรมที่ 6 การศึกษาดูงานด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว ณ บ้านแม่กำปอง อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่

วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการทำงานร่วมกับผู้ประกอบการ
- Flight of the gibbon

ขั้นตอน/วิธีการ

- ศึกษาดูงาน ณ บ้านแม่กำปอง
- แลกเปลี่ยนประสบการณ์และบทเรียน การทำงานร่วมกับผู้ประกอบการกิจกรรมท่องเที่ยวผจญภัย

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ทีมวิจัยบ้านโป่งน้ำร้อน
- คณะกรรมการโป่งน้ำร้อน
- เจ้าหน้าที่ สกว.

ระยะเวลาดำเนินการ

วันที่ 4-5 กันยายน 2554

สถานที่ดำเนินการ

บ้านแม่กำปอง อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่

ผลการดำเนินการ

เนื่องจากมีบริษัทให้บริการกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงผจญภัย ได้ติดต่อกับทางผู้นำชุมชน ในการขอเช่าพื้นที่ เพื่อให้บริการกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงผจญภัย(โหนสลิง) ซึ่งทางผู้นำชุมชนได้นำเรื่องดังกล่าวเข้าสู่

การประชุมหมู่บ้าน และในที่ประชุมชาวบ้านเห็นชอบและมีมติยอมรับในการเข้ามาของบริษัทดังกล่าว ทางบริษัทได้มีการพูดคุยและตกลงในเรื่องของผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ และการป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชนในชุมชน แต่ทั้งนี้ยังไม่ได้มีการตกลงกันเป็นลายลักษณ์อักษรหรือมีการทำสัญญาแต่อย่างใด และคนในชุมชนเองยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงข้อดี ข้อเสียต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน จึงได้จัดให้มีการไปศึกษาดูงานการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกับผู้ประกอบการ กิจกรรมท่องเที่ยวผจญภัย เพื่อศึกษาบทเรียนการจัดทำสัญญาข้อตกลง ข้อดี ข้อเสีย ผลกระทบ การจัดสรรผลประโยชน์ และข้อควรระวัง จากประสบการณ์ที่ผ่านมาของบ้านแม่กำปอง ซึ่งพบว่า การเข้ามาของผู้ประกอบการดังกล่าวมีทั้งข้อดี และข้อเสีย แต่ชุมชนเองก็ต้องมีความเข้มแข็งพอที่จะตั้งรับและต่อรองกับผู้ประกอบการได้ และการจัดสรรผลประโยชน์ควรจะจัดสรรเป็นเปอร์เซ็นต์รายหัวต่อนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ จะเหมาะสมและเกิดประโยชน์กว่าการกำหนดรายได้เป็นรายปี และการควบคุมการให้บริการของบริษัทที่จะไม่ทับซ้อนหรือเกิดผลกระทบต่อการดำเนินการของกลุ่มท่องเที่ยวของชุมชน

กิจกรรมที่ 7 การจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน

วัตถุประสงค์

- เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว และเปิดโอกาสให้กับทุกคนในชุมชน
- เพื่อจัดสรรประโยชน์ที่เกิดขึ้นสู่สาธารณะ
- เพื่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ขั้นตอน/วิธีการ

- จัดประชุมทีมวิจัย และสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ทีมวิจัยบ้านโป่งน้ำร้อน
- ชาวบ้านโป่งน้ำร้อน
- เจ้าหน้าที่ สกว.

ระยะเวลาดำเนินการ

วันที่ 9 กันยายน 2554

วันที่ 7 ตุลาคม 2554

สถานที่ดำเนินการ

ศาลาอเนกประสงค์ วัดโป่งน้ำร้อน

ผลการดำเนินการ

จากการศึกษาบทเรียนจากบ้านแม่กำปอง พบว่า บ้านแม่กำปองมีจุดแข็งด้านการบริหารจัดการ ในรูปแบบ กลุ่มสหกรณ์ไฟฟ้าพลังน้ำ เป็นทุนเดิม ซึ่งทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะตั้งรับกับการเข้ามาของกลุ่มทุนภายนอก และ โครงการพัฒนาต่างๆ ได้อย่างเท่าทันและมีระบบ รวมทั้งยังสร้างการมีส่วนร่วมให้กับคนในชุมชนได้ ทั้งด้านการเป็นเจ้าของในด้านการจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน การกระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ผู้สวัสดิการต่างๆของคนในชุมชนและกิจกรรมสาธารณะ ประโยชน์ของหมู่บ้าน ซึ่งจุดแข็งของบ้านแม่กำปองจากการที่ได้ไปศึกษาเรียนรู้ที่ผ่านมา ตอบโจทย์ข้อติดขัดในการทำงานของบ้านโป่งน้ำร้อน ในการสร้างการมีส่วนร่วมในการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยชุมชนของชาวบ้านโป่งน้ำร้อน ดังนั้นทีมวิจัยจึงได้เล็งเห็นว่าการสร้างกลุ่มที่เข้มแข็งเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ทีมวิจัยจะต้องทำให้เกิดขึ้น จึงได้มีการปรึกษาหารือระหว่างทีมวิจัย และกลุ่มผู้นำชุมชนถึงการจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน และได้มีการชี้แจงการรวมกลุ่มท่องเที่ยวของหมู่บ้านผ่านทางเสียงตามสายและการประชุมหมู่บ้าน ถึงข้อดีและสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับ ทำให้มีผู้สนใจลงหุ้นเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มจำนวนหนึ่งและมีการสมัครเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ หลังจากนั้นจึงได้มีการจัดประชุมสมาชิกกลุ่มเพื่อกำหนดกฎระเบียบและข้อปฏิบัติต่างๆของกลุ่มตลอดจนการจัดกิจกรรมต่างๆของกลุ่ม เช่น การจัดสร้างศูนย์การเรียนรู้ การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งพบว่าสมาชิกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมากขึ้น และเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆของโครงการวิจัยมากยิ่งขึ้น

กิจกรรมที่ 8 การคิดราคาการให้บริการและการจัดการผลประโยชน์

วัตถุประสงค์

- เพื่อกำหนดราคาการให้บริการตามโปรแกรมท่องเที่ยว
- เพื่อกำหนดการกระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ผู้ระบบการบริหารจัดการกลุ่ม

ขั้นตอน/วิธีการ

- จัดประชุมทีมวิจัย และสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ทีมวิจัยบ้านโป่งน้ำร้อน
- ชาวบ้านโป่งน้ำร้อน
- เจ้าหน้าที่ สกว.

ระยะเวลาดำเนินการ

วันที่ 16 กันยายน 2554

สถานที่ดำเนินการ

ศาลาอเนกประสงค์ วัดโป่งน้ำร้อน

ผลการดำเนินการ

ทีมวิจัยและคณะกรรมการบริหารกลุ่มได้ยกร่างการคิดราคาและการจัดสรรผลประโยชน์เข้าสู่ระบบการบริหารจัดการกลุ่ม โดยคิดจากราคาที่ได้ตั้งไว้ในโปรแกรมท่องเที่ยวของชุมชนทั้ง 3 โปรแกรม ซึ่งได้มีการพูดคุยกันระหว่างสมาชิกกลุ่มและฝ่ายงานต่างๆ ถึงความเหมาะสมของการตั้งราคาการให้บริการในด้านต่างๆ เช่น ค่าอาหาร ค่ามัคคุเทศก์ ค่าลูกหาบ เป็นต้น เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและเป็นข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกทุกคน ซึ่งรูปแบบการคิดราคาค่าบริการและการกระจายผลประโยชน์ดังกล่าว ยังถือว่าอยู่ในช่วงของการทดลองเนื่องจากว่า กลุ่มท่องเที่ยวฯ ยังไม่ได้มีการรับนักท่องเที่ยวจริงๆ ซึ่งในอนาคตหากรูปแบบที่ได้ทดลองตั้งขึ้นนี้ มีข้อผิดพลาดหรือไม่เหมาะสม ก็จะต้องมีการพูดคุยปรึกษาหารือของสมาชิก เพื่อปรับรูปแบบและราคาให้มีความเหมาะสมต่อไป

กิจกรรมที่ 9 การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์

- เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว (ในหมู่บ้าน/เส้นทางท่องเที่ยว)

ขั้นตอน/วิธีการ

- พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว ทำความสะอาดปรับปรุงเส้นทาง
- จัดสร้างศูนย์การเรียนรู้

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ทีมวิจัยบ้านโป่งน้ำร้อน
- ชาวบ้านโป่งน้ำร้อน

ระยะเวลาดำเนินการ

วันที่ 27-28 สิงหาคม 2555

สถานที่ดำเนินการ

บ้านโป่งน้ำร้อน ต.ดอยฮาง อ.เมือง จ.เชียงราย

ผลการดำเนินการ

ทีมวิจัยและชาวบ้านโป่งน้ำร้อน ได้ร่วมกันพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว และสถานที่สำคัญซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ตลอดจนการจัดทำป้ายสื่อความหมายต่างๆ นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้ร่วมมือร่วมกันในการสร้างศูนย์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวบ้านโป่งน้ำร้อนขึ้น โดยระดมทุนจากชาวบ้านที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว ในลักษณะของหุ้นส่วนและได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนบ้านโป่งน้ำร้อนที่บริจาคหลังคากระเบื้องเก่า ในการสร้างศูนย์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว จึงเกิดศูนย์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของชุมชนที่มีความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว มีข้อมูลเบื้องต้นสำหรับนักท่องเที่ยว และเป็นศูนย์ที่เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน

กิจกรรมที่ 10 การศึกษาดูงาน ณ บ้านหัวทุ่ง ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่

วัตถุประสงค์

- เพื่อพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ขั้นตอน/วิธีการ

- จัดกระบวนการเรียนรู้ศึกษาดูงาน 2 วัน 1 คืน
- ทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวฯ ได้ศึกษาดูงานด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ณ บ้านหัวทุ่ง ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ โดยมีการแบ่งกลุ่มเพื่อศึกษาในด้านต่างๆ ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ศึกษาวัตถุประสงค์ เป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน โครงสร้างการบริหารจัดการ การประสานงาน รางวัลที่ชุมชนหัวทุ่งได้รับ และการจัดการผลประโยชน์

กลุ่มที่ 2 ศึกษาในด้านการบริการด้านการท่องเที่ยว รูปแบบการให้บริการต่างๆ ของชุมชนหัวทุ่ง

กลุ่มที่ 3 ศึกษาในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ทีมวิจัยบ้านโป่งน้ำร้อน
- ชาวบ้านโป่งน้ำร้อน

ระยะเวลาดำเนินการ

วันที่ 3-4 พฤศจิกายน 2555

สถานที่ดำเนินการ

บ้านหัวทุ่ง ต.เชียงดาว อ.เมือง จ.เชียงราย

ผลการดำเนินการ

การศึกษาดูงานในครั้งนี้ได้มีจัดกระบวนการเพื่อให้ทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน ได้ศึกษา สมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับใช้และนำมาพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของตนเอง ผลที่ได้รับจากการศึกษาดูงานครั้งนี้ ทำให้ชุมชนเกิดความตื่นตัวในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น เนื่องจากบ้านห้วยทุ่งเป็นชุมชนที่ให้ความสำคัญต่อการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ซึ่งบริบทและสภาพแวดล้อมมีความใกล้เคียงกับพื้นที่ชุมชนโป่งน้ำร้อน จึงเป็นการจุดประกายให้ชุมชนโป่งน้ำร้อนมีความตื่นตัวในด้านการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น ส่วนในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและบริการนั้นพบว่า มีรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน และสามารถนำจุดแข็งของชุมชนห้วยทุ่งไปปรับใช้ได้ เช่น การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก และการทำงานของคณะกรรมการการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน ที่ถือเป็นจุดแข็งที่ทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านห้วยทุ่งประสบผลสำเร็จ

กิจกรรมที่ 11 การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

- เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำเที่ยวของชุมชน

ขั้นตอน/วิธีการ

- จัดกระบวนการฝึกอบรมการเป็นผู้นำเที่ยวชุมชน 3 วัน โดยวิทยากรจาก สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ทีมวิจัยบ้านโป่งน้ำร้อน
- กลุ่มเยาวชนบ้านโป่งน้ำร้อน

ระยะเวลาดำเนินการ

วันที่ 7-9 สิงหาคม 2555

สถานที่ดำเนินการ

บ้านโป่งน้ำร้อน ต.คอยฮาง อ.เมือง จ.เชียงราย

ผลการดำเนินการ

ทีมวิจัยได้ประสานงานกับสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมฝึกอบรมผู้นำเที่ยวชุมชนให้กับ ทีมวิจัยและกลุ่มเยาวชนบ้านโป่งน้ำร้อนขึ้น โดยมีหลักสูตรการฝึกอบรมของสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ หลักสูตร SMS : Safety(ความปลอดภัย) Meaning(การสื่อความหมาย) Service (การบริการ) ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ให้ความรู้ในเชิงเนื้อหาหลักการ การฝึกปฏิบัติในสถานที่จริง ซึ่งทำให้ทีม

วิจัยและกลุ่มเยาวชน ที่จะมืบทาบทเป็นผู้นำเทียวชุมชนในอนาคด มีควมรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการดูแลนักท่องเที่ยว และสามารถเป็นผู้นำเทียวของชุมชนที่ดีได้ในอนาคด

กิจกรรมที่ 12 การจัดทำคู่มือท่องเที่ยวและสื่อประชาสัมพันธ์

วัตถุประสงค์

- เพื่อจัดทำข้อมูลประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโป่งน้ำร้อน
- เพื่อให้นักท่องเที่ยวรับทราบข้อมูลการท่องเที่ยว/ระเบียบด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

ขั้นตอน/วิธีการ

- จัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของชุมชนโป่งน้ำร้อน
- จัดทำคู่มือท่องเที่ยวชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ทำวีดีทัศน์กิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนโป่งน้ำร้อนเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ youtube

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ทีมวิจัยบ้านโป่งน้ำร้อน

ระยะเวลาดำเนินการ

มกราคม 2555

สถานที่ดำเนินการ

บ้านโป่งน้ำร้อน ต.คอยฮาง อ.เมือง จ.เชียงราย

ผลการดำเนินการ

ทีมวิจัยได้มีการรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านโป่งน้ำร้อน เพื่อใช้แจกจ่ายในโอกาสต่างๆ เช่น งานมหกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเชียงราย การออกไปประชุมร่วมกับหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งแจกจ่ายให้กับบริษัททัวร์ในจังหวัดเชียงราย เป็นต้น มีการจัดทำคู่มือท่องเที่ยวชุมชนโป่งน้ำร้อนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อแจกจ่ายให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อเป็นการให้ข้อมูลชุมชน ข้อควรปฏิบัติต่างๆเมื่อมาท่องเที่ยวในชุมชนโป่งน้ำร้อน นอกจากนี้ยังมีการจัดทำวีดีทัศน์เพื่อเผยแพร่กิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนโป่งน้ำร้อนเพื่อใช้เปิดในวาระโอกาสต่างๆ และเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ youtube อีกด้วย

กิจกรรมที่ 13 กิจกรรมทัวร์นำร่อง

วัตถุประสงค์

- เพื่อทดลองการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนโป่งน้ำร้อน

ขั้นตอน/วิธีการ

- เชิญหน่วยงานในพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ศูนย์ศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคเหนือ เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเชียงราย และสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- เชิญชุมชนท่องเที่ยวอื่นๆ ได้แก่ ชุมชนบ่อสวก จังหวัดน่าน ชุมชนผาหมอน จังหวัดเชียงใหม่
- เชิญสื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์ หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์
- เชิญผู้ประกอบการบริษัททัวร์ คือ บริษัทเนอเจอร์ลโฟกัส
- ประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านเว็บไซต์ www.cht-i.org และ www.trekkingthai.com ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจและซื้อโปรแกรมทัวร์นำร่องของชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อนทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ
- จัดทดลองท่องเที่ยวในโปรแกรม “เที่ยว 2 วัน สัมผัสวัฒนธรรม 4 ชนเผ่า”
- รับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากนักท่องเที่ยว

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ทีมวิจัยบ้านโป่งน้ำร้อน
- หน่วยงานในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- สื่อมวลชน
- ผู้ประกอบการบริษัททัวร์
- ชุมชนท่องเที่ยวอื่นๆ
- นักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติ

ระยะเวลาดำเนินการ

วันที่ 11-12 กุมภาพันธ์ 2555

สถานที่ดำเนินการ

บ้านโป่งน้ำร้อน ต.คอยฮาง อ.เมือง จ.เชียงราย

ผลการดำเนินการ

จากการดำเนินกิจกรรมทัวร์นำร่องในครั้งนี้ ได้เลือกทดลองในโปรแกรมท่องเที่ยว “เที่ยว 2 วัน สัมผัสวัฒนธรรม 4 ชนเผ่า” แพคเกจโฮมสเตย์ ซึ่งได้มีการเชิญหน่วยงานในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้ประกอบการ ชุมชนท่องเที่ยวอื่นๆ นักวิชาการ ตลอดจนสื่อมวลชน ซึ่งในการจัดกิจกรรมทัวร์นำร่องครั้งนี้มีผู้ที่ซื้อโปรแกรมทัวร์ในราคาท่านละ 1,000 บาท จำนวนทั้งสิ้น 9 คน เป็นครอบครัวชาวสหรัฐอเมริกาจำนวน 3 คน และเป็นนักท่องเที่ยวอิสระที่รักการเดินทางถ่ายภาพ และมีความสนใจที่จะมาทดลองเที่ยวในแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากการจัดกิจกรรมทัวร์นำร่องครั้งนี้ทำให้เกิดความร่วมมือของคนในชุมชน โรงเรียน และวัด ในการทำงานร่วมกัน ชุมชนได้ประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวจริง ระบบโครงสร้าง การทำงานต่างๆ ได้ถูกทดลองใช้และได้รับ

ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์จากนักทอ้งเกี่ยวข้องในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการทอ้งเที่ยวของชุมชนต่อไป

กิจกรรมที่ 13 นำเสนอผลการวิจัย

วัตถุประสงค์

- นำเสนอข้อมูลงานวิจัยต่อสาธารณะ และเปิดตัวการทอ้งเที่ยวโดยชุมชนโป่งน้ำร้อน

ขั้นตอน/วิธีการ

- จัดเวทีนำเสนอผลการดำเนิน โครงการวิจัยและรับฟังข้อคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ทีมวิจัยบ้านโป่งน้ำร้อน
- ชาวบ้านโป่งน้ำร้อน
- โรงเรียนบ้านโป่งน้ำร้อน
- องค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง
- เจ้าหน้าที่ สกว.

ระยะเวลาดำเนินการ

ธันวาคม 2555

สถานที่ดำเนินการ

ศาลาอเนกประสงค์ วัดโป่งน้ำร้อน

ผลการดำเนินการ

เป็นเวทีที่นำเสนอผลการดำเนินงานของโครงการวิจัยฯ ในตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ต่อคนในชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง บทบาทในการสนับสนุน ในการทำงานที่ผ่านของทีมวิจัยบ้านโป่งน้ำร้อนที่ประกอบด้วยตัวแทนผู้มีจิตอาสาของหมู่บ้านและผู้นำชุมชน ได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูล ความรู้ต่างๆทั้งที่มีอยู่ในชุมชนและองค์ความรู้ ประสบการณ์จากภายนอก เพื่อสร้างพัฒนาการทอ้งเที่ยว ที่จะสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับคนในหมู่บ้านมากที่สุด ตลอดระยะเวลาที่ทำงานมากกว่า 3 ปี เป็นบทพิสูจน์ที่ทำให้คนในชุมชนเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการทอ้งเที่ยวโดยชุมชนเนื่องจากที่ผ่านมามีบ้านโป่งน้ำร้อนเป็นแหล่งทอ้งเที่ยวที่มีนักทอ้งเที่ยวและบุคคลภายนอกเข้ามาใช้ประโยชน์และทอ้งเที่ยวขึ้นชมธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชนมาตลอด แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้รับประโยชน์หรือมีส่วนร่วมในการจัดการการทอ้งเที่ยวเหล่านั้น แต่ผลจากการวิจัยโดยกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ผ่านมา ทำให้คนในชุมชน เกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพและรวมพลังจนสามารถลุกขึ้นมามีบทบาทในการจัดการทอ้งเที่ยวในชุมชนของตนเองได้ บนฐานของการทอ้งเที่ยวเชิงอนุรักษ์และสร้างการแลกเปลี่ยน

เรียนรู้ให้กับผู้มาเยือน ผลจากการทำงานวิจัยทำให้เกิดกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อนที่มีการร่วมลงทุน ลงแรง และลงความคิด ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่บ้านร่วมกัน ทั้งนี้ยังได้โรงเรียนบ้านโป่งน้ำร้อนเข้ามามีบทบาทในการช่วยหนุนชุมชนในด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ศักยภาพของนักเรียน มาช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมและความยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหมู่บ้านอีกด้วย ในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮางถือว่าได้รับประโยชน์จากโครงการวิจัยนี้ เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮางเองก็มีนโยบายที่จะผลักดันให้ตำบลคอยฮางเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการขับเคลื่อนของทีมวิจัยและชาวบ้านโป่งน้ำร้อนนั้นถือเป็นชุมชนต้นแบบ ที่ริเริ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้นในพื้นที่ และสร้างชื่อเสียงให้กับตำบลคอยฮางเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไปมากยิ่งขึ้น

กิจกรรมที่ 14 ประชุมทีมวิจัย

วัตถุประสงค์

- สรุปการดำเนินงานวิจัยและติดตามการดำเนินงานวิจัยในแต่ละเดือน

ขั้นตอน/วิธีการ

- จัดประชุมทีมวิจัยประจำทุก 2 เดือน (2 เดือน/1 ครั้ง)

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- ทีมวิจัยบ้านโป่งน้ำร้อน
- ชาวบ้านโป่งน้ำร้อน
- เจ้าหน้าที่ สกว.

ระยะเวลาดำเนินการ

กุมภาพันธ์ - ธันวาคม

สถานที่ดำเนินการ

ศาลาอเนกประสงค์ วัดโป่งน้ำร้อน

ผลการดำเนินการ

เป็นการติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงาน ทบทวนสรุป วิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อวางแผนงาน รวมทั้งการพูดคุยแลกเปลี่ยนของทีมวิจัย เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของพื้นที่ นอกจากนี้จะใช้โอกาสในการประชุมทีมวิจัยแล้ว ทีมวิจัยยังใช้โอกาสในการประชุมหมู่บ้าน ในการเพิ่มวาระของงานวิจัย เพื่อเป็นการรายงานสถานการณ์ ความคืบหน้าของงานวิจัย ให้แก่ชาวบ้านได้รับรู้ และเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานของทีมวิจัย ผู้จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการดำเนินกิจกรรมภายใต้โครงการวิจัย กลไกการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน ต.คอยสาง อ.เมือง จ.เชียงราย (ระยะ 2) ซึ่งมีทั้งในส่วนของ การทบทวนข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยในระยะที่ 1 และการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาพัฒนาและวางแผน ระบบการบริหารจัดการ โปรแกรมท่องเที่ยว และสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับทีมวิจัยและคนในชุมชน ซึ่งในช่วงระยะเวลาการดำเนินงาน ที่ผ่านมานั้นก่อให้เกิดผลการวิจัยดังนี้

ข้อมูลทั่วไป

บ้านโป่งน้ำร้อน หมู่ที่ 7 ตำบลคอยสาง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย เป็นหมู่บ้านที่มีผู้เข้ามาอยู่อาศัยในปี พ.ศ. 2480 โดยการเดินเท้าจากลำน้ำกก ผู้คนเดินทางมาพักที่ลำน้ำกกฝั่งซ้าย ซึ่งเป็นหมู่บ้านผาเสริฐ ตำบลคอยสาง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ในปัจจุบัน เดิมเป็นบ้านโป่งน้ำร้อน ทั้งสองหมู่บ้านรวมเป็นหมู่บ้านเดียว ต่อมาได้มีการแบ่งการปกครองระหว่าง ตำบลแม่กรณ์ และตำบลแม่ยาว จึงทำให้บ้านโป่งน้ำร้อนได้แยกเป็นสองหมู่บ้าน บ้านโป่งน้ำร้อนเดิมอยู่ในการปกครองของตำบลแม่กรณ์ และหมู่บ้านผาเสริฐอยู่ในความปกครองของตำบลแม่ยาว

ลักษณะทางกายภาพ

ตารางที่ 1 จำนวนหย่อมบ้าน และครัวเรือน

ลำดับที่	ชื่อหย่อมบ้าน	จำนวนครัวเรือน
1	บ้านสองแคว	28
2	บ้านอาแป่	21
3	บ้านน้ำบ่อไก่อ	14
4	บ้านคนเมือง	31
รวม (ครัวเรือน)		94

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศ สถานที่ตั้ง การเดินทาง

ที่ตั้งภูมิศาสตร์ของชุมชนโป่งน้ำร้อน

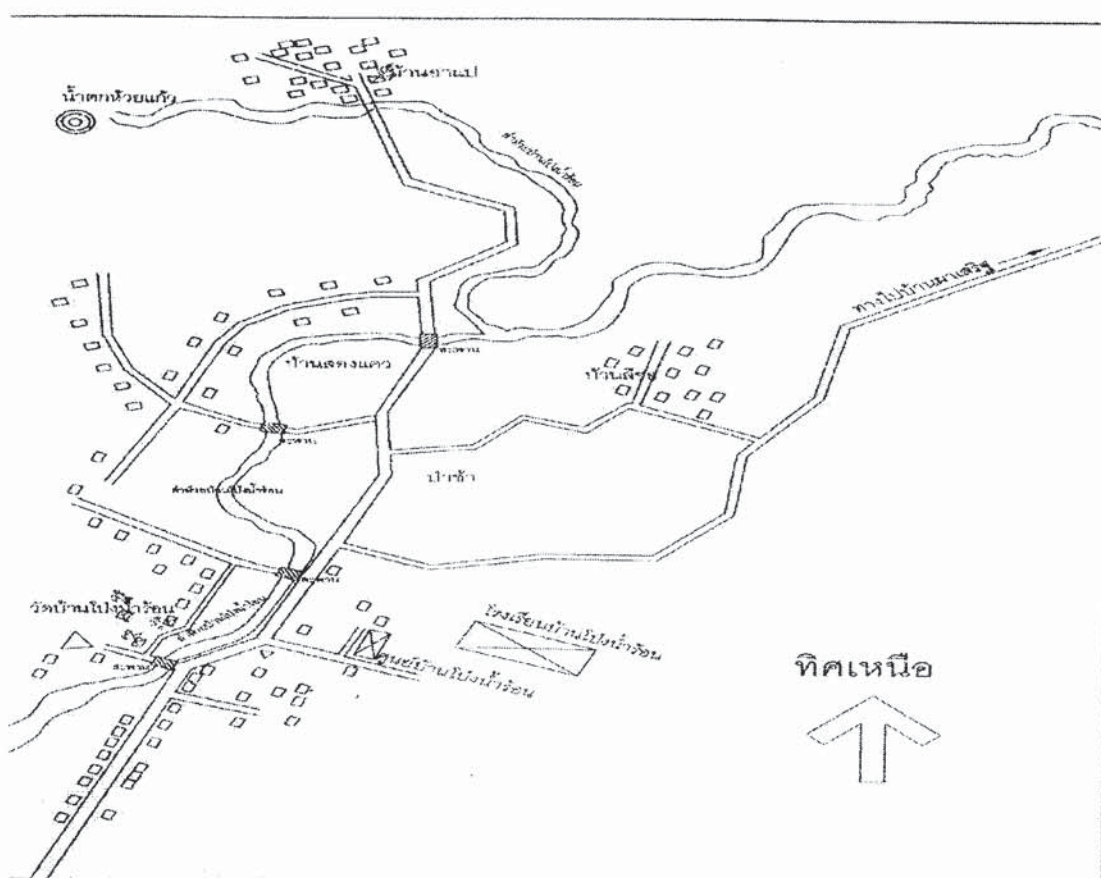
ทิศเหนือ ติดกับ บ้านผาเสริฐ ตำบลคอยฮาง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลแม่กรณ์ อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

ทิศตะวันออก ติดกับ บ้านยางคำ ตำบลคอยฮาง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

ทิศตะวันตก ติดกับ บ้านห้วยแก้ว ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

จำนวนพื้นที่ร้อยละ 80 เป็นพื้นที่ภูเขา และจำนวนพื้นที่ร้อยละ 20 เป็นพื้นที่ราบ เส้นทางคมนาคม มีระยะทางจากตัวเมืองจังหวัดเชียงรายประมาณ 30 กิโลเมตร เส้นทางสัญจร มี 2 เส้นทาง คือ ทางบก โดยรถยนต์เดินเท้า และทางน้ำ โดยนั่งเรือหางยาวมาที่บ้านผาเสริฐ

บ้านโป่งน้ำร้อน มีชนเผ่าที่มีความหลากหลายชาติพันธุ์ เมื่อมีการอพยพเข้ามาอาศัย อยู่ เช่น จีน ยูนาน เข้ามาในปี พ.ศ. 2522 ต่อมาชนเผ่าอาข่า เข้ามาอยู่ในปี พ.ศ. 2525 และชนเผ่าลีซอ เข้ามาในปี พ.ศ. 2535 จำนวนครัวเรือน มีทั้งหมด 94 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งชายและหญิง จำนวน 465 คน บ้านโป่งน้ำร้อนในปัจจุบันอยู่ในเขตการปกครองตำบลคอยฮาง เป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีบ้านบริวารถึง 4 หย่อมบ้าน ได้แก่

บ้านโป่งน้ำร้อนในปัจจุบัน อยู่ในเขตการปกครองตำบลคอยฮาง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย เป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีบ้านบริวารถึง 4 หย่อมบ้าน ได้แก่

1. หอมนบ้านสองแคว

ผู้ก่อตั้งหมู่บ้านสองแคว คือ นายจะหา รักษาติ (เลาซาง แซ่หั่ว) ย้ายมาจาก ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2521 ซึ่งมาอยู่กับ นายเสาร์คำ วรวิชัยดิษฐ์ และได้ย้ายไป ก่อตั้งบ้านเรือนเป็นของตนเองที่บ้านสองแควเมื่อปี พ.ศ. 2524 ส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยของชนเผ่าจีนยูนาน มีแม่น้ำสองสายมาบรรจบกัน เป็นที่มาของหอย่อมบ้านสองแคว ชนเผ่าจีนยูนาน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำสวนชา ผลิตผลไม้อบแห้ง และอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 28 ครัวเรือน มีการเปลี่ยนแปลงฐานะความเป็นอยู่ในปี พ.ศ. 2533 ปัจจุบันมีผู้นำคือ นายจะฟู รักษาติ (ผู้นำคุ้ม)

ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน ส่วนใหญ่จะมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ได้แก่

- ▲ การไหว้บรรพบุรุษ
- ▲ มีเครื่องแต่งกายประจำชนเผ่า (ลีซอ-มูเซอ)
- ▲ มีการใช้ภาษาท้องถิ่น คือภาษาจีนยูนาน ภาษาลีซอ – มูเซอ
- ▲ มีสถานปฏิบัติธรรมไท้จง สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2544

2. หอมนบ้านอาแป

โดยการนำของ นายอาโซ เขซ้อ ได้ย้ายมาจากบ้านห้วยชม ตำบลแม่ยาว เมื่อปี พ.ศ. 2523 ได้ตั้งหมู่บ้านอยู่หัวน้ำห้วยนางหล่อ ในช่วงการปกครองของผู้ใหญ่บ้าน นายประพจน์ พรหมมินท์ ก่อตั้งหมู่บ้านได้ประมาณ 5 ปี ก็ได้ย้ายหมู่บ้านมาตั้งอยู่ข้างน้ำตกห้วยแก้ว เมื่อปี พ.ศ. 2528 โดยการนำของนายอาแป อามอ ส่วนใหญ่เป็นที่อยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บนเนินเขา มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเช่น น้ำตกห้วยแก้ว นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมที่ยังคงเอกลักษณ์ของชนเผ่าอาข่าที่สมบูรณ์ ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำไร่ ทำสวน และอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 21 ครัวเรือน มีการเปลี่ยนแปลงฐานะความเป็นอยู่ในปี พ.ศ. 2530 ปัจจุบันมีผู้นำคือ นายสมชาย เขซ้อ (ผู้นำคุ้ม)

ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน

- ▲ มีวัฒนธรรมที่นับถือผี และได้เปลี่ยนแปลงมานับถือศาสนาคริสต์เมื่อ พ.ศ. 2528
- ▲ มีการใช้ภาษาท้องถิ่น ของชนเผ่าอาข่า
- ▲ มีประเพณีชนเผ่าอาข่า

3. หอมนบ้านน้ำบ่อไก่อ

โดยการนำของ นายลีเส่อ ยี่ปา เดิมหมู่บ้านตั้งอยู่ที่หัวน้ำตก บ้านห้วยแก้ว ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ต่อมาได้มาสร้างบ้านจำนวน 6 หลังคา เมื่อปี พ.ศ. 2537 ตั้งอยู่ในเขตน้ำบ่อไก่อ เป็นบ้านชนเผ่าลีซอ พื้นที่ตั้งอยู่บนเนินเขา สามารถชมทิวทัศน์ของบ้านโป่งน้ำร้อนได้

ทั้งหมด ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำสวนชา สวนเมี่ยง และอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 14 ครัวเรือน มีการเปลี่ยนฐาน เมื่อปี พ.ศ. 2550 ปัจจุบันมีผู้นำคือนายจะอื้อ สิงห์แก้ว (ผู้นำคุ้ม)

ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน

- ▲ มีวัฒนธรรม นับถือผี
- ▲ มีการใช้ภาษาท้องถิ่น คือภาษาผสมจีน-มูเซอ
- ▲ มีประเพณีชนเผ่าลือชอ

4. หย่อมบ้านคนเมือง หย่อมบ้านคนเมือง เป็นบ้านหลักมีคนพื้นเมืองอาศัยอยู่มีการประกอบอาชีพ ทำชา สวนเมี่ยง รับจ้าง ซึ่งสภาพโดยรวมของหมู่บ้านโป่งน้ำร้อน เป็นที่ราบภูเขาสภาพแวดล้อมยังคงมีป่าอุดมสมบูรณ์ยังคงเป็นธรรมชาติ

กลุ่มคนที่เข้ามาก่อตั้งหมู่บ้าน มีดังนี้

- พ.ศ. 2460 โดยพ่อหนานวงศ์ ไม่ทราบนามสกุล
- พ.ศ. 2475 โดยพ่อเลียงอินทร์ ไม่ทราบนามสกุล
- พ.ศ. 2480 โดยนายมา วุฒินันชัย (เข้ามาทำเมี่ยง)

กลุ่มคนที่ย้ายเข้ามาอย่างเป็นทางการเป็น ดังนี้

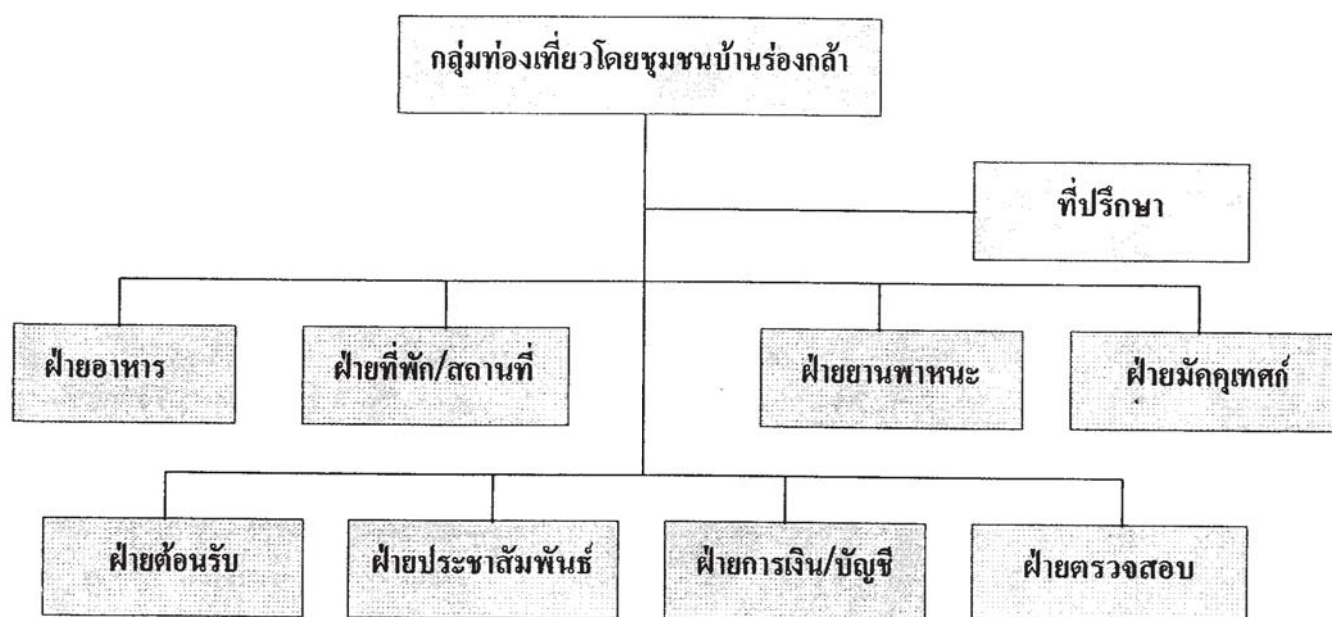
- พ.ศ. 2484 โดยนายมา สลีสองสม (เข้ามาทำชา)
- พ.ศ. 2490 โดยนายอ้าย จิตนาง (สร้างที่พักสงฆ์ สร้างบ้านเรือนเป็นกระท่อม)
- พ.ศ. 2497 โดยนายอินทร์ถา กันทวิ (สร้างทางคมนาคม ทางบกและทางน้ำ)
- พ.ศ. 2524 โดยนายประพจน์ พรหมมินทร์ ได้เริ่มนำรถเข้ามาใช้เป็นคนแรก
- พ.ศ. 2532 โดยนายเจริญ คีน้อย

พ.ศ. 2545-ปัจจุบัน โดยนายเอนก วุฒินันชัย เป็นผู้นำหมู่บ้าน และมีนายเลิศ คีน้อย เป็นผู้นำคุ้ม

การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากบ้านร่องกล้า ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

การบริหารงานกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องกล้าแบ่งออกเป็น 8 ฝ่ายดังนี้

โครงสร้างกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องกล้า

บทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย

1. ฝ่ายอาหาร มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการเกี่ยวกับด้านอาหารการกินโดยตรง ซึ่งผู้ที่ได้รับผิดชอบคือกลุ่มแม่บ้าน
2. ฝ่ายที่พัก/สถานที่ มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการเกี่ยวกับด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวโดยตรง มีผู้รับผิดชอบ
3. ฝ่ายยานพาหนะ มีบทบาทหน้าที่ในการจัดหาเกี่ยวกับรถบริการนักท่องเที่ยวเพื่อให้บริการตามจุดต่าง ๆ
4. ฝ่ายมัคคุเทศก์ มีบทบาทหน้าที่ในการบริการนำเที่ยวโดยตรง
5. ฝ่ายต้อนรับ มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการต้อนรับนักท่องเที่ยว
6. ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวบ้านร่องกล้า และงานของกลุ่มท่องเที่ยว
7. ฝ่ายการเงิน/บัญชี มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการด้านการเงินของกลุ่มให้เป็นไปด้วยความถูกต้อง โปร่งใส
8. ฝ่ายตรวจสอบ มีบทบาทหน้าที่ในการตรวจสอบการทำงานของทุก ๆ ฝ่าย

จากการศึกษาข้อมูลรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องกล้า พบว่า การจัดตั้งฝ่ายต่างๆ ขึ้นมานั้นจะต้องมีความสอดคล้องกับรูปแบบและโปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งสมาชิกกลุ่มที่มีบทบาทหน้าที่อยู่ในฝ่ายต่าง ๆ นั้น มาจากความสมัครใจ ความสนใจ และความถนัด ซึ่งสมาชิกกลุ่มสามารถมีบทบาทในการทำงานมากกว่า 1 ฝ่าย และในแต่ละฝ่ายเอง มีการบริหารจัดการภายในฝ่าย โดยมีหัวหน้าฝ่ายเป็นผู้จัดระบบกิจกรรมเวียนภายในฝ่าย รวมทั้งมีฝ่ายตรวจสอบ เพื่อตรวจสอบการทำงานของแต่ละฝ่าย จากนั้นทีมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์และร่วมกันร่างโครงสร้างการทำงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน ดังนี้

1. ฝ่ายประชาสัมพันธ์
2. ฝ่ายต้อนรับ (มัคคุเทศก์)
3. ฝ่ายอาหาร
4. ฝ่ายที่พัก
5. รถรับ – ส่ง (อยู่ที่ อบต. – หมู่บ้าน)
6. ฝ่ายบัญชีการเงิน
7. ฝ่ายรักษาความปลอดภัย
8. ฝ่ายติดตามประเมินผล
9. ฝ่ายวางแผนบริการ

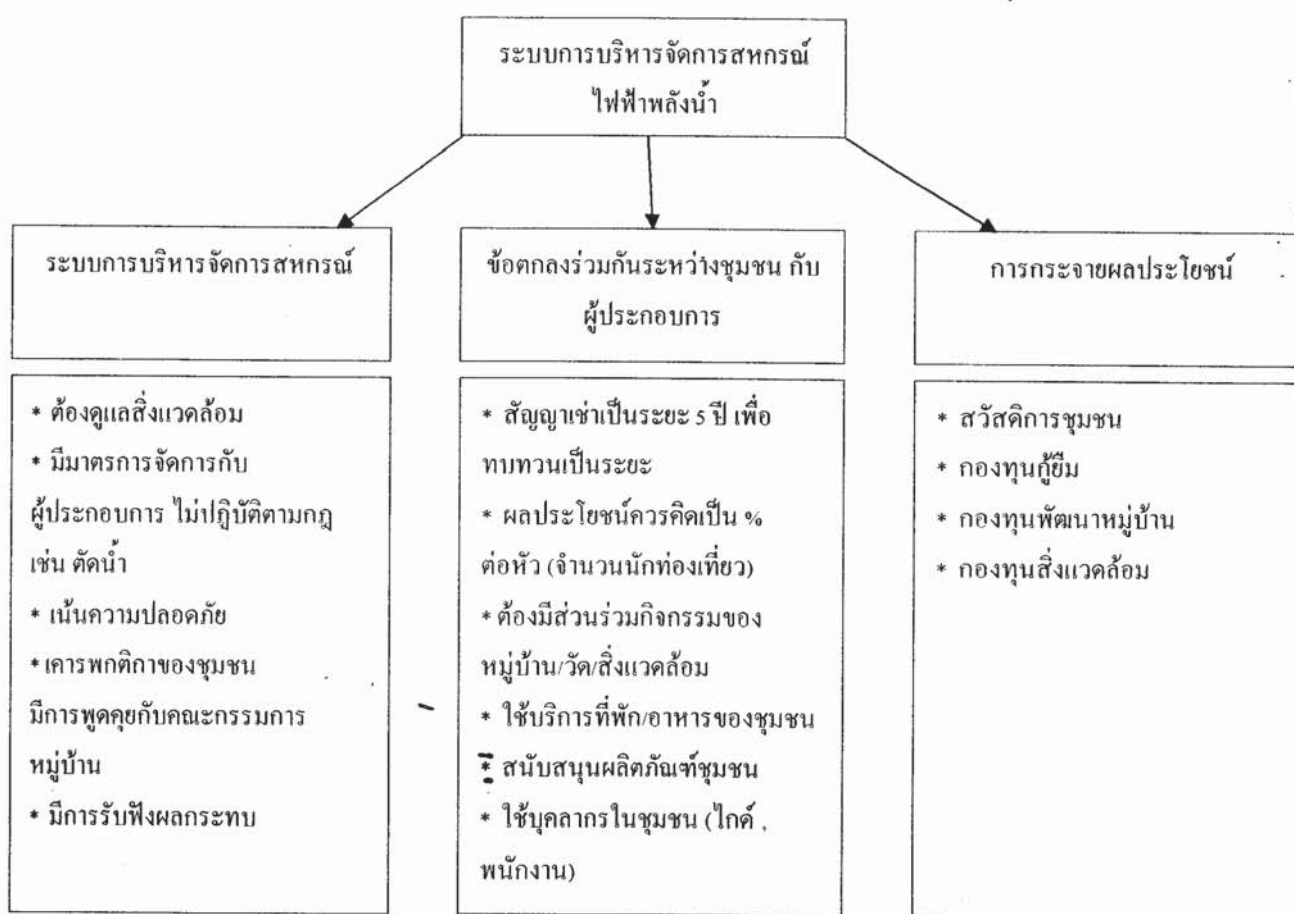
เป้าหมายในการท่องเที่ยว

ชาวบ้านโป่งน้ำร้อนได้มีการกำหนดเป้าหมายในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกัน โดยอาศัยเวทีการประชุมหมู่บ้านเพื่อชี้แจงความก้าวหน้า และสร้างการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยคำนึงถึงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาวิถีชีวิต และความสงบสุขของคนในชุมชนไว้ ดังนี้

1. เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ
2. เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความหวงแหนในทรัพยากรท้องถิ่น
3. มิตรไมตรี ระหว่างผู้มาเยือนกับชุมชน
4. เพื่ออนุรักษ์วิถีชีวิต วัฒนธรรม
5. นำเสนอเรื่องราว วิถีชีวิตคนในท้องถิ่น
6. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น

บทเรียนจากแม่กำปอง

เนื่องจากบ้านโป่งน้ำร้อนได้รับการติดต่อจากผู้ประกอบการกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงผจญภัยเพื่อจะซื้อใช้พื้นที่ป่า พื้นที่สวน และพื้นที่ในหมู่บ้านเพื่อให้บริการกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงผจญภัย โทณสึง ทางคณะกรรมการหมู่บ้านร่วมกับทีมวิจัยจึงได้มีการประชุมหารือ ร่วมกับคนในหมู่บ้าน ถึงผลดี ผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน แต่ด้วยคนในชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจ ในกิจกรรมท่องเที่ยวดังกล่าวว่าจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน หรือสิ่งแวดล้อมอย่างไร และการจัดสรรผลประโยชน์ที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร ทางทีมวิจัยร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน เจ้าของพื้นที่สวน จึงได้มีการไปศึกษาบทเรียนและประสบการณ์ รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะจากบ้านกำปอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การบริหารจัดการและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย ของบ้านแม่กำปองพบว่า บ้านแม่กำปองมีระบบสหกรณ์ไฟฟ้าพลังน้ำ ซึ่งเป็นจุดแข็งของชุมชน ที่สามารถตั้งรับและต่อรองกับการเข้ามาของผู้ประกอบการได้ดี ซึ่งทำให้มีการออกกฎระเบียบและมาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น และมีรูปแบบการจัดการผลประโยชน์ให้กระจายสู่ทุกคนในชุมชน โดยผ่านทางระบบสหกรณ์ไฟฟ้าพลังน้ำในรูปแบบของสวัสดิการชุมชน และกองทุนต่างๆ มีการพูดคุยหารือร่วมกันเป็นระยะระหว่างผู้ประกอบการและคณะกรรมการหมู่บ้าน

ในด้านสิ่งแวดล้อมทางผู้ประกอบการ มีเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยมาก และพื้นที่ที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สวนเมี่ยงของชาวบ้าน ดังนั้นข้อควรคำนึงของชาวบ้านโป่งน้ำร้อนชุมชนควรจะต้องมีการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานการติดตั้งที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสิ่งที่ทางบ้านโป่งน้ำร้อนได้เรียนรู้ประสบการณ์ที่ผ่านมาของชาวบ้านแม่กำปองและข้อเสนอแนะที่ได้รับ ซึ่งเป็นบทเรียนจากคนแม่กำปอง เป็นเรื่องที่ทางบ้านโป่งน้ำร้อนจะต้องนำกลับไปถ่ายทอดสู่ชาวบ้านทุกคน และควรจะต้องมีการสร้างกลุ่มที่เข้มแข็งเพื่อรองรับและสร้างการต่อรองกับผู้ประกอบการที่กำลังจะเข้ามา เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และเกิดประโยชน์ต่อชุมชน

การสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวบ้านโป่งน้ำร้อน

การสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวของทีมวิจัยบ้านโป่งน้ำร้อน ซึ่งมีทั้งเส้นทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านและเส้นทางท่องเที่ยวนอกหมู่บ้าน(ในป่า) นั้นเพื่อเป็นการเพิ่มเติมข้อมูลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวที่เหมาะสม โดยมีการวางแผนการสำรวจและมีกรอบและเครื่องมือในการสำรวจกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน

แบบเก็บข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยวบ้านโป่งน้ำร้อน

แบบเก็บข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยวบ้านโป่งน้ำร้อน	
ชื่อผู้เก็บข้อมูล	
1. ชื่อกิจกรรมท่องเที่ยว	
2. สถานที่	
3. รูปแบบกิจกรรม (ทำอย่างไร)	
4. สิ่งที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัส/ได้เรียนรู้	

5. ระยะเวลาในการทำกิจกรรม

.....

6. ช่วงเวลาที่มีกิจกรรม

.....

7. ผู้รู้/ผู้ให้ข้อมูล

.....

8. เหมาะกับนักท่องเที่ยวกลุ่มใด

.....

ผลการสำรวจและเก็บข้อมูล

1. กิจกรรมการทำเหมือง/ชา

สถานที่ หอชมบ้านคนเมือง โรงนั่งเหมือง

รูปแบบกิจกรรม เป็นการสาธิตวิถีชีวิตของคนโป่งน้ำร้อนที่ผูกพันกับการทำเหมืองและชา สาธิตและให้ข้อมูลความรู้แก่นักท่องเที่ยวถึงขั้นตอนการผลิตเหมืองและชา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฤดูกาลและช่วงเวลาที่

สอดคล้องกับการผลิตและแปรรูปของชาวบ้าน จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

สิ่งที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัส/ได้เรียนรู้ ได้รับข้อมูลความรู้และการสาธิตจากชาวบ้าน และ

นักท่องเที่ยวสามารถลงมือปฏิบัติไปพร้อมกับชาวบ้านได้ เช่น การมัดเหมือง การนั่งเหมือง การชิมเหมือง/ชา เป็นต้น

ระยะเวลาในการทำกิจกรรม ใช้เวลาประมาณ 20 นาที ถึง 1 ชั่วโมง

ช่วงเวลาที่มิกิจกรรม สามารถสาธิตได้ตลอดทั้งวัน

ผู้รู้/ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มผลิตเหมือง/ชา

เหมาะกับนักท่องเที่ยว ทุกกลุ่ม ทุกประเภท

2. กิจกรรมการหัตถกรรม การจักสาน และเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่

สถานที่ หอชมบ้านคนเมือง

รูปแบบกิจกรรม เป็นการสาธิต ภูมิปัญญาในการผลิตข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือน ของคนบ้านโป่งน้ำร้อน ซึ่งมีการใช้วัตถุดิบที่หาได้ง่ายและใกล้ตัว และมีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

สิ่งที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัส/ได้เรียนรู้ ได้รับชมการสาธิตและข้อมูลความรู้จากชาวบ้าน ประโยชน์ของข้าวของเครื่องใช้แต่ละชนิดที่ใช้ในวิถีชีวิตของชาวบ้าน ได้ทดลองทำการจักสาน และซื้อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

ระยะเวลาในการทำกิจกรรม ใช้เวลา(จุดละ)ประมาณ 20 นาที ถึง 1 ชั่วโมง

ช่วงเวลาที่มียกกิจกรรม ช่วงเวลาเช้า บ่าย

ผู้รู้/ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มจักสาน กลุ่มเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่

เหมาะกับนักท่องเที่ยว ทุกกลุ่ม ทุกประเภท

3. กิจกรรมการรักษาด้วยยาสมุนไพร สมุนไพรอบแห้ง

สถานที่ หอสมบัติบ้านสองแคว(คนจีน)

รูปแบบกิจกรรม เป็นการสาธิต ภูมิปัญญาในการรักษาด้วยยาสมุนไพร ซึ่งหาได้จากป่า และมีการเพาะปลูกไว้ใช้ โดยหมอสมุนไพรชาวจีน และห้องอบสมุนไพรเพื่อสุขภาพ

สิ่งที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัส/ได้เรียนรู้ ได้รับชมการสาธิตและข้อมูลความรู้หมอสมุนไพรชาวจีน ภูมิปัญญาในการรักษาแบบแพทย์พื้นบ้านชาวจีน พันธุ์พืชสมุนไพร และการอบสมุนไพรเพื่อสุขภาพ

ระยะเวลาในการทำกิจกรรม ใช้เวลาอย่างน้อย 1 ชั่วโมง

ช่วงเวลาที่มียกกิจกรรม ช่วงเวลาเช้า บ่าย

ผู้รู้/ผู้ให้ข้อมูล หมอสมุนไพรจีนบ้านสองแคว

4. กิจกรรมชมการผลิตแคบเจ

สถานที่ โรงผลิตแคบเจหอสมบัติบ้านสองแคว(คนจีน)

รูปแบบกิจกรรม ชมการผลิตแคบเจ การแปรรูปอาหารซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวจีนบ้านสองแคว ซึ่งบริโภคอาหารเจ(ไม่บริโภคเนื้อสัตว์) การผลิตแคบเจของบ้านสองแคว เป็นสินค้าที่ส่งไปขายทั่วประเทศ มีรสชาติอร่อยและเก็บไว้รับประทานได้นาน

สิ่งที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัส/ได้เรียนรู้ ได้รับชมการสาธิตและข้อมูลความรู้ในการผลิตแคบเจ

กระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ชิมและเลือกซื้อแคบเจเป็นของฝากจากบ้านสองแคว

ระยะเวลาในการทำกิจกรรม ใช้เวลาอย่าง 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง

ช่วงเวลาที่มียกกิจกรรม ช่วงเวลาเช้า บ่าย เย็น

ผู้รู้/ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มผู้ผลิตแคบเจบ้านสองแคว

5. กิจกรรมเที่ยวชมสวนชาอู่หลงที่หอสมบัติบ้านสองแคว (คนจีน)

รูปแบบกิจกรรม เยี่ยมชมสวนชาอู่หลงของชาวจีนบ้านสองแคว การเพาะปลูก การเก็บผลผลิต และการแปรรูปใบชา รวมทั้งชิมชาอู่หลง

สิ่งที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัส/ได้เรียนรู้ ได้รับข้อมูลความรู้จากชาวนาชาอู่หลง สัมผัสบรรยากาศไรชา วิธีการเก็บชา และชิมชาอู่หลง

ระยะเวลาในการทำกิจกรรม ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

ช่วงเวลาที่มียกกิจกรรม ช่วงเวลาเช้า บ่าย

ผู้รู้/ผู้ให้ข้อมูล ชาวสวนชาวลูหลวงบ้านสองแคว

6. กิจกรรมชมการปักผ้า เยี่ยมชมวิถีชีวิตชาวอาข่า

รูปแบบกิจกรรม เยี่ยมชมวิถีชีวิตชาวอาข่า การแต่งกายการใช้ชีวิต บ้านเรือน วัฒนธรรมประเพณีที่ห้อมบ้านอาข่า ชมการสาธิตการปักผ้าลวดลายอาข่า เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก จากชาวบ้าน

สิ่งที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัส/ได้เรียนรู้ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมกับชาวอาข่า ชมการปักผ้าวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากชาวบ้าน

ระยะเวลาในการทำกิจกรรม ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

ช่วงเวลาที่มิกิจกรรม ช่วงเวลาเช้า บ่าย

ผู้รู้/ผู้ให้ข้อมูล ชาวบ้านห้อมบ้านอาข่า

7. กิจกรรมท่องเที่ยวหน้าตกห้วยแก้ว

รูปแบบกิจกรรม หลังจากที่ได้เยี่ยมชมวิถีชีวิตของชาวอาข่าที่ห้อมบ้านอาข่าแล้วนักท่องเที่ยวสามารถเดินต่อไปยังน้ำตกห้วยแก้วผ่านเส้นทางเดินป่า ซึ่งมีระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร ระหว่างทางจะพบกับพืชพรรณ นานาชนิด และป่าที่อุดมสมบูรณ์ เมื่อถึงน้ำตกห้วยแก้วนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสบรรยากาศความสวยงามของน้ำตก ถ่ายรูปเป็นที่ระลึกหรือพักรับประทานอาหารที่นั่นได้

สิ่งที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัส/ได้เรียนรู้ ได้ฟังเรื่องเล่า ซึ่งเป็นตำนานของน้ำตกห้วยแก้ว สัมผัสความงามของน้ำตกและธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์

ระยะเวลาในการทำกิจกรรม ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

ช่วงเวลาที่มิกิจกรรม ช่วงเวลาเช้า บ่าย

ผู้รู้/ผู้ให้ข้อมูล มัคคุเทศก์ท้องถิ่น

8. กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตชาวลีซอ

รูปแบบกิจกรรม เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ ของชาวลีซอ ซึ่งยังคงรักษาอัตลักษณ์ของชาวลีซอแบบดั้งเดิมไว้อย่างน่าสนใจ เรียนรู้ประเพณีการเลี้ยงผีของชาวลีซอ การดำข้าวด้วยครอกมอง

สิ่งที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัส/ได้เรียนรู้ ได้เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวลีซอ ภูมิปัญญาในการดำข้าว ทดลองดำข้าว ความเชื่อในการดำรงชีวิต ประเพณีการเลี้ยงผี

ระยะเวลาในการทำกิจกรรม ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมงหรือมากกว่า

ช่วงเวลาที่มิกิจกรรม ช่วงเวลาเช้า บ่าย

ผู้รู้/ผู้ให้ข้อมูล มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ชาวบ้านห้อมบ้านลีซอ

ผลการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติ(เส้นทางเดินป่า)

ทีมวิจัยได้ร่วมสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติ(เส้นทางเดินป่า) ซึ่งเป็นเส้นทางที่ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลและได้มีการสำรวจครั้งแรกในช่วงการดำเนินงานของโครงการวิจัยระยะที่ 1 ซึ่งการสำรวจเส้นทางในครั้งนี้เพื่อศึกษาความพร้อม และพัฒนาเส้นทางให้สามารถเปิดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวได้ จากการสำรวจในครั้งนี้ ทีมวิจัยพร้อมกับชาวบ้านสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว ได้ร่วมมือร่วมแรงกันในการพัฒนาเส้นทาง คัดวางหญ้าที่ขึ้นรกชัฏ ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากสัตว์มีพิษต่างๆ ได้ และจากการสำรวจเส้นทางในครั้งนี้พบว่า เส้นทางเดินป่าดังกล่าว ซึ่งเคยเป็นเส้นทางที่เต็มไปด้วยทาก ซึ่งอาศัยอยู่ตามรายทางเป็นจำนวนมาก ได้หายไป ซึ่งได้มีการวิเคราะห์ว่าเป็นผลมาจากการการเลิกเลี้ยงวัวแบบปล่อยของชาวบ้าน ซึ่งที่ผ่านมานั้นชาวบ้านจะนิยมเลี้ยงวัวแบบปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ ซึ่งเส้นทางต่างๆที่มีวัวเดินผ่านหรืออาศัยอยู่ จะเป็นที่อยู่อาศัยของทากที่รอดูดเลือดของวัวเป็นอาหาร แต่เมื่อในปัจจุบันไม่มีการเลี้ยงวัวทำให้ทากย้ายไปหาอาหารและอยู่อาศัยในแหล่งอื่น นอกจากนี้จากการสำรวจเส้นทางยังพบว่า เส้นทางท่องเที่ยวอยู่ในระดับที่มีความพร้อม และมีจุดพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว ที่สะดวกขึ้น อันเป็นผลมาจากการย้ายที่อยู่ของทาก ทั้งนี้ช่วงเวลากการท่องเที่ยวเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ควรจะอยู่ในช่วงฤดูหนาว เนื่องจากเส้นทางจะอยู่ในความพร้อม ไม่ลำบากเกินไปนัก และอากาศที่เย็นสบาย วิถีทัศน์สวยงาม

การวิเคราะห์นักท่องเที่ยว

การวิเคราะห์นักท่องเที่ยวประเภทต่างๆ เพื่อให้ทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวได้เข้าใจถึงความต้องการ ข้อดี และข้อจำกัด ของนักท่องเที่ยวประเภทต่างๆ เพื่อที่จะให้บริการนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม และประทับใจ

ประเภทนักท่องเที่ยว	ข้อดี	ข้อจำกัด
นักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัว	- พักรวมกันได้ - จัดการง่าย - มีกำลังจ่าย	- ไม่ชอบกิจกรรมผจญภัยมาก เน้นพักผ่อน
กลุ่มผู้สูงอายุ	- ดูแลง่าย - ไม่ไปไหนไกล - มีกำลังจ่าย	- กิจกรรมไม่มาก เน้นพักผ่อน สบาย ๆ
วัยรุ่น/หนุ่มสาว/คู่รัก	- ลุย ชอบผจญภัย - กินอยู่ง่าย	- ควบคุมยาก - กำลังจ่ายน้อย

กลุ่มนักศึกษา/อาสาสมัคร	- ทำประโยชน์ให้ชุมชน - ลุย ผจญภัย - กินอยู่ง่าย	- ควบคุมดูแลยาก - กำลังจ่าน้อย
สาว ๆ วัยทำงาน	- มีกำลังจ่าย - ชอบศึกษาเรียนรู้	- ต้องดูแลเป็นพิเศษ
กลุ่มเพื่อ/หมู่คณะ	- กินอยู่ง่าย - จัดการง่าย	- ควบคุมยาก
ศึกษาดูงาน	- ใฝ่รู้ ศึกษา - เรียนรู้ - กินอยู่ง่าย	- กำลังจ่าน้อย

การพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยว

การพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวบ้านโป่งน้ำร้อน ได้มีการให้ความรู้ทางทฤษฎีโดยพี่เลี้ยง จากสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน ว่าการจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวนั้นมีหลักการที่ต้องคำนึงถึง และจะต้องอยู่บนฐานข้อมูลของชุมชนซึ่งทางทีมวิจัยได้ดำเนินการศึกษารวบรวมข้อมูลมาตั้งแต่โครงการวิจัยระยะที่ 1 ดังนี้

หลักการทำโปรแกรมท่องเที่ยว

1. สนุก
2. สร้างความรู้
3. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ / สัมผัสทั้ง 5 / ลงมือปฏิบัติ
4. มีการจัดการที่ดี “สะอาด สะดวก ปลอดภัย ไว้ใจได้”
5. เกิดความเข้าใจท้องถิ่น
6. ไม่ขัดเขียดกิจกรรมจนแน่นเกินไป นักท่องเที่ยวไม่ใช่นักเรียน

ของดีชุมชนโป่งน้ำร้อน

บ้านคนเมือง

- การแสดงฟ้อนรำกับใบเมี่ยง
- เฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่
- เมี่ยง / ชา

- จักสาน

บ้านลีซอ

- คำข้าว
- เลี้ยงผี

บ้านสองแคว

- สมุนไพร
- แคบเจ
- เด่นจะคี
- นวดแผนโบราณ
- สวนชา

บ้านอาข่า

- เย็บผ้าปัก
- ถักข้าวใหม่
- วิถีชีวิตวัฒนธรรมอาข่า

เส้นทางเดินป่า

- จุดชมวิว
- ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ
- การดำรงชีวิตในป่า
- เส้นทางศึกษาธรรมชาติ

โปรแกรมท่องเที่ยว

การพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวของบ้านโป่งน้ำร้อน ได้มีการให้หลักการในการออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยวโดยที่เสี่ยงจากสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน และได้จัดกระบวนการเพื่อออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยวของบ้านโป่งน้ำร้อน 3 โปรแกรม เพื่อนำไปใช้ในการทำการตลาดเชิงรุก โดยจะมีการนำโปรแกรมไปประชาสัมพันธ์ ในช่องทางและโอกาสต่างๆ เพื่อให้คนในชุมชน ได้ทดลองและเรียนรู้ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวและให้บริการ ทั้งนี้เพื่อเป็นบทเรียนและประสบการณ์และสร้างกระบวนการทำงานร่วมกันของคนในชุมชน

วันที่ 2

06.00 น.	ตื่นนอนทำธุระส่วนตัวให้เรียบร้อย
07.30 น.	รับประทานอาหารเช้า
09.00 น.	ไปดูการทำเฟอร์นิเจอร์ไม้/การจักสาน
10.00 น.	ไปดูการเก็บใบเมี่ยง/ใบชา
11.00 น.	ดูการประกอบอาหารแบบพื้นเมือง
12.00 น.	พักรับประทานอาหาร
13.30 น.	ดูการนึ่งเมี่ยง/การมัดเมี่ยง/การหมักเมี่ยงและการอบใบชา
14.00 น.	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

การคิดราคาค่าบริการ

อัตราค่าบริการ 800 บาท/คน

- ค่าอาหาร 60 บาท/คน/มื้อ (4 มื้อ) = 240 บาท
- ค่าที่พัก 100 บาท/คน
- ค่ากิจกรรม 20 บาท x 6 กิจกรรม = 120 บาท
- ถูกหอบ 30 บาท/นักท่องเที่ยว 1 คน
- ไกด์ 70 บาท/นักท่องเที่ยว 1 คน
- กองกลาง 60 บาท

โปรแกรมที่ 3 ท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน (ค้างคืนในป่า) “สืบสานวัฒนธรรมชนเผ่า ฟังเรื่องเล่าน้ำตกห้วยแก้ว”

วันที่ 1

10.00 น.	นักท่องเที่ยวเดินทางมาถึง/ทำธุระส่วนตัว/แนะนำข้อมูลหมู่บ้าน
11.00 น.	เที่ยวชมในหมู่บ้าน / โรงชา / โรงเมี่ยง
12.00 น.	รับประทานอาหารเช้าพื้นเมือง
13.00 น.	เดินทางเข้าเส้นทางเดินป่า - ศึกษาสมุนไพรในป่า - สวนเมี่ยง/ชา - หาวัดฤดูใบ-หาอาหารจากป่า ตามฤดูกาล - เตรียมวัสดุประกอบอาหาร - ประกอบอาหารแบบธรรมชาติ
17.00 น.	รับประทานอาหารเช้า (เน้นอาหารจากป่า) / เตรียมตัวนอน (จุดชมวิว/สันลมจอย)

19.00 น.	กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รอบกองไฟ เรื่องเล่า (ตำนานน้ำตกห้วยแก้ว)
21.00 น.	พักผ่อนนอนหลับ
<u>วันที่ 2</u>	
06.00 น.	ชมพระอาทิตย์ขึ้น / ดื่มชา , กาแฟ
06.30 น.	รับประทานอาหารเช้า ข้าวหลาม – ไช้หลาม / ทำธุระส่วนตัว
08.00 น.	ออกเดินทางต่อ - ศึกษาธรรมชาติท่ามกลางขุนเขา - ชมน้ำตกห้วยแก้ว - ศึกษาวิถีชีวิตอาข่า - สวนชา บ้านสองแคว เก็บบรรยากาศไร่ชาที่สวยงาม
12.00 น.	รับประทานอาหาร
13.00 น.	ทำธุระส่วนตัว
14.00 น.	ชมการแสดงของนักเรียน/ชมชาพื้นเมือง ชาจีน
15.30 น.	ล่ำลาเจ้าของบ้าน , นักท่องเที่ยว
16.00 น.	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

การคิดราคาค่าบริการ

อัตราค่าบริการ 1,200 บาท/คน(3 – 10 คน)

ค่าอาหาร 4 มื้อ มื้อละ 60 บาท/คน = 240

ค่าไกด์ 300 บาท x 2 วัน = 600

ลูกหาบ 150 บาท x 2 วัน = 300

ค่าที่พัก(ในป่า) 200 บาท/คน

ค่ากิจกรรม 100 บาท x 4 จุด = 400

ค่าการแสดง 1,000/กลุ่ม คณะ

ทั้งนี้การกำหนดราคาในเบื้องต้น อยู่ในขั้นตอนของการทดลองกำหนดราคาก่อนมีการจัดการ และให้บริการนักท่องเที่ยวจริง ซึ่งผลจากการดำเนินงานการจัดการรายได้ต่างๆ อาจมีการพัฒนาและหา รูปแบบการคิดราคาที่เหมาะสมต่อไป

หลักการในการบริการ Service

หลังจากที่ได้มีการพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยว จนสามารถได้โปรแกรมท่องเที่ยว ของบ้านโป่งน้ำร้อนทั้ง 3 โปรแกรมแล้ว ทางพี่เลี้ยงโครงการวิจัยจากสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงได้มีการให้หลักการและเครื่องมือในการวางแผนทางด้านการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ชาวบ้านมีความพร้อมในเบื้องต้นที่จะสามารถวางแผนและให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างเป็นระบบ โดยมีการทดลองวางแผนด้านโปรแกรมท่องเที่ยวจริงทั้ง 3 โปรแกรม ดังนี้

โปรแกรมที่ 1 ท่องเที่ยวแบบวันเดียว ไป-กลับ “แอ่วม่วน กินเมี่ยง”

เวลา	กิจกรรม	สิ่งที่ต้องเตรียม	ผู้รับผิดชอบ
10.00 น.	แนะนำข้อมูลชุมชน ทำความรู้จักกับไกด์	- ข้อมูลพื้นฐาน/ทำความสะอาดศูนย์ - สถานที่/เก้าอี้/เครื่องเสียง - น้ำดื่ม/เมี่ยง/ชา - คนกล่าวต้อนรับ - ไกด์	คณะกรรมการฯ กลุ่มอาหาร
11.00 น.	ชมวัฒนธรรม คู่มือเมี่ยง/โรงชา	- เตรียมโรงเมี่ยง/โรงชา - ผู้บรรยาย - เตรียมเมี่ยง / ชา - เตรียมอุปกรณ์	คณะกรรมการฯ กลุ่มผลิตภัณฑ์
12.00 น.	รับประทานอาหาร	- เตรียมอาหาร/น้ำดื่ม/สถานที่	กลุ่มอาหาร
13.00 น.	เดินป่า	- มีด/น้ำดื่ม/อาหาร/ยา/ไกด์/ที่นอน/ไฟฉาย - เครื่องครัว/เส้นทาง	ไกด์
17.00 น.	จัดเตรียมที่พัก	- อาหาร/น้ำดื่ม/ที่นอน	ไกด์
19.00 น.	กิจกรรมรอบกองไฟ	- ฟืน/ไฟ/ข้อมูล/ไกด์	ไกด์
06.00 น.	ทานอาหารเช้า	- อาหาร/น้ำดื่ม	ไกด์
08.00 น.	ออกเดินทางชมวิถีชีวิต อาข่า-ไร้ชา	- คนประสานงาน/คนบรรยาย	ไกด์
12.00 น.	รับประทานอาหาร	- สถานที่/อาหาร/น้ำดื่ม/กลุ่มทำอาหาร	กลุ่มอาหาร
13.00 น.	ทำธุระส่วนตัว		
14.00 น.	ชิมชา/ทานอาหารว่าง	- ชา/น้ำดื่ม/ของว่าง	กลุ่มอาหาร
15.30 น.	ล่ำลาเจ้าของบ้าน นักท่องเที่ยว	- ดัว / ใจ / รถส่ง	คณะกรรมการฯ

โปรแกรมที่ 2 ท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน “มาเที่ยว 2 วันได้วัฒนธรรม 4 ชนเผ่า”

เวลา	กิจกรรม	สิ่งที่ต้องเตรียม	ผู้รับผิดชอบ
10.00 น.	แนะนำข้อมูลชุมชน ทำความรู้จักไกด์ แนะนำกิจกรรมที่ทำใน หมู่บ้าน	- ข้อมูลพื้นฐาน/ทำความสะอาดศูนย์ - สถานที่/เก้าอี้/เครื่องเสียง/น้ำดื่ม/เมี่ยง - คนกล่าวต้อนรับ/ไกด์	คณะกรรมการฯ
10.30 น.	แวะชมศูนย์ผลิตภัณฑ์ เครื่องเรือนไม้ไผ่ คูโรงเมี่ยง	- อุปกรณ์ไม้ไผ่/ผลิตภัณฑ์/โรงเมี่ยง - วิทยากรประจำกลุ่ม - เมี่ยงคิบ และที่สำเร็จรูป	กลุ่มจักสาน
12.00 น.	พักรับประทานอาหาร ชมการแสดง	- น้ำดื่ม/อาหาร/สถานที่/ผู้แสดง - อุปกรณ์ในการแสดง	คณะกรรมการฯ กลุ่มอาหาร
13.00 น.	ชมสวนชาเขียวน้ำตก	- ไกด์	ไกด์
14.00 น.	ชมวิถีชีวิตเผ่าลาหู่และ จีน	- วิทยากร/ประสานหัวหน้าคุ้ม	คณะกรรมการฯ
15.00 น.	เดินทางโดยสวัสดิภาพ		

โปรแกรมที่ 3 ท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน (ค้างคืนในป่า) “เที่ยวป่าพาสุนัข”

เวลา	กิจกรรม	สิ่งที่ต้องเตรียม	ผู้รับผิดชอบ
10.00 น.	แนะนำข้อมูลชุมชน คำข้าว/เลี้ยงผี บ้านลือซอ	- เตรียมข้อมูลพื้นฐาน/เตรียมสถานที่/ น้ำดื่ม - ข้าวเปลือก/กระดัง/ครก, อุปกรณ์ คนสาริต - ข้าวสาร/น้ำชา/เหล้า/ไก่/รูปเทียน กระชายเงิน,ทอง	คณะกรรมการฯ จางคำ ผู้นำชุมชน
11.00 น.	ศึกษาการทำแคบเจ อบสมุนไพร/ไร้ชา บ้านสองแคว	- สถานที่/ความสะดวก/อุปกรณ์ คนสาริต - แคบเจ - สมุนไพร	วรภาส ครูแก้ว จะลอ
12.00 น.	อาหารเที่ยง	- สถานที่/อาหาร/เครื่องดื่ม ข้อมูลการกินของนักท่องเที่ยว	วรภาส กลุ่มอาหารบ้าน สองแคว
13.00 น.	ชมบ้านอาข้า เย็บผ้า/วิถีชีวิต ของที่ระลึก	- ศึกษาเตรียมข้อมูล	พิชัย ไก่อด์
15.00 น.	ชมน้ำตกห้วยแก้ว	- ข้อมูลจุดเสี่ยง/ข้อความระวังความ ปลอดภัย - ความพร้อมของเส้นทาง	ไก่อด์
16.00 น.	กลับที่พักผ่อน	- เจ้าของบ้านหรือเจ้าของที่พักมารับ นักท่องเที่ยว - เตรียมที่พัก	เจ้าของบ้าน

เวลา	กิจกรรม	สิ่งที่ต้องเตรียม	ผู้รับผิดชอบ
18.30 น.	ทานอาหาร/ชมการแสดง	- สถานที่ / โต๊ะ เก้าอี้ - อาหาร/เครื่องดื่ม - การแสดงชนเผ่า	กลุ่มอาหาร ลุงต่วน
21.00 น.	กลับเข้าที่พัก	- เตรียมที่นอน	เจ้าของบ้าน
วันที่ 2			
07.30 น.	ทานอาหารเช้า	- เตรียมอาหาร/เครื่องดื่ม/ชา/กาแฟ	เจ้าของบ้าน
09.00 น.	ศึกษาการผลิตเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่	- เตรียมสถานที่/อุปกรณ์การสาธิต - คนสาธิตให้ข้อมูล	ป๋ม กลุ่มเฟอร์นิเจอร์
10.00 น.	ชมการเก็บใบเมี่ยง/ชา	- เตรียมคนสาธิต - เตรียมพื้นที่/อุปกรณ์	ลุงต่วน กลุ่มเมี่ยง
11.00 น.	การทำอาหารพื้นบ้าน	- เตรียมอุปกรณ์/เครื่องปรุง/วัตถุดิบ	กลุ่มอาหาร และ ไกด์
12.00 น.	ทานอาหารพื้นเมือง	- เตรียมอาหาร/เครื่องดื่ม/สถานที่/ อุปกรณ์	กลุ่มอาหาร
13.00 น.	แปรรูปเมี่ยง/ชา อุดหนุนผลิตภัณฑ์ ชุมชน	- สถานที่/อุปกรณ์/คนสาธิตให้ข้อมูล - เตรียมผลิตภัณฑ์ชุมชน/คนขาย	กลุ่มเมี่ยง/ไกด์ กลุ่มผลิตภัณฑ์
15.00 น.	ส่งนักท่องเที่ยวกลับ	- กล่าวลานักท่องเที่ยว - เตรียมรถ/คน	คณะกรรมการฯ ไกด์ แม่บ้าน กลุ่มรถ

หลังจากได้พัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยว ทั้ง 3 โปรแกรมนี้แล้ว ทางทีมวิจัย โดยคุณเคชา เตมิยะ หัวหน้าโครงการวิจัยและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง ได้ขอรับการสนับสนุนในการ จัดพิมพ์ แผ่นพับประชาสัมพันธ์ โปรแกรมการท่องเที่ยวบ้านโป่งน้ำร้อน จากองค์การบริหารส่วนตำบล คอยฮาง และได้รับการสนับสนุนการจัดพิมพ์ 2,000 ชุด ซึ่งแผ่นพับดังกล่าวได้มีการนำไปประชาสัมพันธ์ ในโอกาสต่างๆที่ทางชุมชนได้รับเชิญไปร่วมกิจกรรม เช่น งานมหกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัด เชียงราย การประชุมสัมมนาทางวิชาการของสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย เป็นต้น และได้ มีการเผยแพร่โปรแกรมท่องเที่ยวผ่านทางเว็บไซต์ของสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน www.cbt-i.org และ Social Network ต่างๆ

สำหรับโปรแกรมท่องเที่ยวที่ทีมวิจัยได้มีการออกแบบไว้ในครั้งนี้ ถือเป็น โปรแกรมที่ใช้ในการ ทดลองการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน และเป็นโปรแกรมที่ใช้ในการร่ำ การตลาดเพื่อให้ชุมชนเป็นที่รู้จักในฐานะการเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชนแห่งใหม่ของเชียงราย โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลักเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มศึกษาดูงาน นักเรียนนักศึกษา ซึ่งหากเปรียบเทียบกับ สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายแล้วนั้น ถือว่ามีความน่าสนใจเนื่องจากหมู่บ้าน ท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริงมีจำนวนน้อย อีกทั้งบ้านโป่งน้ำ ร้อนยังตั้งอยู่ไม่ห่างไกลจากตัวเมืองเชียงรายนัก สามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวก และมีทรัพยากร ทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย

กฎระเบียบด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

ทางคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว ทีมวิจัย และชาวบ้าน ได้ร่วมกัน กำหนดกฎระเบียบของ หมู่บ้าน ในด้านการท่องเที่ยวขึ้น เพื่อเป็นมาตรการในการป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้น และเพื่อความ เป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่บ้าน รวมทั้งเพื่อความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชนและ นักท่องเที่ยวไว้ดังนี้

1. เพื่อความปลอดภัยของบุคคลนักท่องเที่ยวและทรัพยากรอันมีค่าผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ทั้งก่อนเข้าและออกไปต้องได้รับการตรวจสอบซักถามจากคณะกรรมการการท่องเที่ยว ณ จุด บริการนักท่องเที่ยวของหมู่บ้านเท่านั้น
2. นักท่องเที่ยวทุกคนพึงต้องช่วยกันเสียสละเงินเพื่อเป็นการบำรุงรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ของหมู่บ้านให้ยั่งยืนต่อไป ตามอัตราค่าธรรมเนียมที่ประกาศไว้
3. ไม่อนุญาตให้มีการนำออกหรือทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทุกชนิด
4. โปรดขับรถด้วยความเร็วไม่เกิน 35 กิโลเมตร / ชั่วโมง เนื่องจากถนนคดเคี้ยวและคับแคบ
5. ไม่กระทำการอันใดที่เป็นการรบกวนผู้คนนักท่องเที่ยวหรือสัตว์ป่าทุกชนิด

6. ไม่ทิ้งขยะรีไซเคิลและช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
7. ไม่ประพฤติดิสциплиนจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น
8. การเดินทางท่องเที่ยวเข้าไปในป่าต้องมีวัตถุประสงค์ของหมู่บ้านนำเข้าไปทุกครั้ง
9. จัดตั้งร้านค้า/รับประทานอาหารตามเขตบริเวณที่กำหนดเท่านั้น มิให้นำติดตัวเข้าไปในเขตหวงห้าม
10. การจัดทำธุรกิจทุกชนิดขอสงวนสิทธิ์ให้เป็นของหมู่บ้านเท่านั้น
11. ไม่ให้พกพาอาวุธต้องห้ามตามกฎหมาย
12. การเข้ามาตั้งเต็นท์พักแรมเช่นบ้านพักหรือพักแบบโฮมสเตย์ในสถานที่ต่าง ๆ ต้องมาติดต่อกณะกรรมการและต้องได้รับอนุญาตก่อนทุกครั้ง

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน

หลังจากที่ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านแม่กำปอง โดยทีมวิจัยและคณะกรรมการหมู่บ้าน แล้วพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้บ้านแม่กำปองประสบความสำเร็จและชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถตั้งรับและต่อรองกับผู้ประกอบการที่เข้ามาในพื้นที่ได้ ปัจจัยที่สำคัญคือการมีกลุ่มที่เข้มแข็งคือสหกรณ์ไฟฟ้าพลังน้ำ ดังนั้นทางคณะกรรมการหมู่บ้านและทีมวิจัย จึงได้ริเริ่มในการจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อนขึ้นมา เพื่อเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว การจัดสรรรายได้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหมู่บ้าน และสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน ซึ่งได้รับความสนใจและความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี

ระเบียบสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว

1. เป็นสมาชิกด้วยใจสมัคร ต้องลงหุ้นแรกจำนวน 5 หุ้น ๆ ละ 10 บาท และสามารถลงหุ้นได้ถึง 50 หุ้น มีระยะเวลาถึง 31 ธันวาคม 2554
2. สมาชิกต้องร่วมทำงานโครงการที่เป็นส่วนรวม
3. สมาชิกสามารถเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มย่อยได้ตามความสามารถ
4. สมาชิกจะได้รับผลประโยชน์ตามหุ้นที่ลงและได้พิเศษตามกิจกรรมที่ทำร่วมกับกลุ่ม
5. สมาชิกต้องให้ความร่วมมือกับโครงการตามที่กำหนดให้
6. สมาชิกต้องช่วยพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของโครงการสามารถสืบทอดสู่ลูกสู่หลานได้ แต่ห้ามขายหุ้นให้ผู้อื่น
7. สมาชิกขาดการทำงานกลุ่มต้องเสียเงิน 150 บาท ต่อ 1 วัน
8. การสิ้นสุดสมาชิก

1.1 ลาออก

1.2 คาย

1.3 ย้ายที่อยู่ – ได้ห็นคืน

9. ถ้าสมาชิกทำผิดตามข้อตกลงในกลุ่มแล้วถ้าพิจารณาจากคณะกรรมการ ถ้ามีความผิดหรือทำให้โครงการเสียวทรัพย์สินเสียชื่อเสียง สมาชิกจะไม่ได้อะไรจากกลุ่มเลย
รายชื่อสมาชิกกลุ่ม

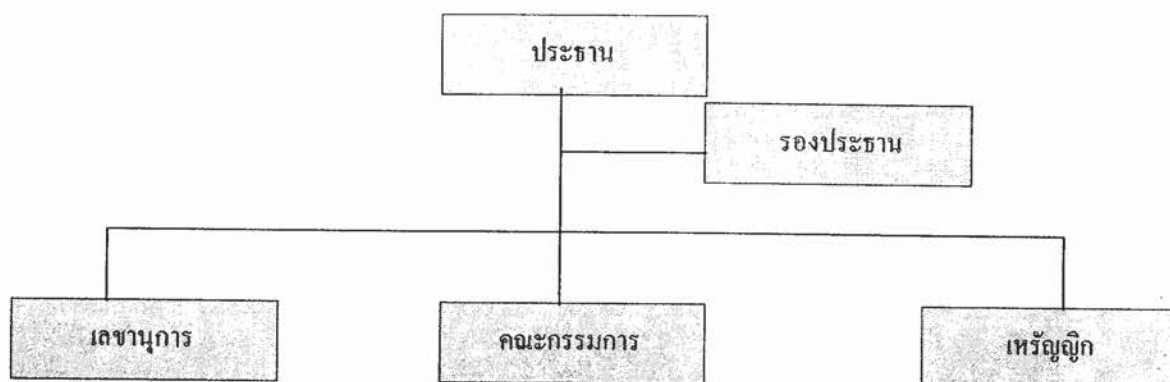
ลำดับ	ชื่อ	ลำดับ	ชื่อ	ลำดับ	ชื่อ	ลำดับ	ชื่อ
1	นายอคุลย์	16	เอนก	31	นางวันเพ็ญ	46	นายทวีชัย
2	นายบุญเลิศ	17	นางคำหน้อย	32	นายบุญชม	47	นางนันทิยา
3	นายกมล	18	นางปราณี	33	อัยกาบ	48	นายทวีศักดิ์
4	นางยุพิน	19	นายเสรี	34	แม่สอ	49	นายแอมิตร
5	นายเดชา	20	นางจันทร์ดา	35	นายควน		
6	นายสมจิต	21	นางหล้า	36	นางจันทนา		
7	นายจะสือ	22	นายอ้าย	37	นายสวัสดิ์		
8	นายจะหา	23	นางจี	38	นางฟู่นอ		
9	นายวรภาส	24	นางบุตร	39	อัยเป็ง		
10	นายจะคำ	25	นางยัง	40	นายจรรยา		
11	นายจรัล	26	นางไหล	41	เพิ่มพร		
12	นางบุญปิ่น	27	นายหลั่น	42	นางบัวคำ		
13	นางจันทร์ ฟอง	28	นางอาหิ	43	นายดา		
14	ครูสุวรรณ	29	นางสิรินันท์	44	นางล้อม		
15	ครูชนวัน	30	นางนงรัก	45	นางแก้ว		

คณะกรรมการบริหารกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน

1. นายเอนก วุฒินันชัย ประธาน
2. นายอคุลย์ จิราเมธิกุล รองประธาน
3. นายเดชา เตมิยะ เลขานุการ
4. น.ส.สาลินี เตมิยะ เกรียนุญิก
5. นายหลั่น คำจ้อย กรรมการ/ท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน
6. นายสมจิต วงศ์แสง กรรมการ/ท่องเที่ยวภายนอกหมู่บ้าน

7. นายคว่น บุตธินันชัย	กรรมการ/การแสดง
8. นายวรภาส รักษาติ	กรรมการ/สถานที่
9. นายจะสือ รักษาติ	กรรมการ/บริการ
10. นายสงวน วงศ์เพ็ญ	กรรมการ/กิจกรรม
11. นางยุพิน เตมิยะ	กรรมการ/ข้อมูล-ประชาสัมพันธ์

โครงสร้างคณะกรรมการบริหารกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน

สมาชิกกลุ่มงาน

กลุ่มงานหมายถึง ฝ่ายงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน ซึ่งสมาชิกของกลุ่มท่องเที่ยวฯ สามารถเลือกเป็นสมาชิกกลุ่มงาน ตามความสนใจและความถนัด ซึ่งกลุ่มงานต่างๆ จะมีบทบาทหน้าที่ในการเตรียมการและให้บริการนักท่องเที่ยว และในแต่ละกลุ่มงานนั้นจะมีหัวหน้ากลุ่มทำให้ที่บริหารจัดการงานภายในกลุ่มภายใต้บทบาทหน้าที่ของกลุ่ม และจัดระบบหมุนเวียนคิวภายในกลุ่ม

รายชื่อสมาชิกกลุ่มงาน

กลุ่มที่พัก

- พี่เพ็ญ - พี่จันทร์ฟอง (หัวหน้า)
- พี่ล้อม - พี่ปิ่น (รอง)
- พี่น้อย - ลบ
- ชุพิน - อิ่ง
- ป้อม - เฉชา

กลุ่มผลิตภัณฑ์

- พี่น้อย (หัวหน้า) - น้านส - อ้อยไหล
- พี่ปิ่น - พี่จันทร์ฟอง - พี่ล้อม
- ศิรินันท์ (รอง) - พี่ตุ๋

กลุ่มเฟอร์นิเจอร์

- ป้อง - อ้ายชม (รอง) - ป้อม (หัวหน้า)
- อ้ายจิต - น้าต๋วน - จะหา

กลุ่มรถบริการ

- จะสื่อ - อ้ายชา - กมล - อ้ายหลั่น (รอง)
- ลบ (หัวหน้า) - อดุลย์ - ครุสทิธิ์
- ครูหนาน - จายอ้าย - จะคำ - น้าต๋วน
- อารีย์ - วรภาศ - บุญชม - พิชัย - ป้อม

กลุ่มอาหาร

- พี่ปิ่น (หัวหน้า) - พี่เพ็ญ - อ้อยไหล - พี่ล้อม
- พี่จันทร์ฟอง - พี่น้อย - พี่นง - ป้อม
- ป้อง - คำหน้อย (รอง) - พี่ตุ๋ - ศิรินันท์

กลุ่มผู้สูงอายุ

- อ้อยแก้ว (หัวหน้า) - อ้อยสม - อ้อยอ้าย
- น้าแก้ว - อ้อยสอ (รอง)

กลุ่ม รปภ.

- จะคำ - อ้ายจิต - ป้อง (หัวหน้า)
- บุญชม - เฉชา - น้าต๋วน - อ้ายป๊อก (รอง)

กลุ่มไก่/ลูกหาบ

- อ้ายสื่อ - วรภาศ - ป๊อก (หัวหน้า) - จะสื่อ
- จะคำ - จะหะ - น้าต๋วน - อารีย์
- พิชัย - ป้อม - ป้อง (รอง) - นิตร
- จันทร์ฟอง - จายอ้าย

กลุ่มจักสาน

- จะหา (หัวหน้า) - พิชัย (รอง)
- อ้ายหลั่น - พี่ปิ่น - พี่ล้อม - น้าแก้ว
- ลุงสม

บทบาทหน้าที่ของกลุ่มงาน

กลุ่มไก่อค์

1. ต้องมีข้อมูลให้นักท่องเที่ยว
2. ต้องมีความรับผิดชอบในหน้าที่
3. ไม่ควรดื่มของมึนเมาในเวลางาน
4. การดูแลนักท่องเที่ยวต้องตัดสินใจด้วยตัวเอง เมื่อมีปัญหา
5. ต้องควบคุมงานทั้งหมดให้ดี ก่อนออกเดินทาง

กลุ่มที่พัก

1. จัดที่พักให้กับนักท่องเที่ยว โดยยึดตามมาตรฐานของกลุ่มที่วางไว้
 - ห้องนอน
 - ห้องครัว
 - ห้องน้ำ
 } กินอิ่ม นอนอุ่น
2. ให้ความร่วมมือและดูแลสิ่งแวดล้อมภายในหมู่บ้าน
3. รับนักท่องเที่ยวตามคิวที่วางไว้
4. ดูแลความปลอดภัยเมื่อนักท่องเที่ยวมาพัก คิดว่าเหมือนญาติสนิท

กลุ่มรถ

1. ห้ามดื่มเหล้ามาปฏิบัติหน้าที่ เช็กสภาพรถให้พร้อมเสมอ
2. ต้องปฏิบัติตามระเบียบอย่างเคร่งครัด
3. ดูแลรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยว
4. มีมารยาท พูดจาอ่อนหวาน
5. รักษาเวลา ตรงต่อเวลา
6. ดูแลรักษาทะเบียนของนักท่องเที่ยว
7. ถ้าหากมีการละเมิดกฎระเบียบที่ดั่งไว้
 - ประณามกลุ่มและสมาชิกเรียกมาดักเตือน
 - หากฝ่าฝืน ทางกลุ่มจะให้ออกจากกลุ่มการเดินทาง

กลุ่มบริหาร

ประธาน	- ควบคุมดูแล ติดตาม กระตุ้นให้งานทุกตำแหน่งขับเคลื่อนไปตามกำลัง
รองประธาน	- ให้คำปรึกษาทุก ๆ กลุ่มให้เกิดความกระฉับกระชวย
รองประธาน	- ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่หรือได้รับมอบหมาย

- เลข - บันทึกการประชุม / ติดต่อประสาน / เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคน
กับงานเพื่อให้งานเข้าสู่ระบบ / ข้อมูลสารสนเทศทุกเรื่อง
- เหรียญก - ดูแลเรื่องเงิน/วัสดุ/อุปกรณ์
- จัดทำระบบบัญชี ที่ต้องสามารถตรวจสอบได้

กลุ่มอาหาร

1. จัดเตรียมอาหารให้พร้อมและเพียงพอ
2. จัดคนทำอาหารตามคิว
3. เตรียมสถานที่ที่จะรับประทานอาหาร
4. ไปดูแลความสะอาดในเครื่องครัวของสมาชิกกลุ่ม
5. สมาชิกต้องช่วยกันคิดเมนูอาหารสำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยว

กลุ่มผลิตภัณฑ์

2. จัดแสดงพร้อมจำหน่าย
 - หมอนชาดุกกลิ่น
 - ผ้าปักชาวเขา
 - ชา ของฝาก
3. เตรียมอุปกรณ์
4. เตรียมสถานที่
5. สาธิตการผลิต บรรยาย ให้ความรู้ให้นักท่องเที่ยวได้ลองทำตาม (อย่างน้อยงานละ 1 คน)

กลุ่มหมอนวด

1. บริการด้านสุขภาพนักท่องเที่ยว
2. เตรียมสถานที่ - อุปกรณ์
3. เตรียมสมุนไพร - ลูกประคบ
4. ห้ามดื่มสุรา

กลุ่มรักษาความปลอดภัย (รปภ.)

1. สมาชิกในกลุ่มต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน
2. รักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว
3. รับผิดชอบต่อหน้าที่ การทำงานทุกครั้ง
4. ห้ามดื่มสุรา

กลุ่มเฟอร์นิเจอร์

1. สมาชิกควรทำงานร่วมกัน
2. สมาชิกสามารถให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวได้

3. เตรียมสถานที่ - อุปกรณ์

กลุ่มผู้สูงอายุ

1. คัดค้านักท่องเที่ยว
2. ให้ข้อมูล ความรู้ พุทธศุภกับนักท่องเที่ยว
3. ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาให้แก่เยาวชนและคนในชุมชน

การจัดการรายได้

การจัดการรายได้ของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนโป่งน้ำร้อน หลังจากหักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามการคิดอัตราค่าบริการและดำเนินการในแต่ละ โปรแกรมท่องเที่ยวแล้ว รายได้ส่วนหนึ่งที่หักเข้าสู่กองกลาง โดยจะนำมาบริหารจัดการเพื่อการสาธารณะประโยชน์และตอบแทนแก่คนทำงาน รวมทั้งเป็นกองทุนในการพัฒนาหมู่บ้านในด้านต่างๆดังนี้

1. กองทุนพัฒนาการท่องเที่ยว 30 %
 - โครงสร้าง 10 %
 - ปรับภูมิทัศน์ 5%
 - กิจกรรมท่องเที่ยว 10%
 - เฉลี่ยหุ้นสมาชิก 5%
2. ทีมบริหาร 50%
 - คณะกรรมการบริหาร 50%
 - กรรมการ 35%
 - หัวหน้ากลุ่ม 10%
 - สมาชิก 5%
3. สวัสดิการ สมาชิก 5%
 - เจ็บป่วย – ดาย
4. สาธารณประโยชน์ 5%
 - วัด 1%
 - โรงเรียน 1%
 - เด็ก-เยาวชน 2%
 - หมู่บ้าน 1%
5. กองกลาง 10%

รวม 100%

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและสถานที่ในหมู่บ้าน

หลังจากที่ทีมวิจัยร่วมกับชาวบ้านโป่งน้ำร้อน ได้เรียนรู้กระบวนการเตรียมความพร้อมชุมชน ผู้จัดการท่องเที่ยว จากกิจกรรมต่างๆ ในโครงการวิจัย และการได้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในประเด็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และมีโอกาสได้ไปร่วมเวทีเสวนาต่างๆ ที่หน่วยงานในระดับจังหวัดได้จัดขึ้น ในโอกาสต่างๆ ทำให้ทีมวิจัยและกลุ่มผู้นำหมู่บ้าน ได้ริเริ่มให้มีการจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อนขึ้น ทำให้เกิดคณะทำงานและกลุ่มคนทำงานพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่บ้านที่กว้างขวางขึ้น และได้ร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นหมู่บ้านที่มีการจัดการท่องเที่ยวในอนาคต กลุ่มท่องเที่ยวได้มีการรวมกลุ่มในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทั้งในหมู่บ้านและเส้นทางท่องเที่ยวในป่า การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวในป่า ได้มีการพัฒนาเส้นทาง ทำความสะอาดเส้นทางเพื่อให้ผู้มาเที่ยวมีความพร้อมและมีความปลอดภัย การพัฒนาเส้นทางในหมู่บ้าน สมาชิกกลุ่มได้ร่วมกันพัฒนาเส้นทางและความสะอาดในหมู่บ้าน รวมทั้งได้มีการจัดศูนย์การเรียนรู้ เพื่อเป็นจุดต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งการสร้างอาคารหลังดังกล่าว ชุมชนได้ดำเนินการสร้างโดยใช้งบประมาณที่ได้จากการลงหุ้นของสมาชิกกลุ่ม เพื่อจัดซื้อวัสดุก่อสร้างที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานของอาคาร เช่น การปรับพื้นที่ อิฐบล็อก ปูนซีเมนต์ เป็นต้น วัสดุอื่นๆ เช่น เสาไม้ ไม้ไผ่ นำมาจากป่าใช้สอยของชุมชน และวัสดุบางอย่างได้รับการบริจาคจากโรงเรียน ซึ่งกำลังอยู่ในช่วงปรับปรุงอาคาร เช่น หลังคากระเบื้องเก่า เป็นต้น ในด้านแรงงานนั้น สมาชิกกลุ่มได้มาร่วมกันเพราะถือเป็นกิจกรรมของกลุ่มที่สมาชิกกลุ่มจะต้องมาช่วยเหลือกัน

แผนที่ท่องเที่ยวตำบลดอยฮาง

แผนที่ท่องเที่ยวของตำบลดอยฮาง จัดทำโดยองค์การบริหารส่วนตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เพื่อสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน โดยได้จัดทำเป็น แผ่นพับประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวของหมู่บ้านโป่งน้ำร้อน ในแผนที่แสดงถึงการเดินทางในพื้นที่ ตำบลดอยฮาง แหล่งท่องเที่ยวของตำบลดอยฮาง และการเดินทางและแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนโป่งน้ำร้อน

สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่

ด้วยการที่บ้านโป่งน้ำร้อน ตั้งอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองเชียงรายมากนัก และอยู่ในเส้นทางท่องเที่ยว ที่ได้รับความนิยมของนักท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เช่น บ่อน้ำพุร้อนผาเสด็จ น้ำตกห้วยแก้ว จึงมีนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเส้นทางดังกล่าวอยู่เป็นประจำ ทั้งที่เดินทางมาเที่ยวด้วยตนเอง และเดินทางมากับบริษัทนำเที่ยว บ้านโป่งน้ำร้อนเอง มีผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวและที่พัก ซึ่ง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่นิยมมาเที่ยวเดินป่า สัมผัสธรรมชาติ และวิถีชีวิต วัฒนธรรมชนเผ่า เป็นเวลานานกว่า 7 ปีมาแล้ว โดยใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งที่ผ่านมาชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว และหลังจากได้มีการดำเนินโครงการวิจัย ทำให้คนในชุมชนเริ่มต้นตัวและเห็นความสำคัญ ต่อการเข้ามามีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยว โดย ชุมชน ที่คำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จนกระทั่งมีการร่วมมือกันของ ชาวบ้านจาก 4 หย่อมบ้าน ในการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว โดยชุมชนร่วมกัน ซึ่ง ณ ปัจจุบัน บ้านโป่งน้ำร้อนมีการท่องเที่ยวใน 3 รูปแบบ ดังนี้

1. นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวด้วยตนเอง โดยส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว น้ำตกห้วยแก้ว ซึ่งมีทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ รวมทั้งนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ นิยตเ้าารถมอเตอรไ้ไซด์เพื่อขี่มาเที่ยวชมในเส้นทางในตำบลดอยฮาง
2. การจัดการท่องเที่ยวโดยผ่านบริษัททัวร์ ซึ่งมีทั้งผู้ประกอบการภายในชุมชนและกลุ่ม ผู้ประกอบการภายนอก ซึ่งโดยส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวบ้านโป่งน้ำร้อน จะนิยมมา ท่องเที่ยวเชิงผจญภัย เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ และสัมผัสวิถีชีวิตวัฒนธรรมชนเผ่า
3. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในภายหลัง มีการบริหารจัดการ โดยคนในชุมชน มีระเบียบกติกาที่ชัดเจน มีโปรแกรมท่องเที่ยวที่ชัดเจน

ในการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ดำเนินการ โดยชาวบ้านนั้น ได้มีการ ประสานและพูดคุยกับผู้ประกอบการในชุมชนถึงความร่วมมือทั้งในด้าน การลดผลกระทบจากการ ท่องเที่ยว เช่น การจัดการขยะที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมท่องเที่ยวโดยเฉพาะกิจกรรมเดินป่า ที่จะต้องมีการ

ประกอบอาหารขึ้นภายในป่า การส่งต่อนักท่องเที่ยวให้กับกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน ในกรณีที่นักท่องเที่ยวมีความสนใจที่จะเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งก็ได้มีการส่งต่อนักท่องเที่ยวที่สนใจ ในการพักโฮมสเตย์และเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนอยู่บ่อยครั้ง

การศึกษาดูงาน

การศึกษาดูงานของทีมวิจัยและกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อนในครั้งนี้ ได้เลือกพื้นที่ศึกษาดูงานคือ บ้านหัวทุ่ง ต.เชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ เนื่องจากบ้านหัวทุ่งเป็นหมู่บ้านที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่มีรูปแบบคล้ายคลึงกับชุมชนโป่งน้ำร้อน โดยเฉพาะกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่เน้นการเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชน บ้านพักแบบโฮมสเตย์ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้ ซึ่งบ้านหัวทุ่งมีความโดดเด่นในการเป็ชุมชนที่อนุรักษ์ รักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะ การจัดการป่าชุมชน ได้เป็นอย่างดี เป็นที่ยอมรับต่อหน่วยงานต่างๆ และได้รับรางวัลในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และป่าชุมชน มากมาย รวมทั้งการได้รับรางวัลชนะเลิศ ในการประกวดหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 เมื่อปี พ.ศ. 2555 ที่ผ่านมา จึงเป็นชุมชนที่น่าสนใจ ที่ชาวบ้านโป่งน้ำร้อนที่มีเป้าหมายในการจัดการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จะได้ไปศึกษาเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชาวบ้านหัวทุ่งในครั้งนี้ โดยการศึกษาดูงานในครั้งนี้ได้มีการกำหนดหัวข้อในการศึกษาเรียนรู้ชุมชนบ้านหัวทุ่ง โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มการเรียนรู้ 3 กลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 ศึกษาวัตถุประสงค์ เป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน โครงสร้างการบริหารจัดการ การประสานงาน รางวัลที่ชุมชนหัวทุ่งได้รับ และการจัดการผลประโยชน์
- กลุ่มที่ 2 ศึกษาในด้านการบริการด้านการท่องเที่ยว รูปแบบการให้บริการต่างๆ ของชุมชนหัวทุ่ง
- กลุ่มที่ 3 ศึกษาในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชน

ผลจากการศึกษา

กลุ่มที่ 1 ศึกษาวัตถุประสงค์ เป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน โครงสร้างการบริหารจัดการ การประสานงาน รางวัลที่ชุมชนหัวทุ่งได้รับ และการจัดการผลประโยชน์

วัตถุประสงค์/เป้าหมาย

- เพื่อให้คนอยู่กับป่าและมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
- เพื่อพัฒนาชุมชนให้เกิดความร่วมมือ
- สร้างคนสร้างงานสร้างสภาพแวดล้อมในชุมชน

กฎระเบียบของกลุ่มนักท่องเที่ยว

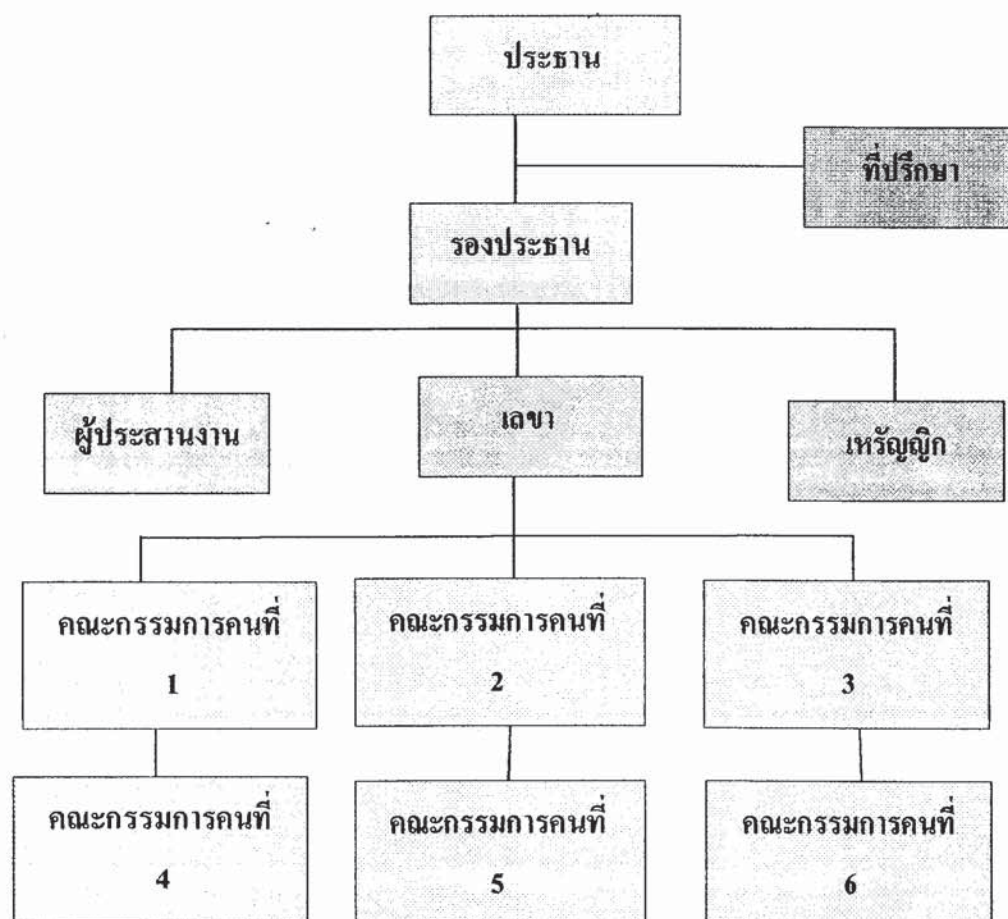
การสร้างกฎระเบียบด้านการท่องเที่ยวของชุมชนหัวทุ่ง มีการจัดประชุมประชาคมหมู่บ้าน เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นจากคนในชุมชนทั้งที่เป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวและ ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว เพื่อกำหนดมาตรการที่จะป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ดังนี้

- ห้ามดื่มสุราและของมึนเมาทุกชนิด
- ห้ามส่งเสียงดังหลังเวลา 22.00 น.
- นักท่องเที่ยวที่เข้าไปเที่ยวป่าชุมชน จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของป่าชุมชนอย่างเคร่งครัด
- นักท่องเที่ยวต้องอยู่ในความดูแลของมัคคุเทศก์ชุมชนและเจ้าของบ้านโฮมสเตย์
- ห้ามมิให้ผู้ใดมาทำกิจกรรมท่องเที่ยวโดยไม่ผ่านชุมชน

ฝ่ายงานต่าง ๆ/บทบาทหน้าที่

- คณะกรรมการฝ่ายบริหาร
- สมาชิกโฮมสเตย์
- มัคคุเทศก์ชุมชน
- กิจกรรมการท่องเที่ยว จักสาน เลี้ยงกบ

โครงสร้างการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านหัวทุ่ง

การติดต่อประสานงานกับนักท่องเที่ยว

- ผ่านทางศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- ผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต / e-mail

รางวัลที่หัวหน้าได้รับ

- รางวัลชนะเลิศหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1
- รางวัลชุมชนต้นแบบ การแก้ปัญหาหมอกควันระดับภาคเหนือ
- รางวัลหมู่บ้านอากาศดี ปอดคนพลี

การจัดผลประโยชน์/กองทุน

การจัดการผลประโยชน์หรือรายได้จากการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านหัวทุ่ง มีการกระจายรายได้ไปยังกลุ่มต่างๆในชุมชน เพื่อใช้ในการพัฒนาและจัดกิจกรรมต่างๆในชุมชน ดังนี้

- เข้ากองทุนหมู่บ้าน
- เข้ากองทุนป่าชุมชน
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- โรงเรียน
- ค่ายมวย
- กลุ่มแม่บ้าน
- กลุ่มเยาวชน
- กลุ่มท่องเที่ยว/กรรมการท่องเที่ยว/โฮมสเตย์

กลุ่มที่ 2 ศึกษาในด้านการบริการด้านการท่องเที่ยว รูปแบบการให้บริการต่างๆ ของชุมชนหัวทุ่งที่พัก

มีการบริการที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ ซึ่งมีจำนวนสมาชิกโฮมสเตย์ 5 หลังคาเรือน มีการจัดคิวของสมาชิกกลุ่มเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม เจ้าของบ้านมีอัตราค่าห้องพัก 100 บาท มีการแบ่งสัดส่วนที่ชัดเจนระหว่างเจ้าของบ้านกับแขกที่เข้ามาพัก รวมทั้งการแบ่งสัดส่วนที่ชัดเจนของนักท่องเที่ยวหญิงชาย

อาหาร

มีการบริการอาหารในรูปแบบของอาหารท้องถิ่น ใช้วัตถุดิบจากในชุมชนตามฤดูกาลในการบริการอาหารแต่ละมื้อจะประกอบด้วยกับข้าว 3 อย่างและผลไม้ ในกรณีของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจะมีการปรับเมนูอาหารและรสชาติที่ให้นักท่องเที่ยวต่างชาติสามารถรับประทานได้ คิดอัตราบริการค่าอาหาร มื้อละ 100 บาทต่อคน อาหารว่างมื้อละ 50 บาทต่อคน

มัคคุเทศก์ชุมชน

มัคเทศก์ชุมชนบ้านหัวทุ่ง มีการจัดระบบคิวหมุนเวียน เป็นผู้ที่มียอดความรู้ในเรื่องป่าชุมชน ข้อมูลพรรณไม้ การใช้สมุนไพรจากป่า มีทักษะในการดูแลความปลอดภัย มีการนำเสนอข้อมูลที่สนุกสนาน น่าสนใจ ให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว ทำให้การท่องเที่ยวในชุมชนมีความสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อหน่าย

การแสดง

บ้านหัวทุ่งจัดให้มีการแสดงของนักเรียนจากศูนย์เด็กเล็ก และกิจกรรมการแสดงจากนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งละคร ซึ่งเป็นลูกหลานของคนในชุมชน ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยว เนื่องจากการแสดงที่น่ารักของเด็กๆ ซึ่งมีการแสดงที่โดดเด่นและมักได้รับการรับเชิญให้ไปแสดงในงานต่างๆ คือ ระบายตัวหนอน นอกจากนี้ยังมีการแสดงที่สะท้อนถึงความเป็นท้องถิ่นของอำเภอเชียงดาวคือ ฟ้อนสาวเชียงดาว

เส้นทางท่องเที่ยว

เส้นทางท่องเที่ยวของบ้านหัวทุ่งนั้นแบ่งออกเป็น 2 เส้นทางหลักๆ คือ เส้นทางเดินป่าชุมชนศึกษาธรรมชาติ และเส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตในชุมชน

- เส้นทางเดินป่าชุมชนศึกษาธรรมชาติ มีระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นทางราบ ระหว่างเส้นทางจะมีจุดเรียนรู้ที่สำคัญต่างๆ ได้แก่ น้ำออกภู ป่าสมุนไพร ป่ากาแฟชุมชน ป่าสัมปทานอาหารจากป่า และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเส้นทางนี้เคยเป็นเส้นทางเดินทัพของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เส้นทางนี้ใช้เวลาประมาณ 2-3 ชั่วโมง
- เส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตในชุมชน เป็นเส้นทางการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน ได้แก่ การจักสาน การจักตอก การสานกล้วย ป่าไผ่เศรษฐกิจ การเลี้ยงกบคอนโค โรงสีข้าวชุมชน แก๊สชีวภาพ เส้นทางนี้ใช้เวลาประมาณ 2-3 ชั่วโมง

กลุ่มที่ 3 ศึกษาในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชน

การจัดการป่าชุมชน

- มีกฎกติกาชัดเจน มีการติดป้ายกฎระเบียบป่าชุมชน ไว้ที่ทางเข้าป่าชุมชน ชุมชนมีการบังคับใช้อย่างจริงจัง โดยมีการจับกุมผู้ที่ละเมิดกฎระเบียบของชุมชน มีการปรับและลงดำเนินคดีตามกฎหมาย
- มีการกำหนดแนวเขตพื้นที่ป่าชุมชนที่ชัดเจน และมีการจัดแบ่งโซนพื้นที่ใช้สอยของคนในชุมชน เช่น พื้นที่ป่าสมุนไพรที่คนในชุมชนสามารถนำไปใช้ได้ พื้นที่ป่าที่เป็นแหล่งอาหารของชุมชน พื้นที่ป่าที่มีการเพาะปลูกกาแฟโดยการรวมกลุ่มของคนในชุมชน และพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เป็นต้น
- มีคณะกรรมการในการดูแลป่าชุมชน และมีการตรวจตราอยู่เสมอ

- มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ป่า เช่น การปลูกป่า การทำพิธีเลี้ยงผี การทำฝายชะลอน้ำ เป็นต้น
ป่าไผ่เศรษฐกิจ

เนื่องจากชาวบ้านหัวทุ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพสวนกล้วย ซึ่งต้องใช้วัตถุดิบที่สำคัญคือ ไม้ไผ่ เป็นจำนวนมาก ซึ่งเดิมชาวบ้านจะหาไม้ไผ่จากในป่าเพื่อมาใช้ในการสานกล้วย ซึ่งส่งผลต่อการลดลงของไม้ไผ่ในป่าเป็นจำนวนมาก คนในชุมชนจึงร่วมกันหาทางออกเพื่อลดปัญหาการใช้ไม้ไผ่ในป่า จึงได้มีการพัฒนาโครงการป่าไผ่เศรษฐกิจขึ้น โดยขอรับการสนับสนุนการใช้พื้นที่จาก หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ที่ 32 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย และได้มีการร่วมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อปลูกป่าไผ่เศรษฐกิจขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว เมื่อไม้ไผ่โตขึ้นพร้อมใช้งาน จะมีการตัดแบ่งและแจกจ่ายให้สมาชิกอย่างเป็นธรรม วิธีการดังกล่าวนี้ช่วยลดการใช้ไม้ไผ่จากป่าได้เป็นอย่างดี

วิถีชีวิตชุมชน

กิจกรรมการท่องเที่ยวของบ้านหัวทุ่งสะท้อนวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี มีแหล่งเรียนรู้ด้านวิถีชีวิตชุมชนที่สะท้อนให้เห็นถึง การอยู่ร่วมกันของคนกับป่า การยังคงยึดดั้งเดิมทั้งเกษตรกรรม การจักสาน รวมทั้งสะท้อนผ่านการกิน อยู่ของคนในชุมชน ตลอดจนการเป็นหมู่บ้านนักพัฒนาที่สามารถบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานต่างๆ และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างเหมาะสม เช่น การนำเอามูลสัตว์จากฟาร์มหมูในชุมชน ที่เคยสร้างปัญหา ผลกระทบต่อคนในชุมชนทั้งกลิ่น และแหล่งน้ำธรรมชาติ มาจัดทำเป็นแก๊สชีวภาพ ที่สามารถแจกจ่ายให้กับคนในชุมชนได้ใช้ประโยชน์และมีระบบการบริหารจัดการดูแลรักษาที่ดี

การผลิตสื่อ การตลาดและประชาสัมพันธ์

แผ่นพับ

หลังจากที่ทีมวิจัยและกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน ได้พัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวขึ้นแล้ว จำนวน 3 โปรแกรม จึงได้มีการจัดทำแผ่นพับเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน จำนวน 2,000 ชุด เพื่อใช้แจกจ่ายในโอกาสต่างๆ ที่ชุมชนได้รับเชิญไป เช่น การประชุมสัมมนาต่างๆ งานมหกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเชียงราย รวมทั้งแจกจ่ายให้กับหน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย กลุ่มผู้ประกอบการบริษัททัวร์ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

คู่มือท่องเที่ยว

การจัดทำคู่มือท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อนนั้น มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ข้อมูลเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยว โดยเป็นข้อมูลพื้นฐานของชุมชน การเตรียมความพร้อมของนักท่องเที่ยว ระเบียบกติกาด้านการ

ท่องเที่ยว การติดต่อประสานงาน เป็นต้น โดยได้จัดทำทั้งฉบับภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้ (คู่มือท่องเที่ยวโดยชุมชนโป่งน้ำร้อน แบนไว้ในภาคผนวก)

1. เกริ่นนำ
2. หลักปฏิบัติของนักท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ
3. ประวัติศาสตร์ชุมชน
4. ข้อมูลทั่วไป
5. ประเพณีวัฒนธรรม
6. แหล่งท่องเที่ยว
7. ระบบนิเวศน์
8. การท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชน
9. กิจกรรมท่องเที่ยว
10. ผลิตภัณฑ์ชุมชน
11. ข้อพึงปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว
12. การเตรียมตัว
13. การติดต่อประสานงาน

วีดิทัศน์

ได้มีการจัดทำวีดิทัศน์เพื่อเผยแพร่กิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนขึ้นจำนวน 2 ชุด โดยการสนับสนุนของสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นถ่ายทำจากกิจกรรมทัวร์นาร่องและการถ่ายทำจากการท่องเที่ยวของนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยสแตนเดนตัน ประเทศเนอเธอร์แลนด์ ซึ่งวีดิทัศน์ดังกล่าวได้ใช้เผยแพร่ในงานต่างๆ และมีการเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ www.youtube.com ในลิงค์ ต่อไปนี้

<http://www.youtube.com/watch?v=hMeo7woiy2o>

<http://www.youtube.com/watch?v=pdbeYNAm12Q>

วีดิทัศน์ทั้งสองชุดนี้ ได้รับความสนใจจากผู้เข้าชมเป็นอย่างมาก และถูกใช้เป็นตัวอย่างในการสร้างความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอยู่บ่อยครั้ง

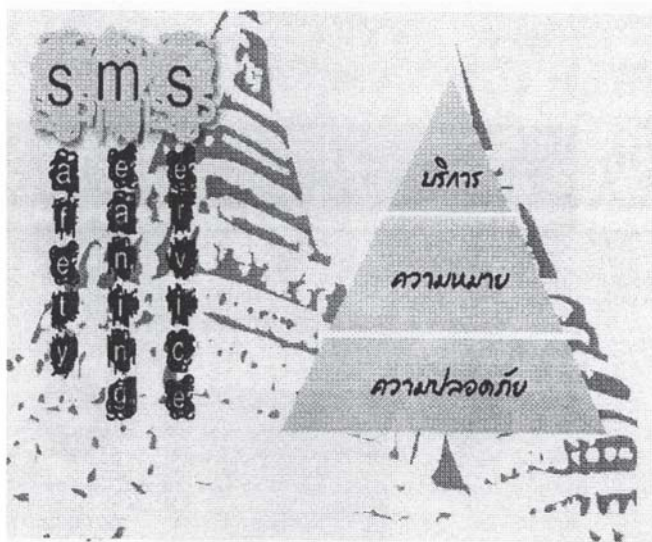
การฝึกอบรมมัคคุเทศก์

การฝึกอบรมมัคคุเทศก์หรือนักสื่อความหมายท้องถิ่น เป็นการเพิ่มพูนศักยภาพด้านการนำเที่ยวให้กับสมาชิกกลุ่มนำเที่ยวในชุมชนตลอดจนกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้าน ให้มีความรู้ ทักษะ ในการเป็นนัก

สื่อความหมายหรือมัลคฤเทศก์ท้องถิ่นที่สามารถดูแลนักท่องเที่ยว ตลอดจนการถ่ายทอดเรื่องราวของท้องถิ่นให้แก่ผู้มาเยือนได้อย่างมีสีสัน การอบรมในครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนวิทยากรจากสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

หลักการของการเป็นนักสื่อความหมายท้องถิ่น

หลักการสำคัญของการเป็นนักสื่อความหมายท้องถิ่น ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ที่สำคัญคือ ความปลอดภัย การสื่อความหมาย และการบริการ ในหลักสูตรการฝึกอบรมในครั้งนี้มีชื่อเรียกว่า หลักสูตร SMS ซึ่งย่อมาจาก S:Safety M:Meaning S:Service

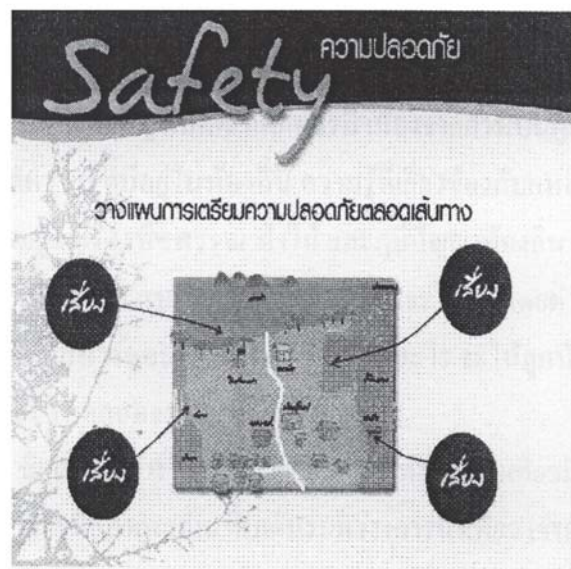

ด้านความปลอดภัย

หลักการสำคัญของการเป็นมัลคฤเทศก์หรือนักสื่อความหมายท้องถิ่นนั้น สิ่งที่เป็นฐานที่สำคัญที่สุดคือ ความปลอดภัย รองลงมาคือการสื่อความหมาย และการบริการ ตามลำดับ สาเหตุที่เรื่องความปลอดภัยเป็นสิ่งที่มีมัลคฤเทศก์จะต้องให้ความสำคัญที่สุด ก็เพราะมัลคฤเทศก์จะต้องดูแลชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวที่ตนเองรับผิดชอบ หากเกิดเหตุการณ์เฉพาะหน้าหรือสถานการณ์เสี่ยงต่อความปลอดภัยขึ้น มัลคฤเทศก์จะต้องเป็นผู้นำในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาในสถานการณ์นั้นๆ เช่น ในสถานการณ์สมมติ ที่ผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกปฏิบัติในการตัดสินใจและแก้ไขสถานการณ์

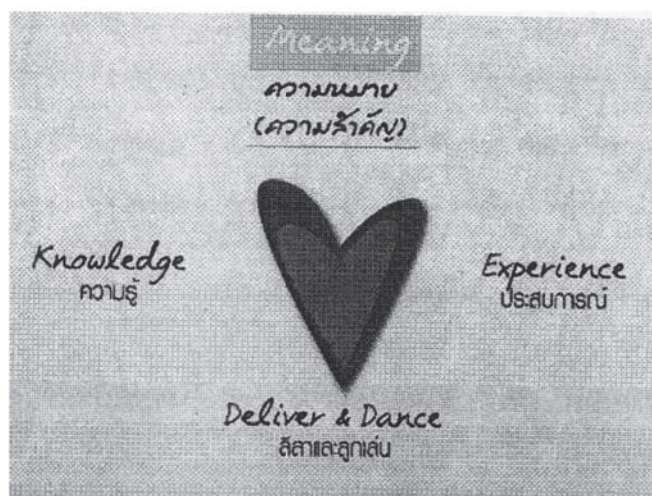
สถานการณ์: นักท่องเที่ยวกำลังเดินป่าศึกษาธรรมชาติบนดอยหลวงเชียงดาว ใน 3 ชั่วโมงพวกเขาจะถึงยอดเขา ขณะนั้นอากาศไม่ค่อยดีนักเนื่องจากมีพายุและอาจมีน้ำท่วมฉับพลัน คุณได้พิจารณาถึงความปลอดภัย และเสนอว่าอาจจะจำเป็นที่กลุ่มจะต้องเดินทางกลับหมู่บ้าน นักท่องเที่ยวบางคนในกลุ่มรู้สึกโกรธและพูดว่าพวกเขาไม่กลัว - พวกเขาได้จ่ายเงินเพื่อเดินทางขึ้นไปยอดเขาและถ้าพวกเขาไม่ได้ไปถึงจุดยอด พวกเขาจะเอาเงินคืน! **คุณควรจะทำอย่างไร?**

จากตัวอย่างสถานการณ์ดังกล่าว สิ่งที่เป็นมัลคิเทศก์จะต้องตัดสินใจคือ จะต้องตัดสินใจพานักท่องเที่ยวกลับลงมาให้เร็วที่สุด และคืนเงินบางส่วนให้กับนักท่องเที่ยว เหตุผลคือ การตัดสินใจพานักท่องเที่ยวลงมาให้เร็วที่สุดนั้นเป็นการลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น เนื่องจากมัลคิเทศก์เป็นผู้ที่รู้จักสภาพพื้นที่ดีที่สุดและสามารถประเมินความเสี่ยงได้ การตัดสินใจในเรื่องของความปลอดภัยจึงควรเป็นหน้าที่ของมัลคิเทศก์ไม่ควรปล่อยให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจในสถานการณ์เสี่ยง และการคืนเงินบางส่วนนั้น เนื่องจากมีความจำเป็น เพราะมีค่าใช้จ่ายบางอย่างที่เกิดขึ้นแล้ว เช่น ค่าอาหาร ค่าการเตรียมการเป็นต้น

การวางแผนกำหนดจุดเสี่ยง ถือเป็นเรื่องสำคัญ ในการจัดการท่องเที่ยว เมื่อชุมชนมีโปรแกรมท่องเที่ยวหรือเส้นทางท่องเที่ยวที่ชัดเจนแล้ว ทักษะหนึ่งของการเป็นมัลคิเทศก์คือการวางแผนเพื่อลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นขณะที่มีการท่องเที่ยวได้ การกำหนดจุดเสี่ยงต่างๆ เป็นการหาวิธีการแก้ปัญหาหรือลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น เช่น หากเรากำหนดจุดเสี่ยงในจุดที่มีความชัด วิธีการลดความเสี่ยงคือ การปรับเส้นทางล่วงหน้าให้สามารถเดินได้สะดวกขึ้นหรือการทำป้ายเตือนนักท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มความปลอดภัยเป็นต้น

ด้านการสื่อความหมาย

การสื่อความหมาย ถือเป็นเสน่ห์ ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่แสดงให้เห็นถึงการท่องเที่ยวที่ เน้นเรื่องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน ซึ่งการสื่อความหมายไม่ได้เป็นเพียงการ แต่การบอกเล่าเพียงอย่างเดียว การสื่อความหมายสามารถสื่อผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว หรือวิถีชีวิตของ คนในชุมชนได้ หัวใจหลักของการสื่อความหมาย ประกอบด้วย ความรู้ ประสบการณ์ และลีลาลูกเล่น

ความรู้ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่มีคุณทศกัควรมี เนื่องจากการเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวในชุมชนนั้น จำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวหรือเส้นทางท่องเที่ยว ของชุมชน เช่น ความรู้ในเรื่องพืชพรรณ ป่าไม้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประสบการณ์ คือประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ โดยผ่านการลงมือทำหรือผ่านประสาท สัมผัสทั้ง 5 เช่น จะให้ลูกทัวร์ดูอะไร จะให้ลูกทัวร์ฟังอะไร จะให้ลูกทัวร์ดมอะไร จะให้ลูกทัวร์ชิมอะไร จะให้ลูกทัวร์สัมผัสอะไร ตลอดจนการเงินธนาคาร

ลีลาลูกเล่น ถือเป็นเสน่ห์ในการนำเที่ยว เพื่อให้การท่องเที่ยวมีความสนุกสนานหรือเป็นกันเอง มากขึ้น มีคุณทศกัอาจจะมีลีลาลูกเล่นเพิ่มเติมระหว่างการนำเที่ยว เช่น กิจกรรมสันทนาการ การตั้ง คำถามชวนคิด

ธรรมชาติ / คน / วิถีชีวิตและวัฒนธรรม	จุด :
ความหมาย (ความสำคัญ)	
ความรู้ (ข้อมูล)	
ประสบการณ์	
วิสัยทัศน์/วิสัยทัศน์	

การวางแผนในการกำหนดจุดสื่อความหมายถือเป็นเรื่องที่สำคัญ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ทำหน้าที่มีคฤเทศก์ทำงานได้สะดวกและลดความผิดพลาดได้ รวมทั้งจะเป็นการเตรียมการล่วงหน้าที่สำคัญในการวางแผนการนำเที่ยว

ด้านการบริการ

การบริการถึงแม้จะเป็นส่วนที่เล็กที่สุดของหลักการการเป็นมัคคุเทศก์ แต่ก็เป็นเรื่องสำคัญ เพราะการท่องเที่ยวคือการบริการ ในการบริการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ไม่มุ่งเน้นในเรื่องของความสะดวกสบาย หรือความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นที่สุด แต่การบริการควรเป็นไปอย่างมีความเหมาะสม หัวใจสำคัญของการบริการคือ ข้อมูลของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยวางแผนในการ

บริการ ข้อมูลที่จำเป็นต่อการวางแผนการบริการประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของนักท่องเที่ยว จำนวน นักท่องเที่ยว เพศ สัญชาติ อายุ สุขภาพ การรับประทานอาหาร งบประมาณ โดยข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้จะมีส่วนช่วยในการวางแผนและการเตรียมการของกลุ่มท่องเที่ยว เช่นการจัดสถานที่ การจัด อาหาร ที่พัก การเดินทาง เป็นต้น โดยจะวางแผนไปตามโปรแกรมท่องเที่ยวหรือเส้นทางท่องเที่ยวของ ชุมชน การบริการไม่ใช่บทบาทหน้าที่ของผู้เป็นมัคคุเทศก์เพียงอย่างเดียว แต่เป็นบทบาทหน้าที่ร่วมกัน ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มบ้านพัก กลุ่มรถ แต่ผู้เป็น มัคคุเทศก์จำเป็นที่จะต้องรับทราบข้อมูลด้านการบริการทั้งหมด เพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยว มากที่สุด และสามารถประสานงานด้านบริการกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้

หลังจากที่ได้มีการเรียนรู้หลักการต่างๆ ในการเป็นมัคคุเทศก์แล้ว ได้มีการทดลองฝึกปฏิบัติการ เป็นมัคคุเทศก์ในสถานที่จริง โดยมีเวลาในการนำเที่ยวและดูแลนักท่องเที่ยวคนละ 10 นาทีเลือกสถานที่ หรือสิ่งที่ต้องการทดลองสื่อความหมาย

กิจกรรมทดลองท่องเที่ยว

กิจกรรมทดลองท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมที่จะได้ทดลองระบบการบริหารจัดการ และโปรแกรม ท่องเที่ยวที่ชุมชนได้เตรียมการไว้ เพื่อให้เห็นถึงข้อดี ข้อจำกัดของระบบต่างๆที่ได้มีการสร้างขึ้นมา รวมทั้งประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบของชุมชน โดยกิจกรรมทดลองท่องเที่ยว ครั้งนี้มีการวางแผนและเตรียมการล่วงหน้า เพื่อให้เกิดความพร้อมมากที่สุด

การวางแผนและการเตรียมการ

การวางแผนในการจัดกิจกรรมทดลองท่องเที่ยวในครั้งนี้เริ่มจากการคัดเลือกโปรแกรมท่องเที่ยว ของชุมชนที่จะนำมาใช้ในการทดลองท่องเที่ยว โดยเลือกโปรแกรมที่สองวันสามคืนวัฒนธรรม 4 คนเช่า เป้าโปรแกรม 2 วัน 1 คืน พักค้างโฮมสเตย์ เนื่องจากเป็นโปรแกรมที่มีความครบถ้วนในด้านกิจกรรมการ ท่องเที่ยวของชุมชนและเชื่อมโยงกับ 4 หย่อมบ้าน ของชุมชนโป่งน้ำร้อน มีการวางแผนและเตรียมการ ล่วงหน้าเป็นระยะเวลากว่า 3 เดือน เพื่อให้เกิดความพร้อมสูงสุดและการประชาสัมพันธ์ข้อมูลอย่างทั่วถึง โดยได้กำหนดเอาวันที่ 11-12 กุมภาพันธ์ 2555 เป็นวันจัดกิจกรรมทดลองท่องเที่ยว

การเตรียมการด้านการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูล

ได้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมทดลองท่องเที่ยวไปยังกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ทั้ง กลุ่มเป้าหมายที่มี การระบุชัดเจน ได้แก่ หน่วยงานในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย ศูนย์ศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวมหาวิทยาลัยราช

กฎเชียงราย องค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคเหนือ เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเชียงราย ชุมชนท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ มุณิธิโครงการหลวง ตลอดจนสื่อมวลชนซึ่งได้รับการอนุเคราะห์ในการพาสื่อมวลชนลงพื้นที่ในครั้งนี้ โดย สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยมีสื่อมวลชนจาก 2 สำนักคือ หนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์ และคอลัมน์ เสาร์สวัสดี หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ

กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักท่องเที่ยว ได้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ต่างๆที่มีกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจในเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ www.cbt-i.org และ www.trekkingthai.com รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ผ่าน social network อย่าง facebook ในหน้าแฟนเพจของสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งมีนักท่องเที่ยวที่สนใจสมัครเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ จำนวน 10 ท่าน ซึ่งมีทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยมีค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ ท่านละ 1,000 บาท โดยมีการสมัครและโอนเงินค่าใช้จ่ายล่วงหน้า 50% มายังบัญชีของกลุ่มท่องเที่ยวบ้านโป่งน้ำร้อน

การเตรียมการในพื้นที่

	เวลา	กิจกรรม	สิ่งที่ต้องเตรียม	ผู้รับผิดชอบ
1. วันที่ 11 กุมภาพันธ์				
1	8.00	รับนักท่องเที่ยว จากห้าแยกพ่อขุนฯ	- รถยนต์สำหรับรับนักท่องเที่ยว 4 คัน - ข้อมูลนักท่องเที่ยว เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ	กลุ่มรถรับส่ง มัคคุเทศก์
2	10.00	ทำความรู้จักแนะนำชุมชน	- ข้อมูลหมู่บ้าน กิจกรรมท่องเที่ยว - เส้นทางท่องเที่ยว - ข้อควรปฏิบัติ กฎระเบียบ - โปรแกรมท่องเที่ยว กำหนดการ	คณะกรรมการกลุ่ม ท่องเที่ยว มัคคุเทศก์
3	11.00	เที่ยวชมวิถีชีวิต วัฒนธรรมพื้นเมือง ชาวจีนฮ่อ ภูมิปัญญาการใช้ สมุนไพร อบสมุนไพร การแปรรูป อาหาร (แคบเจ) ชมสวนชาอู่หลง และชิมชา ที่บ้านสองแคว	- ข้อมูล - สถานที่ การทำความ สะอาด - วิทยากร ผู้ให้ข้อมูล - ชา สำหรับให้ นักท่องเที่ยวชิม	หมอสุนไพโร ผู้รู้ด้านการทำแคบเจ มัคคุเทศก์
4	12.00	รับประทานอาหารตามวิถีชาวคอย	อาหาร เครื่องดื่ม	กลุ่มอาหาร

		ท่ามกลางธรรมชาติ	▲ งานชม ▲ สถานที่	มัคคุเทศก์
5	13.00	- เทียวชมวิถีชีวิตวัฒนธรรมพื้นเมืองชนเผ่าอาข่า ชมการปักผ้า - ผ่อนคลายรับความสดชื่นที่น้ำตกห้วยแก้ว สบายใจท่ามกลางธรรมชาติ	▲ ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูล ▲ สถานที่ ▲ รถรับ-ส่ง ▲ เส้นทางเดินไปน้ำตก ▲ การจัดการขยะ ▲ อาหารว่าง ▲ การดูแลความปลอดภัย	มัคคุเทศก์ กลุ่มรถรับส่ง
6	16.00	เข้าบ้านพัก โฮมสเตย์ ทำภารกิจส่วนตัว พักผ่อนตามอัธยาศัย	▲ บ้านพักโฮมสเตย์ ความสะอาด อาหารการกิน ▲ เจ้าของบ้านโฮมสเตย์ ▲ ข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว	เจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์
7	18.00	รับประทานอาหารพื้นเมือง ท่ามกลางแสงจันทร์ รับชมการแสดงทางวัฒนธรรมของเยาวชน	▲ อาหาร เครื่องดื่มจาม ชาม ฯลฯ ▲ สถานที่ ▲ การแสดง	คณะกรรมการกลุ่ม ท่องเที่ยว กลุ่มการแสดง กลุ่มอาหาร มัคคุเทศก์
8	20.00	พักผ่อนตามอัธยาศัย	▲ ความปลอดภัย ▲ ที่พัก	เจ้าของบ้านโฮมสเตย์
วันที่ 12 กุมภาพันธ์				
1	7.30	รับประทานอาหารเช้าที่บ้านพักโฮมสเตย์	▲ อาหารเช้า ▲ ชา กาแฟ	เจ้าของบ้านโฮมสเตย์
2	8.30	เรียนรู้ภูมิปัญญา การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่และการจักสาน	▲ ข้อมูล ▲ สถานที่ การทำควมสะอาด ▲ วิทยากร ผู้ให้ข้อมูล ▲ อุปกรณ์การสาธิต	มัคคุเทศก์ ผู้รู้ด้านการทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่
3	9.00	เรียนรู้วิถีชีวิตชาวสวนเมี่ยง ที่ฟ้างา	▲ ข้อมูล	มัคคุเทศก์

		อาศัยระหว่างคนกับป่า	▲ สถานที่ การทำความ สะอาด ▲ วิทยากร ผู้ให้ข้อมูล ▲ อุปกรณ์การสาธิต	กลุ่มรดับส่ง
4	11.00	ทำอาหารพื้นบ้าน เมนูท้องถิ่น วัตถุดิบจากธรรมชาติ	▲ ข้อมูล เมนูอาหาร ▲ สถานที่ การทำความ สะอาด ▲ วิทยากร ผู้ให้ข้อมูล ▲ อุปกรณ์ เครื่องครัว วัตถุดิบในการทำอาหาร	มัคคุเทศก์ กลุ่มอาหาร
5	12.00	รับประทานอาหารพื้นบ้าน ใน บรรยากาศธรรมชาติ	▲ อาหาร เครื่องดื่ม ▲ จาม ชาม ฯลฯ ▲ สถานที่	
6	13.00	เรียนรู้การแปรรูปใบเมี่ยง (นั่งเมี่ยง มัดเมี่ยง หมักเมี่ยง และการอบใบ ชา) อุดหนุนผลิตภัณฑ์ชุมชน ของที่ระลึก	▲ ข้อมูล ▲ สถานที่ การทำความ สะอาด ▲ วิทยากร ผู้ให้ข้อมูล ▲ อุปกรณ์การสาธิต ▲ ผลิตภัณฑ์ชุมชน	มัคคุเทศก์ ป่าป่าน
7	14.00	พูดคุยแลกเปลี่ยนกับกลุ่มท่องเที่ยว โดยชุมชนโป่งน้ำร้อน	▲ แบบประเมินความพึงพอใจนักท่องเที่ยว ▲ เครื่องดื่ม ▲ สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว ▲ กระดาษบรรจุ ปากกาเคมี กระดาษขาว ▲ คนบันทึก ข้อมูล ▲ สถานที่	คณะกรรมการกลุ่ม ท่องเที่ยว กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาหาร กลุ่มที่พัก มัคคุเทศก์
8	15.00	ส่งนักท่องเที่ยวกลับ	▲ รถยนต์ 4คัน	ฝ่ายรดับส่ง

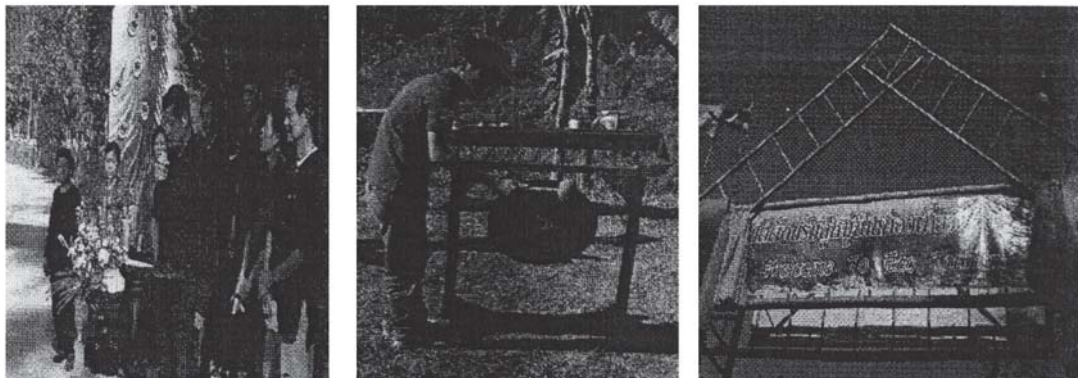
ผลที่เกิดขึ้น

จากการเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมทดลองท่องเที่ยวของชุมชนโป่งน้ำร้อนในครั้งนี้ คนในชุมชนมีความตื่นตัวที่จะเปิดหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการครั้งแรก ถือเป็นกิจกรรมใหญ่ของหมู่บ้านที่ทุกคนให้ความร่วมมือ โดยร่วมกันพัฒนาหมู่บ้าน คัดแต่งต้นไม้ ทำความสะอาด ปรับปรุงภูมิทัศน์ และช่วยกันสร้างศูนย์ท่องเที่ยวของหมู่บ้านขึ้นมา โดยการระดมทุนและระดมแรงจากคนในชุมชนและการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ จากโรงเรียนบ้านโป่งน้ำร้อน เพื่อใช้เป็นสถานที่ต้อนรับ ให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เตรียมการในเรื่องของการต้อนรับพิธีเปิดตัวหมู่บ้าน โดยได้รับการสนับสนุนจากคณะครูโรงเรียนบ้านโป่งน้ำร้อนเป็นอย่างดี จากการร่วมไม้ร่วมมือของคนในชุมชนครั้งนี้ ทำให้ผลการจัดกิจกรรมทดลองท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน ออกมาได้ประทับใจผู้มาเยือน ดำเนินการผ่านไปอย่างราบรื่นและช่วยปลุกพลังคนในชุมชนให้ลุกโชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของหมู่บ้านต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

ภาพบรรยากาศ กิจกรรมทดลองท่องเที่ยว

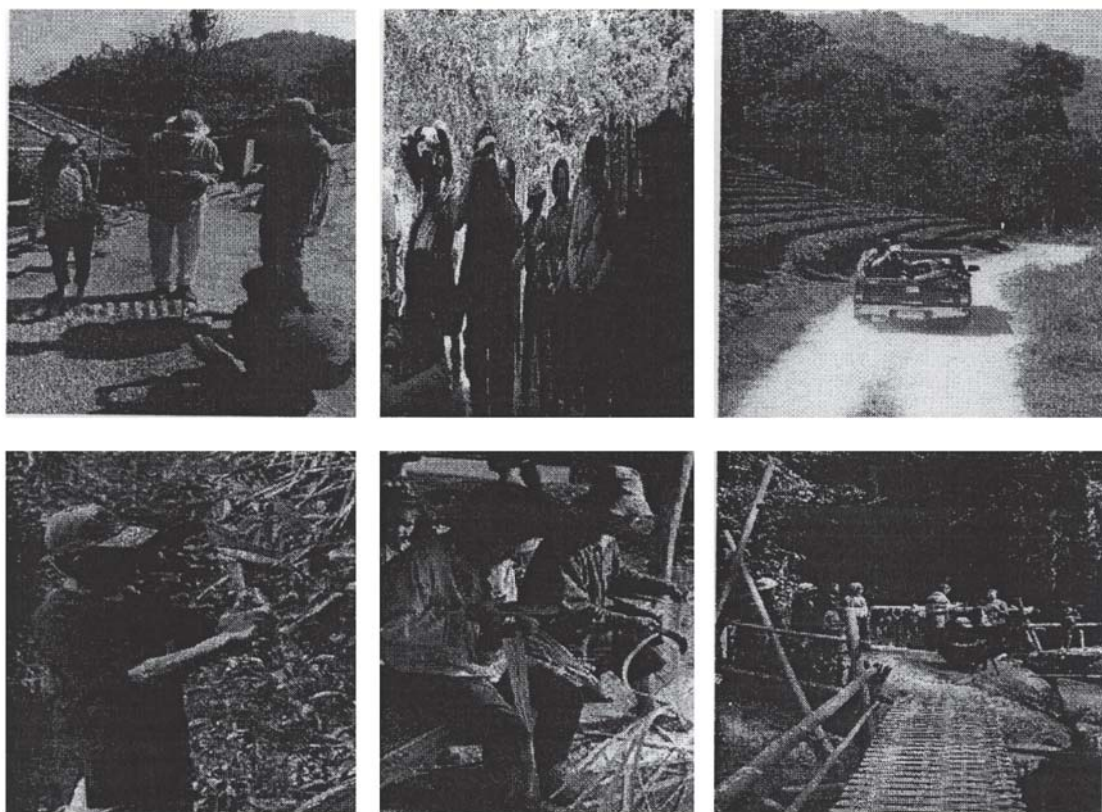
ภาพที่ 1 การรับนักท่องเที่ยวที่บริเวณ ลานอนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งรายในเช้าวันที่ 11 กุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นจุดนัดหมายนักท่องเที่ยว ก่อนที่จะเดินทางขึ้นไปยังหมู่บ้านโป่งน้ำร้อน

ภาพที่ 2 พิธีการต้อนรับนักท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสื่อมวลชน รวมทั้งพิธีเปิดตัวหมู่บ้านท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ โดยได้รับเกียรติจากคุณอภิชาติ จัตรเฉลิมกิจ หัวหน้าฝ่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.) เป็นประธานในพิธีเปิด

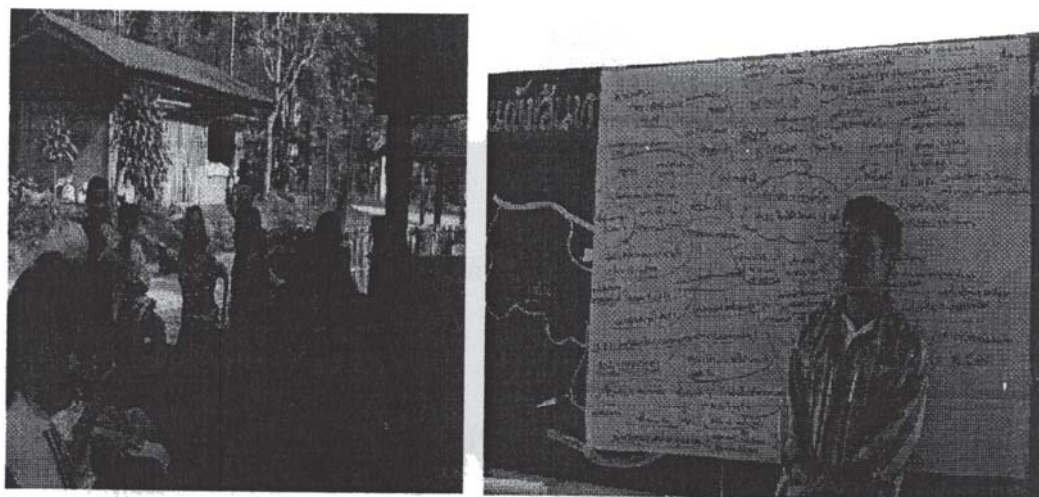
ภาพที่ 3 ระหว่างเส้นทางในหมู่บ้าน นักท่องเที่ยวและสื่อมวลชนให้ความสนใจในแนวคิดการปรับปรุงทัศนทัศน์หน้าหมู่บ้านให้เป็นพื้นที่ปลูกพืชผักสวนครัวและป่ายรณรงค์การทิ้งขยะให้ลงถังขยะ ที่ชุมชนได้จัดเตรียมไว้โดยใช้เชือกที่สานจากไม้ไผ่ซึ่งเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในชุมชน

ภาพที่ 4 บรรยายกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน การเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของพี่น้อง 4 ชนเผ่าได้แก่ คนพื้นเมือง ชาวลีซอ ชาวจีนฮ่อ และชาวอาข่า องค์กรความรู้ภูมิปัญญา อาชีพและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

ภาพที่ 5 บรรยายกิจกรรมในยามค่ำคืน การแสดงทางวัฒนธรรมของพี่น้องชาวลีซอและชาวจีนฮ่อ และการแสดงของเด็กเยาวชนจากโรงเรียนบ้านโป่งน้ำร้อน ในชุดระบำเก็บเมี่ยง ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านโป่งน้ำร้อนที่มีอาชีพหลักในการทำเมี่ยง ทำชา

ภาพที่ 6 บรรยายการพูดคุยแลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ จากนักท่องเที่ยวดำเนินการจัดกิจกรรมทดลองท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อเป็นบทเรียนและประสบการณ์ที่สำคัญในการการปรับใช้และพัฒนาท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านโป่งน้ำร้อนต่อไปในอนาคต

ภาพที่ 7 ประวัตินักท่องเที่ยวกลุ่มแรกอย่างเป็นทางการในรูปแบบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านโป่งน้ำร้อน ตำบลคอยาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะจากนักท่องเที่ยว

ข้อดีและความประทับใจ

1. อรรถาธิบายไม้ตรีของผู้คน มีรูปภาพ ความอบอุ่น
2. วิถีชีวิตของคนในชุมชน
3. ความเป็นธรรมชาติ อากาศดี
4. อาหาร ผักปลอดสารพิษ แปลงผักหน้าบ้าน
5. การต้อนรับ
6. ความร่วมมือของคนในชุมชน
7. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
8. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเรียนรู้วิถีชีวิต
9. เส้นทางเดินป่า น้ำตกห้วยแก้ว การประกอบอาหารในป่า

ข้อเสนอแนะ

1. ควรให้ข้อมูลล่วงหน้าชัดเจน เช่น การเตรียมตัว การแต่งกาย เส้นทาง ระยะทาง
2. ที่พัก ควรมีสมุดเยี่ยมและความเป็นส่วนตัว
3. กิจกรรมควรสื่อให้เห็นความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การลดใช้ถุงพลาสติก
4. ควรมีกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5. กิจกรรมไม่ควรแน่นเกินไป
6. เพิ่มเติมเรื่องเล่าประวัติศาสตร์ชุมชน
7. มัคคุเทศก์ควรมีสมาธิจดจ่อไว้ ในกรณีฉุกเฉิน
8. มัคคุเทศก์ควรมีการฝึกประสบการณ์ในการสื่อความหมายเพิ่มเติม
9. การเชื่อมโยงเรื่องราววิถีชีวิตกับกิจกรรมท่องเที่ยว
10. การประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านให้เข้าถึงนักท่องเที่ยวง่ายขึ้น เช่น การใช้สื่อออนไลน์

บทเรียนจากการจัดกิจกรรมทดลองท่องเที่ยว

1. คนในชุมชนมีความเข้าใจในเรื่องการเป็นชุมชนท่องเที่ยวมากขึ้น
2. การวางแผนที่ดีทำให้การทำงานง่ายและได้รับผลตามที่คาดหวังไว้
3. การทราบข้อมูลนักท่องเที่ยวล่วงหน้าเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการท่องเที่ยว
4. การทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชน
5. นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชุมชน มีความสนใจที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวของชุมชน
6. ราคาที่ตั้งไว้อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงตามจำนวนนักท่องเที่ยว เช่น ในกรณีที่มาจำนวนน้อยกว่า 10 คนจะต้องปรับราคาขึ้น เนื่องจากไม่คุ้มกับค่าดำเนินการ
7. การคำนวณต้นทุนและวัตถุดิบ ควรเตรียมให้เหมาะสมกับจำนวนนักท่องเที่ยว
8. ชุมชนและสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวมีประสบการณ์ในการรับนักท่องเที่ยวจริง
9. มัคคุเทศก์จะต้องมีการพัฒนาศักยภาพและศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติม
10. ควรมีการสื่อให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
11. ช่วยสร้างความตื่นตัวในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้กับคนในชุมชนได้มากขึ้น

การตลาดและประชาสัมพันธ์

จากการเตรียมความพร้อมในการเป็นชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งในด้านข้อมูล ความรู้ การบริหารจัดการแล้ว สิ่งสำคัญที่ชุมชนจะต้องมีแนวทางหรือรูปแบบในการทำงานท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือ การตลาดและประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ชุมชนเป็นที่รู้จักและเข้าถึงช่องทางการตลาดที่เหมาะสม การท่องเที่ยวสามารถเกิดขึ้นจะสามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ จำเป็นต้องมีการทำงานด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ โดยทีมวิจัยและชุมชนได้มีการผลิตสื่อเพื่อใช้ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ คลิปวิดีโอสื่อวิทัศน์ แผ่นพับประชาสัมพันธ์

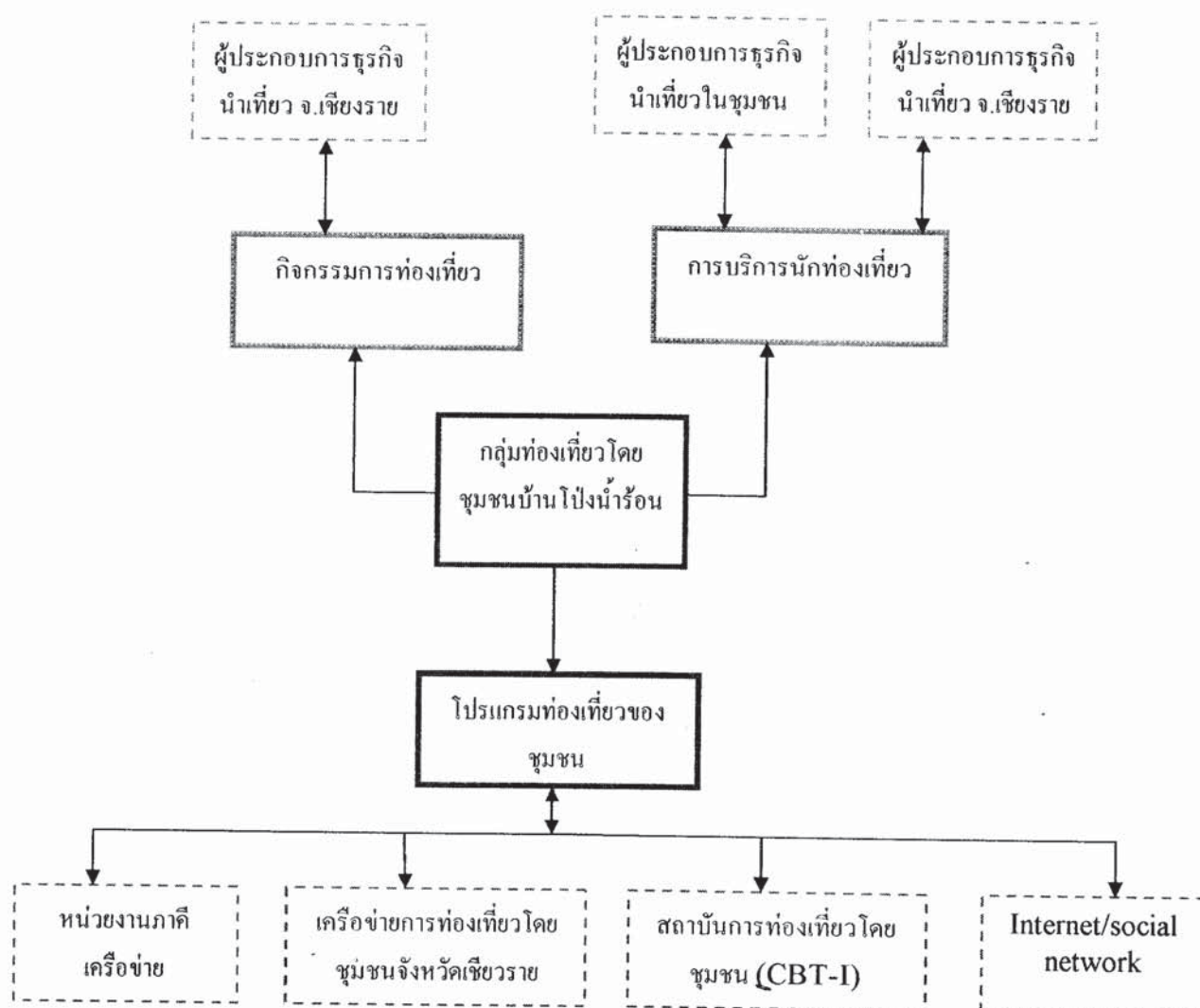
และคู่มือท่องเที่ยว แต่สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือช่องทางการตลาด โดยสามารถกำหนดช่องทางการตลาด ที่ชุมชนสามารถเข้าถึงและดำเนินการได้ออกเป็น 6 รูปแบบ ดังนี้

1. การทำงานร่วมกับกลุ่มผู้ประกอบการหรือบริษัททัวร์ โดยการสร้างความรู้จักกับกลุ่มผู้ประกอบการและบริษัททัวร์ทั้งในพื้นที่จังหวัดเชียงรายและนอกพื้นที่ เพื่อนำเสนอโปรแกรมท่องเที่ยวของชุมชน
2. การทำการตลาดกับกลุ่มหน่วยงานราชการต่างๆ เช่น กลุ่มโรงเรียน กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น
3. การประชาสัมพันธ์ผ่านงานหรือกิจกรรมต่างๆที่ชุมชนได้ไปร่วมกิจกรรม เช่น งานมหกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเชียงราย หรือได้รับเชิญไปออกงานต่างๆ
4. การประชาสัมพันธ์ด้วยตัวบุคคล ทุกครั้งที่ทีมวิจัยหรือผู้นำชุมชนได้มีโอกาสไปร่วมชมในโอกาสต่างๆ จะมีการนำเอาแผ่นพับประชาสัมพันธ์ไปเผยแพร่ด้วย
5. การใช้ social media เช่น Facebook และ YouTube
6. การเป็นสมาชิกของศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่จะเป็นตัวกลางในการประสานระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่มีความสนใจในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่าย

ชุมชนโป่งน้ำร้อน ใช้เวลาในการพัฒนา ศึกษาวิจัย เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นหมู่บ้านที่มี การจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชน มาเป็นเวลากว่า 4 ปี จึงทำให้เป็นที่ รู้จักกับหน่วยงาน กลุ่มองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย โดยผ่านกิจกรรม ต่างๆที่มีการจัดขึ้น ทั้งสถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ภาคราชการเช่น สำนักงาน ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดเชียงราย ภาคเอกชน เช่น สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย หอการค้าจังหวัดเชียงราย อีกทั้งองค์กรภาคประชาชนอย่าง เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเชียงราย ซึ่งถือว่าการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวของชุมชนโป่งน้ำร้อนเป็นอย่างดี ที่ผ่านมาชุมชนโป่งน้ำร้อนถือเป็นส่วนสำคัญของการ ขับเคลื่อนงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ทั้งการเป็นคณะกรรมการของ เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่ศึกษาดูงานของนักเรียน นักศึกษา ในพื้นที่ จังหวัดเชียงราย อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายเหล่านี้ด้วยดีตลอดมา เช่น การได้รับเชิญ ไปร่วมอบรมพัฒนาศักยภาพ ศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และงบประมาณสนับสนุนในการ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนอีกด้วย

กลไกการทำงานด้านการตลาดของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินงานวิจัย โครงการวิจัย กลไกการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน ต.คอยฮาง อ.เมือง จ.เชียงราย (ระยะ 2) ที่ผ่านมาในช่วง เดือนกุมภาพันธ์ ถึง ตุลาคม 2554 ทีมวิจัยได้ดำเนินงานตามแผนกิจกรรมที่ได้วางไว้ รวมทั้งได้มีการปรับเปลี่ยนและเพิ่มเติมแผนการดำเนินงาน เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของพื้นที่ แต่ยังคงคำนึงถึง วัตถุประสงค์ ของโครงการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ ดังนี้

1. เพื่อค้นหากลไกการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมโดยชุมชนโป่งน้ำร้อน
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งระดับชุมชนและระดับหน่วยงาน

และเพื่อนำไปสู่การตอบคำถาม หรือ โจทย์วิจัยที่ว่า ชุมชนโป่งน้ำร้อนจะสามารถสร้างพลัง ในการกำหนดกลไกการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมได้อย่างไรภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและการท่องเที่ยวกระแสหลักในพื้นที่ ซึ่งจากผลการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า

กลไกการบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม

ทีมวิจัยและแกนนำชุมชน ได้ริเริ่ม ในการจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน ขึ้น และได้มีการเปิดรับสมาชิกกลุ่ม ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิก 49 คน และมีการร่างกฎระเบียบของกลุ่ม โครงสร้างการบริหาร บทบาทหน้าที่ของคณะทำงานและฝ่ายงานต่างๆ รวมทั้งได้มีการกำหนด รูปแบบการจัดการผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว และผลประโยชน์ดังกล่าวจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ได้แก่ ค่าตอบแทนของคณะทำงาน สวัสดิการของสมาชิก และกิจกรรม สาธารณะประโยชน์ เช่น กิจกรรมของหมู่บ้าน โรงเรียน และวัดเป็นต้น กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านโป่งน้ำร้อน ได้เปิดโอกาสให้กับคนในชุมชน เข้ามาเป็นสมาชิกอยู่เสมอแต่ในขณะเดียวกันก็มี ระบบเพื่อควบคุมการถือหุ้นของสมาชิกไม่ให้มีความเหลื่อมล้ำกันจนเกินไป ซึ่งได้กำหนดให้ สมาชิกแต่ละคนนั้นถือหุ้นได้ไม่เกิน 50 หุ้น(มูลค่าหุ้นละ 10 บาท) และสมาชิกสามารถเข้ามาเป็น คณะกรรมการบริหารได้ ซึ่งมาจากการคัดเลือกของสมาชิก รวมทั้งการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มงานฝ่าย ต่างๆ ซึ่งจะมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการท่องเที่ยว โดยสามารถเลือกได้ตามความสนใจและความ ถนัด กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อนมีกฎระเบียบข้อตกลง ที่ทำให้สมาชิก จะต้องเข้า

มาร่วมทำกิจกรรมของกลุ่มร่วมกัน การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน วัด และชุมชน เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยว หรือองค์ความรู้ที่ได้จากการทำงานวิจัย จะถูกนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ให้กับเยาวชนในโรงเรียน เช่น การเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน การเรียนรู้เส้นทางศึกษาธรรมชาติ โดยมีครูภูมิปัญญาในชุมชน เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่นักเรียน จะเห็นได้กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนยังมีบทบาทในการช่วยรักษาและถ่ายทอดให้กับเยาวชนในท้องถิ่นอีกด้วย การท่องเที่ยวยังมีส่วนช่วยในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์และกลุ่มอาชีพในชุมชน เช่น มีการรวมกลุ่ม เพื่อเรียนรู้การวางแผนโบราณจากผู้รู้ในชุมชน เพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกต่างๆ

กลไกการทำงานดังกล่าวถือเป็นองค์ความรู้ที่ได้มีการศึกษาบทเรียนการทำงานจากชุมชนอื่นที่ทีมวิจัยและชาวบ้านได้ไปศึกษาเรียนรู้มา ทั้งจากชุมชนบ้านแม่กำปองและชุมชนบ้านหัวทุ่ง โดยเป็นการเรียนรู้ถึงวิถีคิดในการสร้างกลไกการทำงานที่เหมาะสมของแต่ละพื้นที่ จนนำมาสู่การพูดคุยและสร้างรูปแบบกลไกการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนและลักษณะทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อนมากที่สุด แต่อย่างไรก็ตามรูปแบบดังกล่าวยังถือว่าเป็นรูปแบบที่ยังไม่สมบูรณ์แบบเนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวยังต้องอาศัยประสบการณ์ในการรับนักท่องเที่ยวจริงในลักษณะต่างๆ แต่ถือได้ว่าเป็นรูปแบบที่ชุมชนจะได้มีการทดลองนำมาใช้จริงซึ่งมาจากข้อมูล ความรู้ และการค้นหากลไกการจัดการนี้ร่วมกัน

การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว

ตลอดระยะเวลาของการวิจัยที่ผ่านมานอกจากสร้างองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นมาแล้ว ยังเป็นการพัฒนาศักยภาพให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชนในด้านต่างๆ ทั้งความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย การทำงานร่วมกันของคนในชุมชน และการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตลอดจนเป็นการพัฒนาวิสัยทัศน์มุมมองของคนในชุมชน ในการมองปัญหาสถานการณ์ของชุมชนและสามารถคลี่คลายปัญหาเหล่านั้นได้ด้วย กระบวนการพูดคุย การใช้ข้อมูลความรู้ และเหตุผล ซึ่งสามารถอธิบายการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยนี้ได้ดังนี้

ทักษะและความรู้ด้านการท่องเที่ยวและการบริการการท่องเที่ยว

1. บ้านพักโฮมสเตย์
2. การเป็นเจ้าบ้านที่ดี
3. มัคคุเทศก์ท้องถิ่นและยุวมัคคุเทศก์
4. การออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยว

5. การให้บริการอาหาร
6. การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว
7. การจัดกิจกรรมการแสดง
8. การติดต่อประสานงาน

ทักษะและความรู้ในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

1. การคิดราคาและการจัดสรรผลประโยชน์
2. การบริหารจัดการกลุ่ม
3. การบัญชีและการเงิน
4. การวางแผนการทำงาน
5. การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม
6. การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก

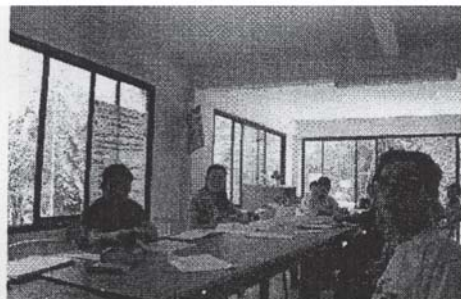
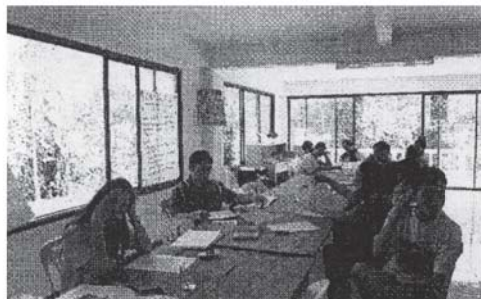
การสร้างการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานต่างๆ

ทีมวิจัยได้มีโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยชุมชนที่ได้จัดขึ้นโดยหน่วยงานต่างๆ และร่วมเป็นทีมวิจัยในโครงการวิจัยการพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงราย ระยะที่ 3 ทำให้ทีมวิจัยบ้านโป่งน้ำร้อนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆในระดับจังหวัด ได้แก่ งานมหกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเชียงราย จัดขึ้นโดยกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 (เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน) และหน่วยงานภาคีร่วมจัด ซึ่งในงานนี้ ทางทีมวิจัยได้ประสานขอรับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง ในการสนับสนุนงบประมาณจัดพิมพ์แผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน และออกร้านนิทรรศการ การเข้าร่วมเสวนาทางวิชาการซึ่งจัดขึ้นโดยสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย ทำให้ชุมชนโป่งน้ำร้อนมีเครือข่ายหน่วยงานที่กว้างขวางขึ้น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลคอยฮาง สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ภาคผนวก ก

ภาพกิจกรรม

เวทีประชุมชี้แจงและทำความเข้าใจโครงการวิจัยระยะที่ 2

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

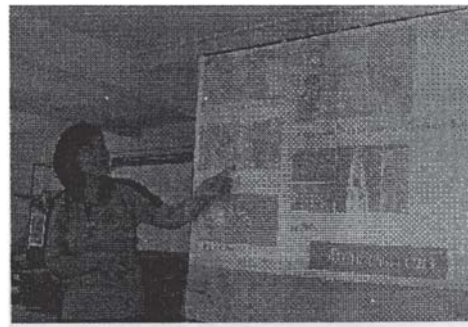
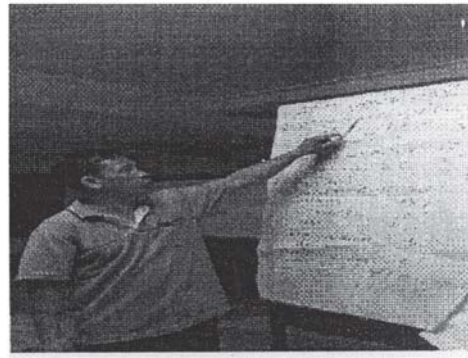
เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำความเข้าใจร่วมกันและกำหนดกฎระเบียบด้านการท่องเที่ยว

สำรวจเส้นทางเดินป่า 2 เส้นทาง (จากผลการศึกษาระยะที่ 1) และเส้นทางท่องเที่ยวในหมู่บ้าน

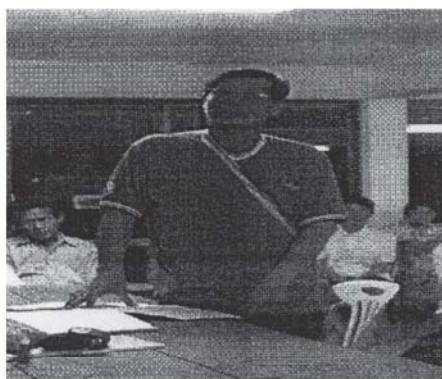
เวทีพัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมท้องถิ่น

การศึกษาดูงานด้านการบริหารจัดการท้องถิ่น ณ บ้านแม่กำปอง อ.แม่ฮอน จ.เชียงใหม่

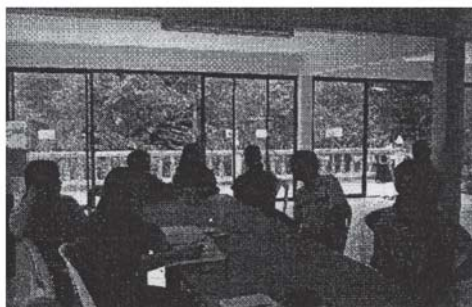
การจัดตั้งกลุ่มท้องถิ่นโดยชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน

การคิดราคาการให้บริการและการจัดการผลประโยชน์

ประชุมทีมวิจัย

ภาคผนวก ข

คู่มือท่องเที่ยวโดยชุมชนโป่งน้ำร้อนฉบับภาษาอังกฤษ

Tourist Handbook: Pongnamron, Chiang Rai

Foreword

This handbook is organized with the data obtained from a research called ‘โครงการวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมทั้ง 4 หย่อมบ้านของชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน ตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย’, which aims to figure out the best of local products and the most suitable community-based approach. The handbook attempts to provide general information and provoke understandings and appreciation of the Pongnamron community to the tourists.

The Thailand Community Based Tourism Institute (CBT-I)

This handbook is sponsored by The Thailand Research Fund (TRF)

Rule and procedure

1. To contact the community in advance will allow the community to either prepare themselves for visitation, or evaluate their readiness to welcome the tourists.
2. Obligations, regulations, traditions and practices of the host community should be learned and totally understood.
3. To dress appropriately like wearing a skirt which is longer than knee length or a shirt with sleeves is expected, especially at religious sites.
4. Before taking a photo of local people, monks, farmers or children, the tourists should respect them by asking for permission.
5. Any plant or animal should not be spoiled or damaged since it might be concerned as being fragile, rare, sacred or dangerous to the tourists.
6. Making a donation to development project of the community is more suitable than giving the children some money, gifts or candy because this might allow them getting used to asking those things from the tourists, and lead to dependent behavior.
7. Prices of local products are carefully considered to be as reasonable as they could be by the community so please avoid bargaining.
8. Please keep the community clean
9. Please be obedient to the local guides and local interpretators

History

Pongnamron, Moo.7, Doi Hang, Chiang Rai Province, has been inhabited since 1937. The community dwellers was walking along Kok River and decided to settle in the left bank of the River, which is Pha Sert Village nowadays. In the past, both Pha Sert Village and Pongnamron were assembled. However, they have been separated and lie under different sub-districts (Tambon); the Old Pongnamron is under Tambon Mae Korn and Pha Sert Village is under Tambon Mae Yao.

General Information

Pongnamron contains a diversity of resided ethnic groups such as Chinese Yunnan, Akha and Lisu. A number of total households are 94, and total populations are 465. Also, Pongnamron is the community consisting 4 minor villages as follows;

1. Kon Muang Village is the main village that consists most of the households. Villagers, indigenous Northern Thai (Lanna), usually earn their living by tea-cultivating. Much of the tea is used to produce '*miang*', a local chewing snack.
2. Bo Nam Kai Village, 14 households in total, is the village of Lisu located in elevated area. Because of the location, overall fantastic scenery of Pongnamron can be captured here. Tea cultivation is the main occupation of most villagers.
3. Song Kwae Village, named after two converged rivers, is mostly dwelled by the Chinese Yunnan. Agricultural works like tea cultivation, dried fruits and making 'Kab Jay', vegetarian food that processed as same as making pork rinds, remain the main sources of income for the villagers.
4. Akha Village, situated in hilly area with approximately 21 households, is composed of not only rich natural resources like Huai Kaew waterfall, but also cultural resources representing identity of the Akha tribe.

Festival and Tradition

Festivals and traditions of Pongnamron community will be categorized depending on ethnic tribes as follows;

Northern Thai (Lanna)

- Tan Khao Mai: the ceremony of offering the new rice held during February
- Pee Mai Muang or Songkran Festival: annually held during 13-15 April to celebrate Thai Traditional New Year
- Liang Phi Ban: the tradition of making offerings to spiritual house guardian
- Yi Peng or Loy Kratong Festival: authentic festival held annually during November in order to pay homage to the Goddess of River

Chinese Yunnan/ Lisu

- Chinese New Year on February
- Liang Jao Tee: the tradition of making offerings to the guardian spirits of the land on March
- Liang Phi Rai: the tradition of making offerings to the farm animists on July
- Sart Chin Day or Chinese Ghost Festival on September or August
- The Chinese Moon Festival on August

Akha

- Gin Khao Mai: held during January or February in order to show respect and grateful thanks to the sacred guardian of the agro-products
- Akha New Year Festival: the tradition of bumping against an egg of Akha people to celebrate the Akha New Year on April
- Akha Swing Festival: annually held on August or September
- Christmas Day on December

Tourist attraction

- Nam Bo Kai: holy natural spring of the community
- Oolong tea plantations: the high elevation of the tea plantation at Song Kwae village
- Chinese Food Processing Learning Center
- Chinese Herbs Learning Center at Song Kwae village
- Huai Kaew waterfall
- Akha Tribe Museum
- Nature trails
- Making process of tea leaf leaves and Miang
- Bamboo wicker furniture production
- Local delicate wickerwork
- Experiencing 4 different cultures; Lanna, Akha, Lisu and Chinese Yunnan

Ecology

Located in elevated and mountainous area, Pongnamron is surrounded by abundant cool damp forests, which is concerned as crucial resource since activities of local people mostly depend on it like farming and Assam tea-cultivating. The forest, in addition, generates all-year-round foods to the local to consume such as bamboo worms and crickets in winter, bamboo shoots and mushrooms in rainy season and natural honey in summer. The natural resources of Pongnamron village is not only managed to support the community's way of living, but also to become a sustainable eco-tourism destination.

Tourism and community development

- Located about 20 kilometers further from Chiang Rai, Pongnamron is one of the tourist destinations of Chiang Rai province due to Huai Kaew waterfall and surrounded exotic attractions like Pha Sert Hot Spring and Karen tribes village. A number of tourists have visited Pongnamron community and stayed over at guest houses, however, the profits have not been totally generated to the local people. As a result, the communities themselves decide to become a community-based tourism destination aiming at developing local participatory-based approach, sustainably managing resources and quality of life.

Tourist activity

There are 3 highlighted activities as follows.

1. One day trip called 'Aew muan Gin Miang'
2. 2 days 1 night trip (staying at the homestays) called 'experience 4 different ethnic cultures within 2 days'
3. 2 days 1 night trip (camping in the forest)

Product

According to different ethnic groups of the inhabitants, products of Pongnamron are produced diversely and uniquely as following;

1. Products from tea, Assam tea and Oolong tea
2. Miang
3. Fruit wines
4. Kab Jay
5. Chinese herbs
6. Bamboo wicker furniture
7. Wickerwork
8. Akha clothing and accessories

9. Souvenirs e.g. key chains, mobile phone case

Preparation

1. Please study information related to the community and surrounded nature
2. Gadgets for taking a nature trails like magnifying glass, binocular and flashlight
3. Proper cloths such as trousers, sneakers or hiking shoes
4. Personal belongings like toothbrush and medicine
5. Be ready to learn new experiences

เกริ่นนำ

คู่มือการท่องเที่ยวชุมชนเล่มนี้จัดทำขึ้นจากข้อมูล ความรู้ ที่ได้จากงานวิจัย “โครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมทั้ง 4 หย่อมบ้านของชุมชนบ้านโป่งน้ำร้อน ตำบลดอยฮาง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” ซึ่งตลอดระยะเวลาการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ชุมชนได้มีการสืบค้นหาของดี และรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีความเหมาะสมกับสภาพบริบทของชุมชนมากที่สุด และในวันนี้มีความยินดียิ่งที่ได้มีโอกาสต้อนรับท่าน

คู่มือการท่องเที่ยวชุมชนฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจพื้นฐานอันจะช่วยให้นักท่องเที่ยว ได้รับประโยชน์สูงสุดและเกิดความซาบซึ้งกับวิถีชีวิตชุมชน

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT-I)

คู่มือเล่มนี้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงาน
กองทุนสนับสนุนงานวิจัย(สกว.)

หลักปฏิบัติของนักท่องเที่ยวยที่ รับผิดชอบ

1. ควรมีการติดต่อกับชุมชนล่วงหน้าก่อน เพื่อให้ชุมชนได้มีการเตรียมตัว และสามารถบอกนักท่องเที่ยวได้ว่าชุมชนมีความพร้อมในการต้อนรับหรือไม่
2. นักท่องเที่ยวควรต้องศึกษากฎระเบียบ ประเพณี และข้อควรปฏิบัติที่เหมาะสมในสังคม วัฒนธรรมที่ตนเองไปเยือน
3. ควรมีการแต่งกายที่เรียบร้อย สุภาพ คลุมไหล่ และเข้า โดยเฉพาะในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา
4. ควรมีการสื่อสารหรือขออนุญาตก่อนที่จะถ่ายรูปคนท้องถิ่น พระสงฆ์ ชวนา หรือเด็ก เขาเหล่านั้นไม่ใช่วัตถุสำหรับถ่ายภาพแต่เป็นมนุษย์ที่มีการรับรู้และความรู้สึก
5. ไม่ควรรบกวนหรือรังแกสัตว์หรือพืช ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจเป็นของหายาก เปราะบาง หรือศักดิ์สิทธิ์ หรือแม้อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของนักท่องเที่ยวเอง

บ้านโป่งน้ำร้อน หมู่ที่ 7 ตำบลอยฮ่าง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย เป็นหมู่บ้านที่มีผู้เข้ามาอยู่อาศัยในปี พ.ศ. 2480 โดยการเดินเท้าจากลำน้ำกก ผู้เดินทางมาพักที่ลำน้ำกกฝั่งซ้าย ซึ่งเป็นหมู่บ้านผาเสรีฐ ตำบลอยฮ่าง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ในปัจจุบัน เดิมเป็นบ้านโป่งน้ำร้อน ทั้งสองหมู่บ้านรวมเป็นหมู่บ้านเดียว ต่อมาได้มีการแบ่งการปกครองระหว่าง ตำบลแม่กรณ์ และตำบลแม่อาย จึงทำให้บ้านโป่งน้ำร้อนได้แยกเป็นสองหมู่บ้าน บ้านโป่งน้ำร้อนเดิมอยู่ใน การปกครองของตำบลแม่กรณ์ และหมู่บ้านผาเสรีฐอยู่ในความปกครองของตำบลแม่อาย

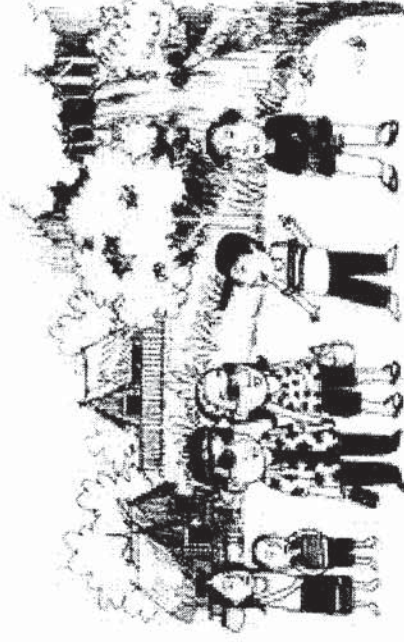
ข้อมูลทั่วไป

บ้านโป่งน้ำร้อน มีชนเผ่าที่มีความหลากหลาย
ชาติพันธุ์ เมื่อมีการอพยพเข้ามาอาศัย อยู่ เช่น จีนยูน
นาน เข้ามาในปี พ.ศ. 2522 ต่อมา มีชนเผ่าอาข่า
เข้ามาอยู่ในปี พ.ศ. 2525 และชนเผ่าลีซอ เข้ามา
ในปี พ.ศ. 2535 มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 94
ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งชาย และหญิง
จำนวน 465 คน บ้านโป่งน้ำร้อนในปัจจุบันอยู่ใน
เขตการปกครองตำบลดอยฮาง เป็นชุมชนขนาดใหญ่
ใหญ่ที่มีบ้านบริวารถึง 4 หย่อมบ้าน ได้แก่

1. หย่อมบ้านคนเมือง เป็นบ้านหลักที่มีจำนวน
ครัวเรือนมากที่สุด มีคนพื้นเมือง(ล้านนา)
อาศัยอยู่ มีการประกอบอาชีพ ทำชา สวนเมี่ยง
รับจ้าง
2. หย่อมบ้านน้ำบ่อไก่ เป็นบ้านชนเผ่าลีซอ พื้นที่
ตั้งอยู่บนเนินเขา สามารถชมทิวทัศน์ของบ้าน
โป่งน้ำร้อนได้ทั้งหมด ชาวบ้านส่วนใหญ่
ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำสวนชา
สวนเมี่ยง และอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน
ครัวเรือนทั้งสิ้น 14 ครัวเรือน
3. หย่อมบ้านสองแคว เป็นที่อยู่อาศัยของชนเผ่า
จีนยูนนาน มีแม่น้ำสองสายมาบรรจบกัน เป็น
ที่มาของหย่อมบ้านสองแคว ชนเผ่าจีนยูนนาน
ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำ
สวนชา ผลิตผลไม้อบแห้ง แคบแจง และอาชีพ
รับจ้างทั่วไป จำนวนครัวเรือนประมาณ 28
ครัวเรือน
4. หย่อมบ้านอาข่า เป็นที่อยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์อา
ข่า ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บนเนินเขา มี

ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีแหล่ง
ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น น้ำตกห้วยแก้ว
นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมที่ยังคงเอกลักษณ์
ของชนเผ่าอาข่า ที่สมบูรณ์ ชาวบ้านส่วน
ใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำไร่
ทำสวน และอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน
ครัวเรือนประมาณ 21 ครัวเรือน

ประเพณี-วัฒนธรรม

ชาวพื้นเมือง(ล้านนา)

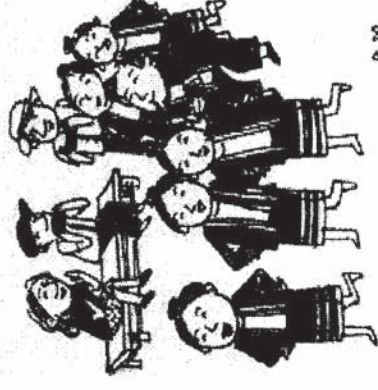
- ประเพณีตานข้าวใหม่ เป็นการเฉลิมฉลอง
ผลผลิตข้าว เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองและบูชา
แก่พระสงฆ์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านเคารพ
นับถือ จะจัดขึ้นในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ของทุก
ปี
- ประเพณีปีใหม่เมืองหรือสงกรานต์ เป็นการ
ฉลองขึ้นปีใหม่ของคนไทย จะมีขึ้นในวันที่
13-15 เมษายน ของทุกปี
- ประเพณีเลี้ยงผีบ้าน
- ประเพณียี่เป็ง(ลอยกระทง) เป็นการขอขมา
และระลึกถึงพระคุณต่อพระแม่คงคา ที่หล่อ
เลี้ยงชีวิตผู้คนให้อยู่อย่างเป็นสุข จะจัดขึ้น
ในช่วงเดือนพฤศจิกายนของทุกปี

ชาวจีนยูนนาน/ชาวลีซอ

- ประเพณีตรุษจีน จัดขึ้นในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี
- ประเพณีเลี้ยงเจ้าที่ จัดขึ้นในช่วงเดือนมีนาคมของทุกปี
- ประเพณีบะจ่าง จัดขึ้นในเดือนพฤษภาคมของทุกปี
- ประเพณีเลี้ยงผีไร่ จัดขึ้นในเดือนกรกฎาคมของทุกปี
- ประเพณีสารทจีน จัดขึ้นประมาณเดือนกันยายนหรือสิงหาคมของทุกปี
- ประเพณีไหว้พระจันทร์จัดขึ้นในเดือนสิงหาคมของทุกปี
- ประเพณีเลี้ยงปาสุสาน

ชาวอาข่า

- ประเพณีกินข้าวใหม่ เป็นการเฉลิมฉลองผลผลิตทางการเกษตรและให้เกียรติแก่ลี้กตักลี้ลี้ที่ช่วยดูแลคุ้มครองผลผลิต จะจัดขึ้นในช่วงเดือนมกราคมหรือเดือนกุมภาพันธ์
- ประเพณีปีใหม่ ชนไขแดง เป็นประเพณีการฉลองปีใหม่ของชาวอาข่า จัดขึ้นในช่วงเดือนเมษายน
- ประเพณีไล่ชิงช้า จัดขึ้นในช่วงเดือนสิงหาคมหรือกันยายนของทุกปี
- วันคริสต์มาส จัดขึ้นในเดือนธันวาคม

กฤษณ์

แผนผังห้องเรียน

- นำใบไม้ 1 ใบ ตำนานธรรมชาติซึ่งเป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ ตามความเชื่อของคนในชุมชน
- ไร่ชาอู่หลง การทำไร่ชาบนภูเขา เป็นอาชีพหลักของชาวจีนยูนนานหย่อมบ้านสองแคว
- แหล่งเรียนรู้การแปรรูปอาหารจีน แคบเจ
- แหล่งเรียนรู้สมุนไพรจีน หย่อมบ้านสองแคว
- น้ำตกห้วยแก้ว
- พิพิธภัณฑ์อาซา
- เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ
- สวนเมี่ยง
- โรงผลิตเมี่ยงและใบชา
- การผลิตเฟอร์นิเจอร์ไม้
- การจักสาน
- วัฒนธรรม 4 ชนเผ่า ชาวพื้นเมือง(ล้านนา) อาซา ลีซอ จีนยูนนาน

สะพานมิตร

บ้านโป่งน้ำร้อน เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่สูง บางส่วนของหมู่บ้านเป็นพื้นที่ราบหุบเขา แต่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เนินเขา ซึ่งโอบล้อมด้วยผืนป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์และชุ่มชื้นตลอดทั้งปี เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร รวมทั้งเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของคนในชุมชน เนื่องจากเป็นพื้นที่ส่วนเมี่ยงหรือชาอัสสัมของชาวบ้าน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องอาศัยแรงงานของต้นใหม่ใหญ่ ชาวบ้านมีวิถีชีวิตที่พึ่งพาอาศัยป่าป่าให้ประโยชน์ทั้งในการสร้างที่อยู่อาศัย การเป็นพื้นที่ต้นน้ำในการอุปโภค บริโภคและทำการเกษตร เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์จากป่าได้ตลอดทั้งปี อาหารจากป่าตามฤดูกาล เช่น ฤดูหนาว ชาวบ้านจะหาหนอนไม้ไผ่ จิ้งหรีด เป็นต้น ฤดูร้อนชาวบ้านจะหาน้ำผึ้ง ฤดูฝนชาวบ้านจะหาหน่อไม้ เห็ด

ภาคท่องเที่ยว กับภาควัฒนธรรม

เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพืชผักสมุนไพรอีกหลายชนิด ที่ชาวบ้านหาบริโภคและใช้ประโยชน์ได้ตลอดทั้งปี นอกจากนี้กระบวนนิเวศน์และทรัพยากรธรรมชาติจะเกื้อกูลต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนแล้ว ยังถูกบริหารจัดการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้วย เพื่อเป็นการนำเสนอความภาคภูมิใจของคนในชุมชนที่มีวิถีชีวิตพึ่งพาอาศัยและอยู่กันอย่างเกื้อกูลกัน รวมทั้งยังเป็นการสร้างการเรียนรู้และความตระหนักในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา องค์ความรู้ ทักษะในการใช้ประโยชน์จากป่า ตลอดจนเป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชนท้องถิ่นด้วย

บ้านโป่งน้ำร้อนเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ไม่ห่างไกลจากตัวเมืองหาคะเปรียบเทียบกับระยะทาง ก็เพียงประมาณ 20 กิโลเมตรเท่านั้น แต่ใช้เวลาในการเดินทางมากพอสมควร จากตัวเมืองเชียงใหม่ใช้เวลาเดินทางมาพอสมควร

1 ชั่วโงงโดยประมาณ เนื่องจากเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนป่าเขาทำให้การเดินทางค่อนข้างยากลำบาก ที่ผ่านมาชุมชนโป่งน้ำร้อนเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่จากเป็นที่ตั้งของน้ำตกห้วยแก้ว น้ำตกซึ่งมีความสวยงามมากที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ และตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญหลายแห่ง เช่น น้ำพ่อนพาสรีฐ บ้านกระเหหรือรวมมิตรและรีสอร์ทอีกหลายแห่ง ทำให้ชุมชนโป่งน้ำร้อนมีนักท่องเที่ยวแวะเวียนเข้ามาในชุมชนอยู่เสมอ ทั้งที่เดินทางมาเพื่อชื่นชมน้ำตกห้วยแก้ว นักท่องเที่ยวที่มาเดินป่า และนักท่องเที่ยวที่มาจับบริษัททัวร์ ซึ่งมีเกสต์เฮาส์และจัดโปรแกรม

ตัวรที่หย่อมบ้านอาชา แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่
ไม่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่ผ่านมาและ
ทรัพยากรในพื้นที่ถูกใช้ในการท่องเที่ยวเข้ามาโดย
ตลอด คนในชุมชนจึงได้มีการปรึกษาหารือร่วมกัน
เพื่อหาแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
อย่างมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อ
ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้สามารถ
จัดการท่องเที่ยวได้ โดยมีเป้าหมายเพื่อการสร้างการ
มีส่วนร่วมของคนในชุมชน การกระจาย
ผลประโยชน์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและ
สิ่งแวดล้อม ตลอดจนการสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
กับผู้มาเยือน

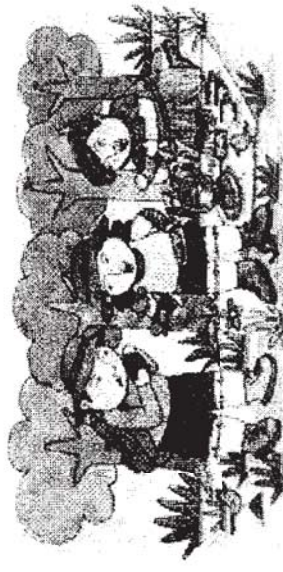
กิจกรรม ทำอาหารกลางวัน

ชุมชนโป่งน้ำร้อน มีโปรแกรม
สำหรับให้บริการนักท่องเที่ยว 3
โปรแกรม ดังนี้

โปรแกรมที่ 1 ท่องเที่ยวแบบวัน
เดียว ไป-กลับ “แอ่วม่วน กินเมี่ยง”

โปรแกรมที่ 2 ท่องเที่ยว 2 วัน 1
คืน (ค้างคืนที่โฮมสเตย์) “เที่ยว 2 วัน
สัมผัสวัฒนธรรม 4 ชนเผ่า”

โปรแกรมที่ 3 ท่องเที่ยว 2 วัน 1
คืน (ค้างคืนในป่า)

ရတနာတို့၏အနုပညာ

บ้าน 5 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ คนพื้นเมือง(ล้านนา) ชาวจีนยูนนาน ชาวลาหู่ ชาวอาข่า และชาวลีซอ ด้วยความหลากหลายทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตนั้น ทำให้ชุมชนมีผลิตภัณฑ์ที่เป็นผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย

1. ผลิตภัณฑ์ชา ชาพื้นเมือง(ชาอัสสัม)
ชาอู่หลง
2. เมี่ยง
3. ไวน์ผลไม้
4. แคบเจ
5. สมุนไพรจีน
6. งานหัตถกรรม จักสาน
7. เฟอร์นิเจอร์ไม้ไฟ
8. เสื้อผ้า กระเป๋า ของชาวอาข่า
9. ของที่ระลึก เช่น พวงกุญแจ ของใส่โทรศัพท์ เป็นต้น

1. นักท่องเที่ยวต้องถือปฏิบัติตามกฎหมายของหมู่บ้าน
2. นักท่องเที่ยวควรแต่งกายให้มิดชิด
3. ทิ้งขยะเฉพาะในจุดที่จัดให้
4. ห้ามตัดหรือเด็ดต้นไม้ ดอกไม้ สมุนไพร หรือหยิบสิ่งใดๆออกมาจากป่า
5. เชื้อเพลิงค่าเตียนของมัคคุเทศก์และนักท่องเที่ยว ความหมายท้องถิ่น เพื่อความปลอดภัย

กาชเตรียมตัว

4. กางเกง การเดินป่าควรสวมกางเกงขายาว
5. ของใช้ส่วนตัวที่จำเป็น เตรียมให้พร้อมเพราะอาจหาไม่ได้ในชุมชน
6. ยารักษาโรคประจำตัว
7. ที่สำคัญคือการเตรียมจิตใจให้พร้อมต่อการเรียนรู้วิถีชีวิตในแบบที่เราไม่เคย

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน และข้อมูลทางธรรมชาติ
2. อุปกรณ์ในการท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น แวนชวย กล้องส่องทางไกล หรือกล้องถ่ายภาพ ไฟฉาย
3. รองเท้า ควรเป็นรองเท้าผ้าใบหรือรองเท้าสำหรับเดินป่า

สถานที่ติดต่อ

ผู้ประสานงานกลุ่มท่องเที่ยว

นายเดชา เตมียะ

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 150 หมู่ 7

บ้านโป่งน้ำร้อน ..

เบอร์โทรศัพท์ 085-

7055747/081-7646991

ภาคผนวก ค

ข้อมูลทีมวิจัย

1. นายเดชา	เคมียะ	หัวหน้าโครงการ
2. นางบุตร	เคมียะ	เลขานุการ
3. นางจันทร์ฟอง	สถิติสองสม	ผู้ช่วยเลขานุการ
4. นายฟูบู	ลิแอส	
5. นายบุญชม	คีน้อย	
6. นายบุญเลิศ	คีน้อย	
7. นายทวีชัย	คีน้อย	
8. นายสมจิต	วงศ์แสง	
9. นางสาวสาลินี	เคมียะ	ฝ่ายบัญชี
10. นายคว่น	บุตรินันชัย	
11. นายอคุลย์	จิราเมธิกุล	เหรียญก
12. นายจะคือ	รักษาดิ	หย่อมบ้านสองแคว
13. นายวรภาส	รักษาดิ	หย่อมบ้านสองแคว
14. นายจะคำ	รักษาดิ	หย่อมบ้านสองแคว
15. นายสมชาย	เขซ้อ	หย่อมบ้านอาข่า
16. นายหย่างคำ	แซ่ย่าง	หย่อมบ้านน้ำบ่อไก่อ
17. นายจะหะ	สิงห์แก้ว	หย่อมบ้านน้ำบ่อไก่อ
18. นายจะอื้อ	สิงห์แก้ว	หย่อมบ้านน้ำบ่อไก่อ
19. นายจางคำ	แซ่จาง	หย่อมบ้านน้ำบ่อไก่อ

ที่ปรึกษา

1. จ.ส.อ.ดุสิต	ประภาเลิศ	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคดยาง
2. นางวิไลวัฒน์	สุดาทิพย์	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
3. นายดาวรุ่ง		ครูการศึกษานอกโรงเรียนบ้านจะจ้อ
4. นายสุวรรณ	ชอบธรรม	ครูโรงเรียนบ้านโป่งน้ำร้อน
5. นางสาวฟองคำ	แซ่วอ	ครูผู้ดูแลเด็ก (ศพด. โป่งน้ำร้อน)

บรรณานุกรม

สินธุ์ สโรบลและคณะ, “การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ” จัดพิมพ์โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค - กรกฎาคม 2546

ดารณี บุญธรรม. ศักยภาพของชุมชนม้งในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาย่านน้ำเค ต่าบล ผาช้างน้อย อำเภอปาง จังหวัดพะเยา. การศึกษาอิสระ ศศ.ม. (การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.

นิฐริน ไถ่พันธ์. ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติภูจอง นอย จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

ยศ สันตสมบัติ และคณะ. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการจัดการทรัพยากร. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์แสงศิลป์, 2547.